

RANGÁRÞING YTRA

AÐALSKIPULAG 2016-2028

Greinargerð

TIL KYNNINGAR

1. desember 2017

RANGÁRÞING YTRA

Aðalskipulag 2016-2028

Gísli Gíslason

Ásgeir Jónsson

Ingibjörg Sveinsdóttir

Guðrún Lára Sveinsdóttir

Mynd á forsiðu er af Árbæjarfossi í Ytri-Rangá

RANGÁRÞING YTRA
Aðalskipulag 2016-2028

Aðalskipulag þetta sem auglýst hefur verið samkvæmt 31. gr. skipulagslaga nr. 123/2010, með síðari breytingum, var samþykkt af sveitarstjórn Rangárþings ytra þann _____

Aðalskipulagið var staðfest af Skipulagsstofnun þann _____

SKIPULAGSFERLI

Lýsing var auglýst frá: 24.04.2016 með athugasemdafresti til: 28.04.2016.

Aðalskipulagstillagan var kynnt frá: _____ til _____

Aðalskipulagstillagan var auglýst frá: _____ með athugasemdafresti til: _____

Aðalskipulagstillagan var staðfest með auglýsingu í B deild Stjórnartíðinda: _____

EFNISYFIRLIT

1	INNGANGUR	3
1.1	STEFNA AÐALSKIPULAGS	3
1.2	SKIPULAGSGÖGN OG KORTAGRUNNAR	4
1.3	MÖRK	5
2	STEFNUMÖRKUN Í DREIFBÝLI OG Á HÁLENDI	6
2.1	UMHVERFI OG YFIRBRAGÐ	6
2.1.1	Mannvirki	6
2.1.2	Hálendi	7
2.1.3	Þéttbýli í Þykkvabæ	8
2.2	BYGGÐ	8
2.2.1	Íbúðarbyggð (ÍB)	8
2.2.2	Frístundabyggð (F)	10
2.3	ATVINNUSVÆÐI	14
2.3.1	Landbúnaðarsvæði	14
2.3.2	Skógræktar- og landgræðslusvæði	16
2.3.3	Afþreyingar- og ferðamannasvæði	18
2.3.4	Verslun og þjónusta	21
2.3.5	Samfélagsþjónusta	23
2.3.6	Íþróttasvæði	24
2.3.7	Iðnaðarsvæði	24
2.3.8	Stakar framkvæmdir	27
2.3.9	Efnistöku- og efnislosunarsvæði	29
2.4	ÓBYGGÐ SVÆÐI EÐA SVÆÐI MEÐ TAKMÖRKUNUM	33
2.4.1	Óbyggð svæði	33
2.4.2	Opin svæði	34
2.4.3	Kirkjugarðar og grafreitir	35
2.4.4	Strandsvæði	35
2.4.5	Varúðarsvæði	35
2.5	SAMGÖNGUR	36
2.5.1	Vegir á afréttum	37
2.5.2	Vegir í byggð	38
2.5.3	Flugvellir	41
2.5.4	Reiðleiðir	41
2.5.5	Gönguleiðir	42
2.5.6	Reiðhjóra- og fjallahjólaleiðir	43
2.6	VEITUR	43
2.6.1	Vatnsveita	43
2.6.2	Fráveita	44
2.6.3	Rafveita	44
2.6.4	Hitaveita	45
2.6.5	Fjarskipti	46
2.7	VERNDARSVÆÐI OG MINJAR	47
2.7.1	Fríðlýst svæði	48
2.7.2	Önnur náttúruvernd	48
2.7.3	Minjavernd	50
2.7.4	Hverfisvernd	55

2.7.5	Vatnsvernd.....	57
2.7.6	Verndarsvæði vegna strandmengunar og mengunar í ám og vötnum	59
2.8	NÁTTÚRUVÁ.....	59
3	STEFNUMÖRKUN Í ÞÉTTBÝLI - HELLA.....	60
3.1	ÍBÚÐAR- OG ATVINNUSVÆÐI	61
3.1.1	Íbúðarbyggð.....	61
3.1.2	Miðsvæði	62
3.1.3	Verslun og þjónusta	63
3.1.4	Afþreyingar- og ferðamannasvæði	63
3.1.5	Iðnaðarsvæði	63
3.1.6	Athafnasvæði	64
3.1.7	Samfélagsþjónusta.....	64
3.1.8	Íþróttasvæði.....	65
3.1.9	Opin svæði	65
3.1.10	Óbyggð svæði.....	65
3.2	SAMGÖNGUR Í ÞÉTTBÝLI	65
3.3	VERNDARSVÆÐI OG MINJAR	67
4	SKIPULAGSFERLI.....	67
4.1	BREYTINGAR FRÁ ELDRA AÐALSKIPULAGI	67
4.2	SKIPULAGSLÝSING	69
4.3	SAMRÁÐ OG KYNNING	69
4.4	AFGREIÐSLA EFTIR KYNNINGU AÐALSKIPULAGS.....	69
4.5	AFGREIÐSLA EFTIR AUGLÝSINGU AÐALSKIPULAGS	70
5	NIÐURSTAÐA UMHVERFISMATS ÁÆTLANA	70
5.1	BYGGÐ Í DREIFBÝLI	70
5.2	FRÍSTUNDABYGGÐ	70
5.3	LANDBÚNAÐARSVÆÐI.....	70
5.4	SKÓGRÆKT- OG LANDGRÆÐSLA	70
5.5	FERÐAÞJÓNUSTA.....	70
5.6	STAKAR FRAMKVÆMDIR	71
5.7	IÐNAÐARSVÆÐI	71
5.8	SAMGÖNGUR	71
5.9	VERNDARSVÆÐI	72
5.10	ÞÉTTBÝLI Í ÞYKKVABÆ	72
5.11	ÞÉTTBÝLI Á HELLU.....	72
6	HEIMILDIR.....	74
7	MYNDASKRÁ.....	75
	VIÐAUKI I - Skýringaruppdrættir	76

1 INNGANGUR

Sveitarfélögin Djúpárhreppur, Holta- og Landsveit og Rangárvallahreppur sameinuðust árið 2002 og er þetta annað sameiginlega aðalskipulagið sem unnið er fyrir Rangárþing ytra. Aðalskipulagið er unnið á grunni gildandi aðalskipulags Rangárþings ytra 2010 – 2022.

Megin landnotkun í sveitarfélaginu er hefðbundinn landbúnaður og búskapur með sauðfé og kýr er algengur. Alifuglum og svínunum hefur fjölgað nokkuð og hrossarækt er öflug.

Mynd 1. Rangárþing ytra

Landnýting vegna ferðamennsku og afþreyingar er fer ört vaxandi og er Hella vel staðsett sem miðstöð hópferða eða áætlunarferða inn á hálendið. Þéttbýli eru á Hellu og í Þykkvabæ og er skrifstofa sveitarfélagsins staðsett á Hellu. Þrjú íþróttahús eru í sveitarfélaginu og tvær sundlaugar, tveir grunnskólar og tveir leikskólar. Þá er eitt félagsheimili í sveitarfélaginu, á Brúarlundi. Heilsugæsla er á Hellu sem og dvalarheimili fyrir aldraða.

Við hálendisjaðarinn tekur við landnotkunarflokkurinn óbyggð svæði þar sem jafnframt eru vatnsverndarsvæði sem ná til lindasvæða og aðrennslissvæða þeirra. Þar eru einnig víðfeðm landgræðslusvæði, flest í umsjá Landgræðslunnar en skógrækt og landgræðsla er mikil innan sveitarfélagsins.

Víða eru svæði fyrir frístundabyggð. Stærstu frístundabyggðirnar eru við hálendisjaðarinn og í nánunda við lindárnar, einkum Ytri-Rangá, Hróarslæk og Eystri-Rangá. Syðst eru votlendin Oddaflóð, sem er friðlýst, og Lambhagavatn og Safamýri sem eru á náttúrminjaskrá. Auk þess er fjöldi sögu- og fornminja á svæðinu.

Þeir þættir sem kalla á gerð aðalskipulags, að mati sveitarstjórnar, eru m.a. að marka skýrari stefnu um atvinnuuppbyggingu s.s. í tengslum við ferðaþjónustu og orkunýtingu. Þá þarf að endurskoða stefnu varðandi byggð í dreifbýli og uppbyggingu í þéttbýli.

Vinnuhópur við aðalskipulagsgerðina

Rangárþing ytra skipaði vinnuhóp til að vinna að tillögugerð aðalskipulagsins. Vinnuhópin skipuðu: Torfi Jónsson, Haraldur Eiríksson, Anna María Kristjánsdóttir, Yngvi Karl Jónsson og Margrét Harpa Guðsteinsdóttir. Á seinni hluta skipulagsvinnunnar kom Hulda Karlsdóttir í vinnuhópinn í stað Önnu Maríu. Þá starfaði Haraldur Birgir Haraldsson skipulagsfulltrúi með hópnum.

Tillögugerð, úrvinnsla og framsetning aðalskipulagsins var unnin af starfsfólki Steinsholts ehf, þeim Ásgeiri Jónssyni, Gísla Gíslasyni og Ingibjörgu Sveinsdóttur. Einnig komu aðrir starfsmenn að vinnunni eftir þörfum.

1.1 STEFNA AÐALSKIPULAGS

Markmið með gerð aðalskipulags er að stuðla að „skynsamlegri og hagkvæmri nýtingu lands og landgæða, tryggja vernd landslags, náttúru og menningarverðmæta og koma í veg fyrir umhverfisspjöll og ofnýtingu með sjálfbæra þróun að leiðarljósi“ sbr. 1 gr. Skipulagslaga nr. 123/2010, lið b.

Í aðalskipulagi er lögð fram stefna sveitarstjórnar varðandi landnotkun, byggðaþróun, byggðamynstur, umhverfismál, samgöngu- og þjónustukerfi sveitarfélagsins til a.m.k. næstu 12 ára. Gildandi aðalskipu-

lag skal yfirfarið í upphafi hvers kjörtímabils og nýrri sveitarstjórn ber skv. 35. gr. skipulagslaga, að meta hvort endurskoða skuli skipulagið.

Aðalskipulag Rangárbings ytra skal stuðla að hagkvæmri þróun byggðar á svæðinu, m.a. með því að skapa sem best skilyrði fyrir atvinnuuppbyggingu og blómlegt mannlíf til að gera búsetu á svæðinu eftirsóknarverða. Lögð er áhersla á eftirfarandi meginmarkmið:

- *Efla byggð og atvinnulíf, stuðla að fleiri og fjölbreyttari atvinnutækifærum.*
- *Koma til móts við eftirspurn eftir fjölbreyttum búsetumöguleikum í þéttbýli og dreifbýli.*
- *Stuðla að betri samgöngum og fjarskiptum.*
- *Að standa vörð um þá sérstöðu og aðdráttarafl sem viðfeðmt svæðið býr yfir og marka stefnu um þjónustu við ferðamenn.*
- *Leita hagkvæmra lausna í samgöngum og stuðla að betra umferðar- og rekstraröryggi, samtengingu byggðar innan héraðs, m.a. vegna skólaaksturs, atvinnusóknar og ferðaþjónustunnar.*
- *Stuðla að „grænum“ samgöngum og fjölbreyttari möguleikum til útivistar, m.a. með göngu-, reið- og hjólaleiðum.*
- *Stuðlað verði að gróðurvernd, landgræðslu og að fjölbreyttri landnýtingu í samræmi við landgæði og ástand lands.*
- *Standa vörð um vernd grunnvatns sem neysluvatns fyrir íbúa og atvinnustarfsemi.*
- *Stuðla að varðveislu sérkenna svæðisins, t.d. náttúru- og söguminja og annarra umhverfislegra gæða.*
- *Marka stefnu um nýtingu umhverfisvænna orkuauðlinda með megináherslu á vatns- og vindorku.*
- *Standa vörð um að góð landbúnaðarsvæði verði áfram nýtt til landbúnaðar.*
- *Stuðla að gróðurvernd á hálendinu og að öll landnýting verði í samræmi við landgæði og ástand lands.*

Áfram er gert ráð fyrir að stundaður verði öflugur landbúnaður í sveitarfélaginu ásamt ýmis konar matvælaframleiðslu. Ferðaþjónusta mun njóta góðs af öflugri matvælaframleiðslu og áhugi er á vörum „beint frá býli“. Verndun vatnsverndarsvæða stuðlar einnig að öruggari matvælaframleiðslu.

Stefnt er að því að ferðaþjónusta styrkist og eflist og mikilvægt er að fjölga gistinóttum. Ein leið til þess að svo megi verða er að stuðla að verndun minja og nýtingu þeirra, m.a. með bættum upplýsingum og merkingum. Einnig þarf að fjölga afþreyingarmöguleikum. Einn liður í því er heimild til að bæta við áningarstöðum, m.a. inn á hálendi til að auðvelda gönguleiðatengingar og hafa áningarhólf fyrir hestahópa.

Gott netsamband er forsenda öflugrar ferðaþjónustu, ýmis konar fjarvinnslu og fjarnáms og er unnið að lagningu ljósleiðara til að bæta það.

1.2 SKIPULAGSGÖGN OG KORTAGRUNNAR

Uppdrættir eru unnir á stafræna kortagrunna frá Landmælingum Íslands (IS50v) í mælikvarða 1:50.000 og loftmyndir frá Loftmyndum ehf. Þéttbýlisuppdrættir eru unnir eftir loftmyndum frá Loftmyndum ehf. Skipulagsgögn eru í hnitakerfinu ISN93.

Skipulagið er sett fram í greinargerð og á skipulagsuppdráttum. Forsendur og umhverfisskýrsla eru í sér hefti. Auk aðaluppdráttar er aðalskipulagið sett fram á nokkrum skýringaruppdráttum til þess að skýra forsendur og helstu þætti skipulagsins.

Skipulagsupprættir:

- Aðalskipulagsuppráttur allt sveitarfélagið í mkv. 1:50.000.
- Aðalskipulagsuppráttur af Hellu í mkv. 1:10.000.
- Aðalskipulagsuppráttur af Þykkvabæ í mkv. 1:10.000.
- Aðalskipulagsuppráttur fyrir Rangárvalla- og Landmannaafretti í mkv. 1:100.000.

Í Viðauka I eru skýringarupprættir þar sem eru sýndir ýmsir þættir landnotkunar í sveitarfélaginu. Aðalskipulagsupprættir gilda ef ósamræmi er milli skýringaruppráttanna og aðalskipulagsuppráttanna.

Skýringarupprættir:

1. Landbúnaður. Landbúnaðarsvæði, skógræktar og landgræðslusvæði ásamt ræktuðu landi í mkv. 1:150.000.
2. Byggð. Íbúðar- og frístundasvæði í mkv. 1:150.000.
3. Samgöngur. Vegir og námur, göngu-, reið- og reiðhjólaleiðir í mkv. 1:150.000.
4. Vernd. Friðlýst svæði, önnur náttúruvernd, hverfisvernd og vatnsvernd í mkv. 1:150.000.
5. Minjar. Friðlýstar fornminjar og minjar sem njóta hverfisverndar í mkv. 1:150.000.
6. Flokkun vega á hálendinu í mkv. 1:200.000.
7. Orkuvinnsla – vindorka í mkv. 1:150.000. Sýnir mismunandi fjarlægð frá byggð, íbúðar- og frístundasvæðum og þéttbýli.

Þar sem landnýting á hálendi sveitarfélagsins er fremur einsleit er sá skipulagsuppráttur í mælikvarðanum 1:100.000. Svæði sem auðkennd eru með hringtákni á skipulagsupprætti geta verið allt að 5 ha að stærð.

1.3 MÖRK

Landamerki

Mörk jarða og landspildna eru sýnd á uppráttum eingöngu til skýringar. Þau eru eftir atvikum samþykkt mörk skv. upplýsingum landeigenda, þinglýst mörk skv. skrá Fasteignamats ríkisins og jarðamörk sem afmörkuð voru í tengslum við Jarðabók Íslands/Nytjaland þar sem safnað var landamerkjum. Þau mörk voru m.a. fengin af gróðurkortum, eldri uppráttum eða dregin inn á upprátt af ábúanda eða landeiganda og ekki staðfest að aðliggjandi landeigendum.

Sveitarfélagsmörk

Nokkur breyting er gerð á mörkum sveitarfélagsins.

Milli Ásahrepps og Rangárbings ytra breytast mörk við Djúpós og austan Ráðagerðis þar sem mörk eru dregin eilítið austar í samráði við landeigendur.

Mörk eru leiðrétt milli bæjanna Arnkötlustaða og Hellatúns og eru breytt mörk í samræmi við sveitarfélagamörk á Aðalskipulagi Ásahrepps 2010-2022. Mörkum er breytt í Sultartangalóni, gagnvart Holtmannaafretti. Þar eru sveitarfélagamörkin dregin í þjóðlendulínu Rangárbings ytra. Þá breytast lítillaga mörk í Hrauneyjalóni og Krókslóni sem og afmörkun austan Krókslóns, þar sem dregin eru mörk úr útfalli Blautukvíslar í Þóristind og efst í Þveröldu, austan Þórisvatns. Einnig breytast mörkin lítillaga við Svartakamb.

Mörk gagnvart Skeiða- og Gnúpverjahreppi breytast lítillaga ofanvert í Þjórsá, í samræmi við þjóðlendumörk. Yrjasker í Þjórsá verður innan sveitarfélagamarka í samræmi við gögn IS50v frá Landmælingum Íslands. Ölmóðsey færast alfarið yfir í Skeiða- og Gnúpverjahrepp í samræmi við gögn IS50v. Auk þess færast mörk til í Lækjarey, í samræmi við niðurstöðu dómsmáls um eignarhald á henni.

Mörk breytast nokkuð milli Rangárbings eystra og Rangárbings ytra. Við Bakkabæi, neðan Þverár færast mörk til, eftir landskipti milli Uxahryggjar, Fróðholts og Móeiðarhvals. Gögn frá Fasteignamati um staðfest landamerki eru látin ráða þar sveitarfélagamörkum, eftir því sem hægt er. Austan Krappa, breytast mörk í samræmi við mörk í Rangárþingi eystra. Inn á hálendi verður bein lína úr Hæringsfelli í

hæsta tind Tindfjalla, Ými og þaðan í Hvítmögu. Við Mýrdalsjökul breytast mörk nokkuð í samræmi við þjóðlendumörk, þar sem mörk færast suður fyrir Bláfjöll, um svonefnda Bláfjallakvísl.

Óveruleg breyting er á mörkum gangvart Skaftárhreppi, þó mörk séu færð í staðfesta þjóðlendulínu, sem þó skarast lítillega þar sem mörk þjóðlendna Skaftártunguafréttar og Rangárvallafrétta skarast lítillega.

Hálendismörk

Mörk svæðisskipulags miðhálandis voru tekin óbreytt upp í Landsskipulagsstefnu 2015-2026. Í stefnunni kemur fram að „*Markalína miðhálandis er og skal áfram auðkennd á aðalskipulagsuppráttum ... Sveitarstjórnir geta lagt til breytingar á markalínu miðhálandis við endurskoðun aðalskipulags, enda feli breytingin í sér að endurskoðuð markalína afmarki betur heild hálandisins*“ (Skipulagsstofnun 2016).

Við gerð Svæðisskipulags Miðhálandis Íslands 2015 var markmið að draga hálendismörk milli afrétta og heimalanda og var sú lína dregin í samráði við viðkomandi sveitarstjórnir og aðra hlutaðeigandi aðila sbr. kafla 1.3.3. í inngangi svæðisskipulags. Þau mörk voru dregin á kort í grófum mælikvarða og afmörkun því ekki nákvæm. Síðan þau mörk voru dregin hafa orðið til mun nákvæmari kortagrunnar. Þá hafa fallið dómar um hvar séu mörk heimalanda og afrétta og þjóðlendur markaðar út frá því.

Hálendislína breytist nokkuð en miðað er við að hún fylgi þjóðlendulínu sem afmörkuð hefur verið (sjá mynd 13 í forsenduhefti). Breytt hálendislína liggur stundum ofar og stundum neðar en hálendislína svæðisskipulags 2015. Breytt lína afmarkar betur óbyggðahluta hálandis sveitarfélagsins samhliða því að ákveðið hagræði er að láta skipulagsmörk miðhálandis fylgja eignarmörkum. Breytt hálendislína er dregin í jökla og þá sem næst gögnum frá Landmælingum (IS50v) þar sem þjóðlendur taka ekki til jökla.

2 STEFNUMÖRKUN Í DREIFBÝLI OG Á HÁLENDI

Megin landnotkun í byggð er landbúnaður þó frístundasvæði nái einnig yfir nokkurn hluta. Þá fer landnýting vegna ferðamennsku og afþreyingar vaxandi. Á hálendinu er megin landnotkunin óbyggð svæði.

Í þessum kafla er sett fram stefna fyrir umhverfi og yfirbragð byggðar (kafla 2.1), byggð (kafla 2.2), atvinnusvæði (kafla 0), óbyggð svæði eða svæði með takmörkunum (kafla 2.4), samgöngur (kafla 2.5), veitur (kafla 2.6), verndarsvæði og minjar (kafla 0) og náttúruvá (kafla 2.8).

2.1 UMHVERFI OG YFIRBRAGÐ

2.1.1 Mannvirki

Samkvæmt landskipulagsstefnu ber sveitarfélögum að marka stefnu um gæði og yfirbragð byggðar og annarra mannvirkja í dreifbýli. Þar segir ennfremur að ákvarðanir um staðsetningu og hönnun mannvirkja skuli taka mið af byggingarhefðum, landslagi og staðhættum. Gæta skuli að hagkvæmni varðandi samgöngur og veitur og að byggð skerði ekki að óþörfu gott landbúnaðarland eða svæði sem eru mikilvæg vegna náttúrufars¹. Það er einnig vilji sveitarfélagsins að umgengni sé hvarvetna til fyrirmyndar.

Stefna:

- Leitast skal við að halda í dreifbýlisyfirbragð í sveitarfélaginu.
- Mannvirki skulu falla sem best að náttúrulegu umhverfi á hverjum stað og gæta skal samræmis við nálægar byggingar.
- Umgengni verði til fyrirmyndar.
- Landnotkun stuðli að heilnæmu umhverfi og verndun og varðveislu sérstæðrar náttúru og menningar og sögu sem felst m.a. í byggingararfi og landslagi.

Leiðir:

- Við skipulag byggðar skal hugað að því að merkar jarðmyndanir og gróðursvæði verði fyrir sem minnstum áhrifum vegna framkvæmda.

¹ (Steinsholt sf., 2014).

- Við hönnun mannvirkja verði lögð áhersla á að þau fari vel í landi og taki mið af því byggðamynstri sem halda skal í.
- Byggingum verði vel viðhaldið og ónýtar byggingar rifnar og fjarlægðar. Þó skal gætt að varðveislugildi bygginga með tilliti til menningar- og sögulegs gildis þeirra.
- Við gerð deiliskipulags skal vinna húsakönnun þar sem það á við, til hliðsjónar við skipulagsgerðina og hönnun nýrra mannvirkja.
- Tryggja betur eftirfylgni með stöðuleyfum og að allir lausafjármunir s.s. gámar og hjólhýsi hafi gild stöðuleyfi.
- Forðast skal óþarfa lýsingu, ljósinu skal beint niður eða það skermað af og haft í huga að ljós valdi nágrönnum sem minnstum óþægindum.
- Íbúar verði hvattir til snyrtilegrar umgengni og reglulega verði staðið fyrir hreinsunarátaki í sveitarfélaginu.

Í byggingareglugerð nr. 112/2012 eru m.a. sett fram markmið fyrir verndun náttúrufars og eins fyrir birtu og lýsingu. Í gr. 15.1.1 segir: „við hönnun og gerð mannvirkja ber ávallt að taka tillit til umhverfis og náttúrufars. Leitast skal við, eftir því sem aðstæður leyfa, að láta mannvirki falla sem eðlilegast að umhverfinu og hafa sem minnst truflandi áhrif á náttúrufar og gerð landslags í næsta nágrenni“.

Í gr. 10.4.1. segir: „Mannvirki skulu þannig hönnuð og byggð að öll birtuskilyrði og ljósmagn sé í fullu samræmi við þá starfsemi sem fer fram við eða innan mannvirkisins, án þess að óeðlilegur truflandi hiti eða óeðlileg glýjumyndun verði vegna lýsingar. Við mat á eðlilegum birtuskilyrðum ber að taka tillit til þarfa allra aldurshópa“.

Í grein 10.4.2. segir ennfremur að „við hönnun á útilýsingu skal þess gætt að ekki verði um óþarfa ljósmengun að ræða frá flóðlýsingu mannvirkja. Tryggja skal að útilýsingu sé beint að viðeigandi svæði og nota skal vel skermaða lampa sem varpa ljósinu niður og valda síður glýju og næturbjarma“.

Sveitarfélagið hefur undanfarin ár staðið fyrir hreinsunarátaki sem felst m.a. í því að íbúar geta t.d. fengið gáma fyrir brotajárn og rúlluplast heim á bæina. Þá hefur verið staðið fyrir hreinsunarátaki á vorin þar sem gámum til flokkunar sorps er fjölgað á gámavöllum og íbúum þannig gert auðveldara fyrir með tiltekt. Gert er ráð fyrir að þessi þjónusta verði í boði áfram.

2.1.2 Hálendi

Afréttir sveitarfélagsins eru tveir; Rangárvallaafréttur og Landmannaafréttur. Einnig eiga jarðir sem tilheyrðu Djúpárhreppi upprekstrarrétt á Holtamannaafrétt. Holtamannaafréttur er í sameign með Ása-hreppi sem fer með stjórnslu þar.

Í Landsskipulagsstefnu 2015-2026 er sett fram markmið um að standa vörð um náttúru og landslag miðhálandis vegna náttúruverndargildis og mikilvægis svæðisins til útivistar og að uppbygging innviða á miðhálandinu taki mið af sérstöðu þess. Lögð er áhersla á að viðhalda sérkennum og náttúrugæðum miðhálandis með áherslu á verndun víðerna, landslagsheilda, mikilvægra vitsgerða og gróðurlenda og verðmætra menningarminja. Þess verði gætt að mannvirki og umferð skerði víðerni og náttúrugæði sem minnst.

Megin landnotkun á hálandinu er óbyggt svæði. Hálendið er upprekstrarland bænda auk þess sem veiði er stunduð þar. Þá fjölgar ferðamönnum á hálandinu stöðugt en uppbygging og þjónusta hefur ekki fylgt þeirri fjölgun.

Á hálandinu er unnið að uppgræðslu lands, m.a. í tengslum við gæðastýringu í sauðfjárrækt og á skilgreindum landgræðslusvæðum. Orkuöflun er á nokkrum svæðum. Í Rammaskipulagi Suðurhálandisins var sett fram stefnumörkun fyrir hálandishluta sveitarfélagsins og er stefna aðalskipulagsins að stærstum hluta í samræmi við þá stefnu².

² (Skipulagsstofnun, 2016).

Stefna:

- Leitast verður við að viðhalda lítt snortnu yfirbragði hálendisins, sérstaklega á þeim svæðum sem hafa mikið náttúrufarsgildi.
- Svæðið er afréttarland og verður áfram nýtt til beitar með áherslu á sjálfbæra nýtingu.
- Stefnt er að sjálfbærri nýtingu hálendisins til útivistar og ferðaþjónustu.
- Stefnt er að bættu öryggi á hálendissvæðum sveitarfélagsins.
- Stefnt er að greiðfærari vegum um hálendið.

Leiðir:

- Uppbygging, endurbætur og viðhald vega og bygging mannvirkja taki mið af umhverfinu og falli sem best að landi samhliða því að þjóna sínu hlutverki.
- Unnið verður að sjálfbærri gróðurframvindu og endurheimt náttúrulegra vistkerfa.
- Áfram verður unnið að uppgræðsluverkefnum í samræmi við gæðastýringu í sauðfjárrækt.
- Veiðar verði áfram stundaðar með ábyrgri nýtingu og góðri umgengni um landið.
- Byggingar skulu vera lágreistar, falla vel að landi og halda skal innbyrðis samræmi bygginga þar sem það á við.
- Við endurbyggingar/nýbyggingar verður tekin afstaða til þess hvort halda skuli í ásýnd eldri byggðar eða móta nýja ásýnd sem fellur betur að umhverfi.
- Unnið verður að bættu fjarskiptasambandi á hálendinu.
- Bæta þarf öryggi á hálendissvæðum m.a. með mögulegu aðgengi að húsum og mannvirkjum utan hefðbundins rekstartíma til að leita þar skjóls.

Fjallað er sameiginlega um stefnu í dreifbýli og á hálendi í köflum 0 til 2.8.

2.1.3 Þéttbýli í Þykkvabæ

Þéttbýlasti hluti Þykkvabæjar er skilgreindur sem þéttbýli. Fjallað er um landnotkun þar með dreifbýlinu en Þykkvibær er „elsta sveitaþorp á Íslandi“. Stefna sveitarfélagsins er að halda í þá ímynd en heimila rúmar byggingarheimildir eins og í dreifbýlinu.

Stefna:

- Ný byggð haldi yfirbragði blandaðrar byggðar þorps og sveitar.

Leiðir:

- Vernda dreifbýlisyfirbragð svæðisins.
- Sköpuð verði ákjósanleg skilyrði fyrir nýja atvinnustarfsemi, s.s. iðnað, úrvinnslu landbúnaðar-afurða, þjónustu, handverk, o.fl.
- Skilmálar landnýtingar eru þeir sömu og almennt í dreifbýli sveitarfélagsins.

2.2 BYGGÐ

Undir þessum kafla er fjallað um íbúðarbyggð (kafla 2.2.1) og frístundabyggð (kafla 2.2.2).

Í byggingareglugerð nr. 112/2012 eru m.a. sett fram markmið fyrir verndun náttúrufars. Í gr. 15.1.1 segir: „Við hönnun og gerð mannvirkja ber ávallt að taka tillit til umhverfis og náttúrufars. Leitast skal við, eftir því sem aðstæður leyfa, að láta mannvirki falla sem eðlilegast að umhverfinu og hafa sem minnst truflandi áhrif á náttúrufar og gerð landslags í næsta nágrenni“.

Ekki verður heimilt að setja íbúðar- eða frístundabyggð inn á hálendissvæði sveitarfélagsins en heimilt er að reisa stök íbúðar- og frístundahús í byggð sbr. kafla 2.3.8.

2.2.1 Íbúðarbyggð (ÍB)

Í grein 6.2 í skipulagsreglugerð, nr. 90/2013, er íbúðarbyggð skilgreind sem „Svæði fyrir íbúðarhúsnæði og nærþjónustu sem því tengist, auk minniháttar atvinnustarfsemi sem samrýmist búsetu eftir því sem nánar er kveðið á um í stefnu skipulagsins“.

Stefna:

- Lögð er áhersla á hagkvæma þróun íbúðarbyggðar.
- Íbúðarbyggð verði á samfelldum svæðum þannig að vegir og veitur nýtist sem best.
- Íbúðarbyggð verður ekki heimiluð á svæðum sem eru mikilvæg eða verðmæt vegna náttúru-fars, náttúruauðlinda, sögu eða almenns útivistargildis.
- Íbúðarhús verði að jafnaði ekki byggð á svæðum sem skilgreind eru sem hættusvæði vegna náttúruvárs.
- Ef rekin er einhvers konar starfsemi á íbúðarlóðum, þurfa að vera næg bílastæði innan lóðar til að anna þeirri starfsemi.

Leiðir:

- Að jafnaði verði samfelldri íbúðarbyggð beint í þéttbýlið á Hellu.
- Megináhersla á uppbyggingu í dreifbýli verði á stærri landspildum sbr. kafla um stakar framkvæmdir.
- Nýjar íbúðarlóðir í dreifbýli verða að jafnaði 0,5 – 2,0 ha að stærð og nýtingarhlutfall allt að 0,05.
- Komið verði til móts við mismunandi þarfir íbúa með fjölbreyttu framboði lóða.
- Eftir því sem kostur er skal beina uppbyggingu að þegar byggðum svæðum. Nýjar byggingar verði að jafnaði í 50 -1000 m fjarlægð frá núverandi vega- og veitukerfum.
- Huga skal að náttúrufari og minjum áður en deiliskipulagsvinna hefst til að lágmarka áhrif á mikilvægar jarðmyndanir, minjar og gróðursvæði.
- Íbúðarbyggð skal taka mið af yfirbragði dreifbýlis, byggingarhefðum, landslagi og staðháttum.

Við skipulag nýrra svæða skal leitast við að byggja í grennd við núverandi vegi og veitukerfi. Markmið er að nýta sem best tengingar við stofn- og tengivegi, að veitur nýtist sem best og að þjónusta við ný hús tengist þeirri þjónustu sem þegar er veitt. Öll byggð skal taka mið af stefnu um umhverfi og yfirbragð byggðar í kafla 2.1. Svæði sem auðkennd eru með hringtákn á skipulagsuppdraetti geta verið allt að 5 ha að stærð. Á eftirtöldum stöðum er gert ráð fyrir íbúðarbyggð í dreifbýli án hefðbundins búskapar:

Íbúðarbyggð í dreifbýli		
Nr.	Heiti jarðar	Lýsing
ÍB1	Bjarg, Ægissíða	Unnið er að gerð deiliskipulags fyrir 6 lóðir á hluta svæðisins. Gert er ráð fyrir allt að 15 lóðum. Stærð svæðis er um 18 ha.
ÍB2	Lyngás	Sunnan Suðurlandsvegur er deiliskipulag fyrir 12 lóðir. 7 hús á svæðinu. Stærð svæðis er um 10 ha.
ÍB3	Rauðalækur	Ekkert deiliskipulag í gildi. 12 hús byggð. Stærð svæðis er um 3 ha.
ÍB4	Meiri-Tunga	Í deiliskipulagi er gert ráð fyrir allt að 10 lóðum, 2 lóðir byggðar. Stærð svæðis er um 10 ha.
ÍB5	Hvammur	Ekkert deiliskipulag í gildi. Svæðið er óbyggt. Stærð svæðis er um 12 ha.
ÍB6	Giljatangi	Ekkert deiliskipulag í gildi. Byggð hafa verið 2 hús. Stærð svæðisins er um 4 ha.
ÍB7	Pula	Ekkert deiliskipulag í gildi. Svæðið er óbyggt. Stærð svæðisins er um 34 ha.
ÍB8	Selás	Deiliskipulag fyrir 13 lóðir. 4 lóðir byggðar. Stærð svæðis er um 20 ha.
ÍB9	Ölversholt	Deiliskipulag fyrir 3 lóðir. Ein lóð byggð. Stærð svæðis er um 5 ha.
ÍB10	Árbakki	Deiliskipulag er fyrir 16 lóðir á um 87 ha svæði. 2 lóðir byggðar.
ÍB11	Gunnarsholt	Ekkert deiliskipulag í gildi. 5 hús byggð. Stærð svæðisins er um 8 ha.
ÍB12	Baldurshagi	Deiliskipulag fyrir 3 lóðir á hluta svæðisins. 3 lóðir byggðar. Stærð svæðis er um 1 ha.
ÍB13	Hábær II	Deiliskipulag fyrir 11 lóðir. 5 lóðir byggðar. Stærð svæðis er um 2 ha.
ÍB14	Kirkjuhvoll	Ekkert deiliskipulag í gildi. Þrjú íbúðarhús á um 0,5 ha svæði.
ÍB15	Borg	Deiliskipulag fyrir 16 lóðir. 2 lóðir byggðar. Stærð svæðis er um 26 ha.

ÍB16	Gaddstaðir	Svæðið er deiliskipulagt sem frístundasvæði en verður skipulagt fyrir allt að 25 íbúðarlóðir. Stærð svæðis um 44 ha.
-------------	-------------------	--

2.2.2 Frístundabyggð (F)

Frístundabyggð er skv. gr. 6.2 í skipulagsreglugerð, nr. 90/2013, "svæði fyrir frístundahús, tvö eða fleiri og nærþjónustu sem þeim tengist, þ.m.t. orlofshús og varanlega staðsett hjólhýsi. Föst búseta er óheimil í frístundabyggðum".

Stefna:

- Horft er til þess að ný hverfi verði að jafnaði í tengslum við núverandi frístundabyggð.
- Sameiginlegar veitur verði þar sem þéttleiki byggðar og náttúrufarslegar aðstæður leyfa.
- Frístundabyggð verði að jafnaði ekki heimilud á svæðum sem eru mikilvæg eða verðmæt vegna náttúrufars, auðlinda, náttúruvár, sögu eða almenns útivistargildis. Þau verði heldur ekki á góðu ræktunarlandi eða á svæðum sem skilgreind eru sem hættusvæði vegna náttúruvár.

Leiðir:

- Frístundabyggð verði sem mest á samfelldum svæðum innan hvernjar jarðar, þannig að vegir og veitur nýtist sem best.
- Skipulag taki mið af því að halda opnum gömlum og hefðbundnum göngu- og reiðleiðum og tryggja aðgengi að áhugaverðum útivistarsvæðum og náttúrufyrirbærum.
- Á frístundasvæðum skulu lóðir að jafnaði vera á stærðarbilinu $\frac{1}{2}$ - 1 ha og nýtingarhlutfall skal ekki vera hærra en 0,03. Í ákveðnum tilfellum geta frístundalóðir þó verið minni og nýtingarhlutfall allt að 0,05.
- Ný frístundasvæði verði ekki stærri en 25 ha í fyrsta áfanga. Nýir áfangar verða ekki teknir til skipulagsmeðferðar fyrr en minnst 2/3 hlutar fyrri áfanga hafa verið byggðir.
- Heimilt er að leigja út frístundahús í samræmi við reglugerð nr. 1277/2016 um veitingastaði, gisti- og skemmtanahald.
- Heimagisting í flokki I er heimil í 90 daga skv. reglugerð nr. 1277/2016, um veitingastaði, gisti- og skemmtanahald.
- Atvinnurekstur á frístundasvæðum, þ.m.t. veitinga- og gistipjónustu er heimill að fengnu samþykki viðkomandi sumarhúsafélags.
- Við deiliskipulag frístundabyggðar skal gera grein fyrir mögulegum flóttaleiðum vegna gróður- og kjarrelða. Landeigandi/félög sumarhúsaeigenda skal vinna viðbragðsáætlun fyrir núverandi frístundasvæði í samráði við Brunavarnir Rangárvallasýslu.
- Þar sem ný hús/hverfi eru byggð innan um eða í beinum tengslum við núverandi byggð skal skipulag, ásýnd og yfirbragð taka mið af eldri byggð.
- Forðast skal að tré myndi skugga á lóðum nággranna eða byrgi fyrir útsýni þeirra.
- Heimilt er að byggja aukahús/gestahús og geymslu. Þessar byggingar teljast með í heildar byggingarmagni lóðar.
- Við skipulag frístundabyggðar skal virða helgunarsvæði háspennulína og tryggja að ekki verði byggt innan þess. Jafnframt skal tryggja greiðan aðgang að línunum vegna eftirlits, viðhalds og viðgerða.

Í sveitarfélaginu eru skilgreind 79 svæði undir frístundabyggð. Nokkur svæðanna eru stór, þau stærstu yfir 100 ha.

Innan frístundabyggðar er heimilt að vera með þjónustumiðstöðvar, smáverslanir og aðra starfsemi sem þjónar viðkomandi svæði. Heimilt er að stunda minni háttar atvinnustarfsemi s.s. gisti- og veitingasölu, hafi starfsemin tilskilin leyfi og viðkomandi félag á frístundasvæðinu leggist ekki gegn starfsemi. Ekki er vilji til að takmarka slíka starfsemi hafi reksturinn tilskilin leyfi og valdi ekki óþægindum fyrir aðra lóðarhafa né aðliggjandi svæði. Lögð er áhersla á að á frístundasvæðum sé starfandi félag frístundahúsaeigenda. Gert er ráð fyrir slíkum félögum sbr. 17. gr. laga um frístundabyggð og leigu

lóða undir frístundahús nr. 75/2008. Slík félög skulu m.a. meta heimildir og skyldur varðandi byggðina s.s. atvinnurekstur. Slíkur rekstur skal þó ávallt fylgja þeim lögum og reglum sem við á hverju sinni.

Frístundabyggð skal vera sem mest á samfelldum svæðum og leitast skal við að samnýta vegi og veitur, þó þannig að öryggi verði sem tryggast. Gert verður ráð fyrir að ný frístundabyggð verði ekki stærri en 25 ha til að byrja með og að svæðið verði að stórum hluta byggt áður en það er stækkað eða ný svæði tekin undir frístundabyggð innan jarðarinnar. Þetta er gert til að ekki séu tekin frá stór svæði fyrir frístundabyggð sem aldrei byggjast upp.

Í eldri frístundabyggð skal vera samræmi í stærð og nýtingarhlutfalli núverandi og nýrra lóða. Þá skulu ný hús vera í samræmi við þau hús sem fyrir eru, s.s. hvað varðar stærð, útlit og hæð. Í þeim tilfellum geta lóðir verið minni en almennt gerist og nýtingarhlutfall allt að 0,05.

Núverandi og ný frístundabyggð skal taka mið af stefnu um umhverfi og yfirbragð byggðar í kafla 2.1, eftir því sem við á. Fjallað er um stök frístundahús í kafla 2.3.8. Í einhverjum tilfellum getur komið til greina að byggja frístundahús á hættusvæðum (flóðasvæðum), en því aðeins að uppfylltum ákveðnum skilyrðum sbr. kafla 2.8.

Svæði sem auðkennd eru með hringtákn á skipulagsupprætti geta verið allt að 5 ha að stærð. Svæði fyrir frístundabyggð eru talin upp í töflu hér að aftan. Greint er frá því hvort svæðið sé deiliskipulögð og eru þær upplýsingar fengnar af Skipulagsvefsjá Skipulagsstofnunar. Einnig er fjöldi byggðra húsa innan hvers svæðis talinn á loftmynd. Því er mögulegt að ný hús hafi verið byggð frá því loftmyndin var tekin. Í sveitarfélaginu eru eftirtalin svæði skilgreind fyrir frístundabyggð:

Frístundabyggð		
Nr.	Heiti svæðis	Lýsing
F1	Djúpá	Frístundasvæði úr nokkrum jörðum í Þykkvabæ. Ekkert deiliskipulag í gildi. 6 hús byggð. Svæðið er tvískipt. Stærð svæðis er um 32 ha.
F2	Smáratún	Svæði í landi Miðkots. Ekkert deiliskipulag í gildi. Eitt hús byggt. Stærð svæðis er um 32 ha.
F3	Ægissíða 2	Deiliskipulag fyrir 9 lóðir. 8 lóðir byggðar. Stærð svæðis er um 2 ha.
F4	Litla-Tunga	Ekkert deiliskipulag í gildi og er svæðið óbyggt. Stærð svæðis er um 9 ha.
F5	Árbæjarhellir	Deiliskipulag fyrir 6 lóðir. 3 lóðir byggðar. Stærð svæðis er um 13 ha.
F6	Vatnshólar	Deiliskipulag fyrir 34 lóðir. 9 lóðir byggðar. Stærð svæðis er um 35 ha.
F7	Árbakki	Deiliskipulag fyrir 25 lóðir. Svæðið er óbyggt. Stærð svæðis er um 35 ha.
F8	Árbakki	Deiliskipulag fyrir 8 lóðir. 2 lóðir byggðar. Stærð svæðis er um 14 ha.
F9	Snjallsteinshöfði	Ekkert deiliskipulag í gildi. Eitt hús byggt. Stærð svæðis er um 25 ha.
F10	Ölversholt	Deiliskipulag fyrir 4 lóðir á hluta svæðisins. Ein lóð byggð. Stærð svæðisins er um 27 ha.
F11	Þjóðólfshagi	Deiliskipulag fyrir 33 lóðir. 18 lóðir byggðar. Stærð svæðis er um 34 ha.
F12	Lýtingur	Deiliskipulag fyrir 7 lóðir í landi Marteinstungu. 2 lóðir byggðar. Stærð svæðis er um 11 ha.
F13	Gata	Ekkert deiliskipulag í gildi. Svæðið er óbyggt. Stærð svæðis er um 3 ha. Innan þess eru dæluhús hitaveitu.
F14	Hvammur	Ekkert deiliskipulag í gildi. Svæðið er óbyggt. Stærð svæðis er um 38 ha.
F15	Eystra - Gíslholtsvatn	Ekkert deiliskipulag í gildi. Eitt hús byggt. Stærð svæðis er um 2 ha.
F16	Vestra - Gíslholtsvatn	Ekkert deiliskipulag í gildi. 3 hús byggð. Stærð svæðis er um 9 ha.
F17	Kambur	Ekkert deiliskipulag í gildi. Eitt hús byggt. Stærð svæðisins er um 5 ha.
F18	Kiðholt og Breiðavík	Svæði úr landi Gíslholts og Haga. Deiliskipulag fyrir 5 lóðir á hluta svæðis. 48 hús byggð. Stærð svæðis er um 75 ha.

F19	Selfjall	Svæði úr landi Haga. Deiliskipulag fyrir 11 lóðir. 8 lóðir byggðar. Stærð svæðis er um 14 ha.
F20	Reiðholt	Svæði úr landi Haga. Ekkert deiliskipulag í gildi. Svæðið er óbyggt. Stærð svæðis er um 47 ha.
F21	Ketilsstaðir	Deiliskipulag er fyrir 30 lóðir. 11 lóðir byggðar. Stærð svæðis er um 30 ha.
F22	Stúfholt	Ekkert deiliskipulag í gildi. Eitt hús byggt. Stærð svæðis er um 5 ha.
F23	Þverbrekka	Ekkert deiliskipulag í gildi. Eitt hús byggt. Stærð svæðis er um 5 ha.
F24	Skammbeinsstaðir	Ekkert deiliskipulag í gildi. 2 hús byggð. Stærð svæðis er um 18 ha.
F25	Pula	Deiliskipulag fyrir 4 lóðir. 2 lóðir byggðar. Stærð svæðis er um 13 ha.
F26	Kaldakinn	Ekkert deiliskipulag í gildi. 7 hús byggð. Stærð svæðis er um 6 ha.
F27	Hallstún	Ekkert deiliskipulag í gildi. 2 hús byggð. Stærð svæðis er um 13 ha.
F28	Efra-Sel	Ekkert deiliskipulag í gildi. Ein lóð byggð. Stærð svæðis er um 16 ha.
F29	Efra - Sel	Deiliskipulag fyrir 14 lóðir. 8 lóðir byggðar. Stærð svæðis er 25 ha.
F30	Bjalli	Ekkert deiliskipulag í gildi. 2 hús byggð. Stærð svæðis er um 5 ha.
F31	Lækjarbrekka	Ekkert deiliskipulag í gildi. Eitt hús byggt. Stærð svæðis er um 15 ha.
F32	Minnivallalækur	Deiliskipulag fyrir 8 lóðir á hluta svæðisins. 8 lóðir byggðar. Stærð svæðis er um 12 ha.
F33	Hellar	Ekkert deiliskipulag í gildi. Svæðið er óbyggt. Stærð um 18 ha.
F34	Hellar	Ekkert deiliskipulag í gildi. 3 hús byggð. Stærð svæðis er um 9 ha.
F35	Skarð	Svæði í landi Skarðs og Króktúns. Deiliskipulag fyrir 12 lóðir. 7 lóðir byggðar. Stærð svæðisins er um 7 ha.
F36	Klofalækur	Í landi Litla-Klofa er deiliskipulag fyrir 16 lóðir. 13 lóðir byggðar. Stærð svæðis er um 11 ha.
F37	Litli-Klofi	Ekkert deiliskipulag í gildi. 15 lóðir byggðar. Stærð svæðis er um 190 ha.
F38	Stóruvellir	Ekkert deiliskipulag í gildi. Svæðið er óbyggt. Stærð svæðis er um 6 ha.
F39	Stóri-Klofi	Svæði úr landi Stóra-Klofa og Leirubakka. Deiliskipulag fyrir 23 lóðir, 2 lóðir byggðar. Stærð svæðis er um 57 ha.
F40	Leirubakki	Deiliskipulag fyrir um 115 lóðir á hluta svæðisins. 9 lóðir byggðar. Stærð svæðisins er um 610 ha.
F41	Framheiði	Svæði úr landi Galtalækjar. Deiliskipulag fyrir 10 lóðir. Svæðið er óbyggt. Stærð svæðis um 80 ha.
F42	Galtalækur	Ekkert deiliskipulag í gildi. Gert er ráð fyrir smáhýsum og eru 5 hús byggð. Stærð svæðis 5 ha.
F43	Galtalækjar-skógur	Svæði úr landi Galtalækjar og Merkihvols. Ekkert deiliskipulag í gildi. 9 hús byggð. Stærð svæðis er um 10 ha.
F44	Galtalækjar-skógur	Svæði úr landi Galtalækjar og Merkihvols. Ekkert deiliskipulag í gildi. Svæðið er óbyggt. Stærð svæðis er um 10 ha.
F45	Merkihvoll	Deiliskipulag fyrir 24 lóðir á hluta svæðisins. 10 hús byggð. Stærð svæðis er um 120 ha.
F46	Haukadalur	Deiliskipulag fyrir um 15 lóðir. 5 hús byggð. Stærð svæðisins er um 15 ha.
F47	Haukadalur land A	Deiliskipulag fyrir um 12 lóðum. Eitt hús byggt. Stærð svæðisins er um 20 ha.
F48	Haukadalsmelur	Svæði úr landi Haukadals. Deiliskipulag fyrir um 30 lóðir, 7 hús byggð. Stærð svæðis um 70 ha.
F49	Álfaskeið	Svæði úr landi Haukadals. Deiliskipulag fyrir um 10 lóðir. Svæðið er óbyggt. Stærð svæðisins er um 10 ha.
F50	Haukadalur	Deiliskipulag fyrir 15 lóðir. 8 lóðir byggðar. Stærð svæðis er um 40 ha.

suðursvæði	
F51 Svínhagi	Deiliskipulag fyrir 110 lóðir. 47 lóðir byggðar. Stærð svæðisins er um 250 ha.
F52 Svínhagi	Ekkert deiliskipulag í gildi. 2 hús byggð. Stærð svæðis er um 2 ha.
F53 Selsund	Deiliskipulag af um 15 lóðum. 6 hús byggð. Stærð svæðisins er um 50 ha.
F54 Heiði B	Ekkert deiliskipulag í gildi. Svæðið er óbyggt. Stærð svæðisins er um 10 ha.
F55 Heiði A	Ekkert deiliskipulag í gildi. Svæðið er óbyggt. Stærð svæðisins er um 10 ha.
F56 Lækur	Svæði úr landi Brekkna og Reyðarvatns. Deiliskipulag fyrir um 18 lóðir. 14 lóðir byggðar. Stærð svæðisins er um 60 ha.
F57 Mið og Eystra Reyðarvatn	Deiliskipulag fyrir 9 lóðir. 6 lóðir byggðar. Stærð svæðisins er um 70 ha.
F58 Reyðarvatn	Deiliskipulag af 52 lóðum. 20 lóðir byggðar. Stærð svæðisins er um 320 ha.
F59 Reynifell	Deiliskipulag fyrir 84 lóðir. 23 hús byggð. Stærð svæðis er um 110 ha.
F61 Ketilhúshagi	Deiliskipulag fyrir um 45 lóðir. 36 lóðir byggðar. Stærð svæðisins er um 60 ha.
F62 Varmadalur	Ekkert deiliskipulag í gildi. 2 lóðir byggðar. Stærð svæðisins er um 50 ha.
F63 Gaddstaðir	Deiliskipulag fyrir um 20 lóðir. 15 lóðir byggðar. Stærð svæðisins um 62 ha.
F64 Heiðarlönd	Svæði úr landi Galtalækjar II. Deiliskipulag fyrir 76 lóðir. 5 lóðir byggðar. Stærð svæðis er um 70 ha. Svæðið er á mörkum vatnsverndarsvæðis og tryggt verður að byggingar og hreinsivirki verði utan þess.
F65 Stóru-Vallarheiði	Svæði úr landi Stór-Valla. Deiliskipulag fyrir 2 lóðir og eru báðar byggðar. Stærð svæðis er um 7 ha.
F67 Heysholt	Deiliskipulag fyrir 20 lóðir á hluta svæðisins. Svæðið er óbyggt. Stærð svæðis er um 15 ha.
F68 Hallstún	Deiliskipulag fyrir 2 lóðir. Ein lóð byggð. Stærð svæðis er um 5 ha.
F69 Tjörfastaðir	Deiliskipulag fyrir 4 lóðir. Ein lóð byggð. Stærð svæðis er um 5 ha.
F70 Maurholt	Svæði úr landi Ægissíðu. Deiliskipulag fyrir 4 lóðir. Svæðið er óbyggt. Stærð svæðis um 4 ha.
F71 Heklukot	Svæði úr landi Kots. Deiliskipulag fyrir eina lóð og er hún byggð. Stærð svæðis er um 2 ha.
F72 Melbær	Svæði úr landi Hallstúns. Ekkert deiliskipulag er í gildi. 5 hús byggð. Stærð svæðis er um 5 ha.
F73 Lunansholt II	Deiliskipulag fyrir 6 lóðir. Svæðið er óbyggt. Stærð svæðis er um 5 ha.
F74 Jarlsstaðir	Ekkert deiliskipulag í gildi. Svæðið er óbyggt. Stærð svæðisins er um 50 ha.
F75 Lunansholt II	Deiliskipulag fyrir 5 lóðir. 3 hús byggð. Stærð svæðis er um 8 ha.
F76 Helluvað	Deiliskipulag fyrir 6 lóðir. Svæðið er óbyggt. Stærð svæðis er um 16 ha.
F77 Múli	Deiliskipulag fyrir 7 lóðir. 3 lóðir byggðar. Stærð svæðis er um 13 ha.
F78 Leynir	Ekkert deiliskipulag í gildi. Ein lóð byggð. Stærð svæðisins er um 4 ha.
F79 Unhóll	Ekkert deiliskipulag í gildi. Svæðið er óbyggt. Stærð svæðis er um 30 ha.

2.3 ATVINNUSVÆÐI

Í þessum kafla er fjallað um atvinnusvæði í dreifbýli og á hálendinu. Megin landnotkun í dreifbýlinu er landbúnaður. Á hálendinu er megin landnotkunin óbyggt svæði.

2.3.1 Landbúnaðarsvæði

Landbúnaðarsvæði er skv. gr. 6.2. í skipulagsreglugerð, nr. 90/2013, skilgreint sem „Svæði fyrir landbúnað og mannvirki sem tengjast búrekstrinum, með áherslu á búfænað, matvæla- og fóðurframleiðslu“.

Stefna:

- Góð landbúnaðarsvæði verða áfram nýtt til landbúnaðar.
- Landbúnaður verði áfram stundaður á bújörðum, með eðlilegum þróunarmöguleikum ýmissa atvinnugreina sem henta á slíkum svæðum.
- Landbúnaðar verði eflður sem atvinnugrein og leitað leiða til uppbyggingar stoðgreina hans.
- Landnýting sé í sátt við náttúruna og misbjóði henni ekki.
- Áfram verði stuðlað að eðlilegri sambúð landbúnaðar og annarrar byggðar.
- Áfram verður stuðlað að uppbyggingu í dreifbýli sem m.a. styrkir rekstur núverandi veitu- og dreifikerfa.
- Gætt skal að verndun umhverfis og lífríkis fallvatna m.a. til að efla fiskgengd og veiðimöguleika.
- Heimiluð er minniháttar skógrækt og skjólbeltarækt.

Leiðir:

- Ef aðstæður leyfa er heimilt að byggja stök íbúðarhús, sem ekki tengjast búrekstri á landbúnaðarlandi.
- Nýjar byggingar skulu að jafnaði reistar í tengslum við núverandi byggð til að nýta sem best það grunnkerfi sem fyrir er.
- Heimilt er að byggja smábýli m.a. til áhugabúskapar, enda styrki það nýtingu núverandi veitukerfa, hamli ekki eðlilegri landbúnaðarstarfsemi né spilli góðu landbúnaðarlandi eða verndarsvæðum.
- Byggingar skulu taka mið af yfirbragði byggðar á landbúnaðarsvæðum.
- Leitast skal við að láta mannvirki falla sem eðlilegast að umhverfinu og nærliggjandi byggð og hafa sem minnst áhrif á náttúru og landslag.
- Unnið verður að skilgreiningu verðmætra landbúnaðarsvæða þegar flokkunar- og verklagsreglur, sbr. Landsskipulagsstefnu liggja fyrir.
- Leita skal umsagnar sveitarstjórnar varðandi landnýtingar- og skógræktaráætlanir.
- Heimilt er að stunda uppgræðslu á landbúnaðarlandi, þ.m.t. landgræðslu, skógrækt og skjólbeltarækt m.a. til landbóta og skjólmyndunar.
- Heimilt er að stunda minni háttar atvinnurekstur ótengdan landbúnaði, þar sem er föst búseta.
- Lyktarmengandi starfsemi s.s. eldishús alifugla, loðdýra og svína skal staðsett fjarri landa- og lóðamörkum.
- Settar verði verklagsreglur um landskipti.

Landbúnaður er grunnlandnotkun í Rangárþingi ytra. Á hluta landbúnaðarlands eru kvaðir, s.s. vegna vatnsverndar, svæða á náttúruminjasrá og hverfisverndar vegna náttúru- og söguminja. Samkvæmt landsskipulagsstefnu er gert ráð fyrir að skipulag í dreifbýli gefi kost á fjölbreyttri nýtingu lands, s.s. til ræktunar, ferðapjónustu og útivistar í sátt við náttúru og landslag. Landnotkun styðji við búsetu og samfélag í dreifbýli með langtímasýn um ráðstöfun lands til nýtingar og verndar og samþættri stefnu um byggðapróun. Einnig er gert ráð fyrir að flokkun landbúnaðarlands sé lögð til grundvallar skipulagsákvörðunum. Stefnt er að því að slík flokkun verði unnin þegar aðferðafræðin liggur fyrir skv. landskipulagsstefnu.

Skoðað verður, í samvinnu við nágrannasveitarfélög, hvort útleiga íbúðarhúsnæðis til gistipjónustu sé vandamál sem taka þurfi á. Sé þess þörf verða unnar samræmdar verklagsreglur með nágrannasveitar-

félögum. Útleiga húsnæðis til gistiþjónustu er leyfisskyld starfsemi sbr. lög nr. 29/2007 um veitingastaði, gististaði og skemmtanahald, með síðari breytingum nr. 67/2016 og reglugerð nr. 1277/2016 um veitingastaði, gististaði og skemmtanahald.

Heimilt er að reisa stök mannvirki, þ.m.t. frístunda- og íbúðarhús á landbúnaðarlandi sbr. kafla. 2.3.8. um stakar framkvæmdir.

Önnur atvinnustarfsemi á landbúnaðarsvæðum

Heimilt er, á landi í ábúð, að starfrækja rekstur á landbúnaðarsvæðum sem ekki tengist beint landbúnaðarframleiðslu. Markmiðið er að gefa kost á bættri nýtingu húsakosts og styrkja byggð í dreifbýli, skjóta styrkari stoðum undir búrekstur og tryggja eftir því sem hægt er að jarðir haldist í byggð. Heimilt er að nýta byggingar á býlum með nýbyggingum og/eða breytingum eldri bygginga, án þess að breyta þurfi aðalskipulagi. Einkum er horft til starfsemi sem tengist ferðaþjónustu, greiðasölu, afurðasölu eða léttan iðnað sem fellur vel að og styður við landbúnaðarstarfsemi og búsetu á svæðinu.

Heimilt er, þar sem aðstæður leyfa, að hafa sérhæfðar byggingar fyrir aðra atvinnustarfsemi, s.s. smá-iðnað, smiðju, verkstæði, gistiheimili, gestahús, verslun og/eða veitingarekstur, svo fremi sem heildarstærð slíkra bygginga fari ekki yfir 1.000 m². Umfangsmeiri rekstur verður einungis heimilaður á svæðum sem eru skilgreind sérstaklega fyrir atvinnustarfsemi í aðalskipulagi, s.s. afþreyingar- og ferðamannasvæði (AF), verslun og þjónusta (VP), athafnasvæði (AT) eða iðnaðarsvæði (I).

Um land bújarða á landbúnaðarsvæðum gilda að öðru leyti ákvæði jarðalaga nr. 81/2004 og ábúðarlaga nr. 80/2004 og eftir atvikum ákvæði annarra laga.

Byggingar á landbúnaðarlandi

Á landbúnaðarsvæðum er fyrst og fremst gert ráð fyrir byggingum og starfsemi sem tengist landbúnaði. Heimilt er að reisa stök frístundahús eða íbúðarhús sem ekki tengjast búrekstri sbr. kafla 2.3.8. Leitast skal við að staðsetja nýjar bygginga í námunda við þá byggð sem fyrir er, m.a. til að nýta sem best tengingar við þjóðvegi og önnur dreifikerfi sem eru fyrir hendi (sbr. kafla 2.3.8). Það styrkir byggð að fjölga notendum þeirra veitukerfa sem nú þegar eru fyrir hendi og halda þarf í rekstri í dreifðum byggðum, bætt nýting núverandi kerfa styður við umhverfissjónarmið og hagkvæma þróun byggðar.

Útihús og aðrar byggingar tengdar landbúnaði skulu reistar í tengslum við önnur hús á jörðinni, þó þannig að mengun, s.s. lykt, hafi sem minnst áhrif á íbúa. Um eldishús alifugla, loðdýra og svína gildir reglugerð nr. 520/2015. Í 6. gr. reglugerðarinnar er gerð grein fyrir lágmarksfjarlægð eldishúsa frá nálægri byggð. Eldishús skulu ekki reist nær mörkum jarða og eignarlanda en 250 m. Staðsetningu eldishúsa verður að skoða í hverju tilfelli fyrir sig og meta t.d. út frá áætluðum fjölda dýra, fjarlægð frá þéttbýli, fjölsóttum ferðamannastöðum eða þjónustustöðum, ríkjandi vindátt og náttúrufarslegum aðstæðum. Öll alifugla, loðdýra- og svínarækt sem er það umfangsmikil að hún sé háð mati á umhverfisáhrifum skal vera á iðnaðarsvæði.

Æskilegt er að bæjartorfur séu deiliskipulagðar. Þó er heimilt þegar um er að ræða byggingu stakra mannvirkja sem tengjast starfsemi búsinns að fara með slíkar umsóknir í grenndarkynningu. Það á þó ekki við um eldishús sem falla undir ákvæði reglugerðar nr. 520/2015 um eldishús alifugla, loðdýra og svína.

Landskipti

Heimilt er að skipta út stökum lóðum og/eða skipta jörðum. Með umsókn um landskipti til sveitarstjórnar skulu fylgja upplýsingar um fjölda og stærð lóða/spildna, áform um uppbyggingu, aðkomu og tímaáætlun uppbyggingar.

Við afgreiðslu umsókna um landskipti verður einkum litið til eftirtalinna þátta:

- Fyrirhuguð uppbygging miði að því að halda í dreifbýlisyfirbragð í sveitarfélaginu.
- Nýjar spildur séu í tengslum við og nýti þau veitu- og samgöngukerfi sem fyrir eru. Ekki verða heimiluð landskipti nema aðgengi að spildum frá þjóðvegi sé tryggt.
- Ekki sé lokað almennum göngu- og reiðleiðum né aðgengi takmarkað að áhugaverðum stöðum eða svæðum.

- Taka skal tillit til verndarsvæða.

Markmiðið með takmörkun á landskiptum er að leitast við að tryggja sem best hagkvæma nýtingu veitukerfa og að land, sem ætla má að sé gott landbúnaðarland verði áfram nýtt til landbúnaðar og matvælaframleiðslu.

2.3.2 Skógræktar- og landgræðslusvæði

Í grein 6.2. í skipulagsreglugerð, nr. 90/2013, eru skógræktar- og landgræðslusvæði skilgreind sem „svæði fyrir skógrækt og landgræðslu, svo sem nytjaskógrækt, fjölnytjaskógrækt, landbótaskógrækt, skjólbelti, landgræðsluskógrækt, skipulagða landgræðslu og aðra uppgæðslu“.

Stefna:

- Leitast verði við að efla skógrækt, uppgæðslu- og landbótastarf.
- Unnið verði að stöðvun gróður- og jarðvegseyðingar og endurheimt landgæða, þar sem þess þarf.
- Hugað skal að því að trjá- og skógrækt spilli ekki útsýnisstöðum, byrgi ekki ásýnd fjalla og fossa eða valdi snjósöfnun á vegum.
- Skipulag skógræktar taki mið af að vernda ásýnd og landslag.
- Unnið verði að stöðvun landbrots af völdum fallvatna ef þurfa þykir.

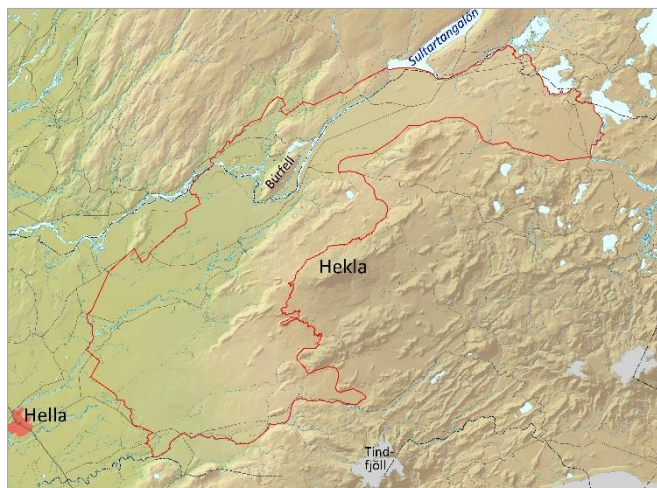
Leiðir:

- Skógrækt í byggð verði eflað til útivistar, skjóls og landbóta samhliða því að nýta skógarafurðir.
- Á svæðum sem hafa sérkenni og eiginleika sem skógrækt getur spillt s.s. vegna náttúrufars, auðlinda, útivistargildis, fornleifa eða sögumina verði skógrækt takmörkuð eða óheimil. Forðast skal samfellda skógrækt á landi sem ætla má að henti mjög vel til akuryrkju.
- Við skipulag uppgæðslu og skógræktar skal huga að því að vernda landslag og ásýnd svæða og spilla ekki góðum útsýnisstöðum.
- Áfram verði unnið að endurheimt gróðurs og landgæða, m.a. á afréttarsvæðum og í tengslum við landbótastarf bænda og annarra áhugaaðila.
- Skógrækt og landgræðsla verði nýtt til bindingar kolefnis.

Í sveitarfélaginu eru þónokkur samningsbundin skógræktar- og landgræðslusvæði og eru nokkur stór landgræðslusvæði í umsjá Landgræðslu ríkisins. Skógrækt og landgræðsla er viðurkennd aðferð við bindingu kolefnis í jarðvegi, auk þess veitir uppgæðsla vörn gegn gróður- og jarðvegseyðingu af völdum foks m.a. til að verja nálæg svæði fyrir áfoki í kjölfar öskufalls. Allmargir bændur og aðrir landeigendur eru þátttakendur í ýmsum uppgæðsluverkefnum s.s. *Bændur græða landið* sem unnið er í samvinnu við Landgræðslu ríkisins. Í verkefninu er unnið að uppgæðslu heimalanda. Ekki þarf að breyta aðalskipulagi til að skilgreina ný landgræðslusvæði svo fremi að afmörkun þeirra hafi ekki neikvæð áhrif á verndarsvæði eða minjar. Landgræðsla er heimil hvarvetna þar sem hennar er talin þörf í sveitarfélaginu.

Hekluskógaverkefnið er öflugt uppgæðslu- og skógræktarverkefni til endurheimtar skóga á svæðinu. Verkefnið er ekki afmarkað sérstaklega á uppdrætti en tekur yfir efri hluta Rangárvalla, Holta og Landsveitar ásamt því að ná inn á afrétti (Mynd 2).

Skógrækt og landgræðsla er viðurkennd aðferð við bindingu kolefnis í jarðvegi. Auk þess veitir skógrækt skjól gegn gróður- og jarðvegseyðingu. Þá veitir skógur eða skjólbelti skjól á ökrum, beitolöndum og í byggð. Mikilvægt er að skógrækt falli vel að landslagi og

Mynd 2. Mörk Hekluskóga. (Heimild: Hekluskógar; Hreinn Óskarsson 2009).

að ekki verði plantað skógi fyrir góða útsýnisstaði.

Samkvæmt lögum um mat á umhverfisáhrifum nr. 106/2000 og reglugerð um mat á umhverfisáhrifum nr. 660/2015, skal tilkynna um skógræktaráætlanir sem taka yfir 200 ha lands eða meira eða skógrækt á verndarsvæðum. Skipulagsstofnun ákvarðar matsskyldu framkvæmdanna. Þá skal tilkynna um alla aðra skógrækt til sveitarstjórnar sem ákvarðar um matsskyldu framkvæmdar sbr. 14 gr. reglugerðar nr. 660/2015. Þá ber að tilkynna til Skipulagsstofnunar um allar uppgræðsluaðgerðir á verndarsvæðum, sbr. sömu reglugerð. Bæði tilkynningaskyldar og matsskyldar framkvæmdir eru háðar framkvæmdaleyfi.

Samkvæmt 5. gr. reglugerðar um framkvæmdaleyfi nr. 772/2012 þá eru eftirtaldar framkvæmdir háðar framkvæmdaleyfi; nýræktun skóga hvort sem um er að ræða nytjaskóg eða útivistarskóg, skógareyðing og uppgræðsla lands á verndarsvæðum. Leita skal umsagnar Umhverfisstofnunar áður en hafin er skógrækt á svæðum sem nóta sérstakrar verndar skv. náttúruverndarlögum nr. 60/2013.

Landgræðsla og skógrækt skal taka mið af alþjóðlegum samningum sem Ísland er aðili að, s.s. samningi um líffræðilega fjölbreytni, Parísarsamkomulaginu og rammamningi um loftslagsbreytingar.

Um skógræktar- og landgræðslusvæði gildir að öðru leyti eftirfarandi:

- Landgræðslu- og skógræktaráætlanir skulu vera í samræmi við skipulagsáætlanir og taka mið af þeim verndarákvæðum sem þar eru sett fram, s.s. vegna hverfisverndar (kafla 2.7.4), svæða á náttúruvinnjaskrá (kafla 2.7.2) og fornminja (kafla 2.7.3).
- Skógrækt og landgræðsla skal ekki fara nær friðlýstum fornminjum en 100 m og ekki nær öðrum merkjum minjum en 20 m.
- Taka skal tillit til jarðmyndana og vistkerfa sem njóta verndar skv. 61. gr. laga um náttúruvernd nr. 60/2013.
- Við skógrækt eða skjólbeltarækt skal þess gætt að trjágróður loki ekki göngu- eða reiðleiðum meðfram ám eða vötnum og hindri ekki aðgengi að þeim. Þá er óheimilt að loka alfaraleiðum eða fornum vegum/leiðum með skógi.
- Nytjaskógrækt og skjólbeltarækt verði að jafnaði ekki nær ár- og vatnsbökkum en 30 m og að jafnaði ekki nær þjóðvegum en 50 m. Skógrækt skal ekki vera innan helgunarsvæða raflína.
- Þess skal gætt að skógrækt trufla ekki umferð á vegum m.t.t. snjósöfnunar og byrgi ekki fyrir útsýni.

Í töflu hér að neðan er yfirlit yfir samningsbundin skógræktar- og landgræðslusvæði í sveitarfélaginu, óháð stærð þeirra. Upplýsingar um svæðin eru frá Skógræktinni og Landgræðslunni.

Skógræktar og landgræðslusvæði		
Nr.	Heiti svæðis	Lýsing
SL1	Gilsbakki	Skógræktarsvæði, stærð svæðis er um 50 ha.
SL2	Varmadalur	Skógrækt – Suðurlandsskógar, þrjú svæði úr landi Varmadals. Heildastærð um 220 ha.
SL3	Kolviður	Skógrækt til kolefnisbindingar á Geitasandi. Stærð svæðisins er um 195 ha.
SL4	Akurbrekka	Skógræktarsvæði, stærð svæðis er um 50 ha.
SL5	Geitasandur	Uppgræðslurannsóknir. Sand- og melasvæði nýtt til landgræðslu- og skógræktar-tilrauna. Stærð svæðis er um 1.010 ha.
SL6	Keldur	Landgræðslu- og skógræktarsvæði, stærð svæðis um 1200 ha.
SL7	Gunnarsholt	Algróið svæði, nýtt til ræktunar, rannsókna og þróunarstarfs, m.a. á sviði veður-fars, uppgræðslu, kolefnisbindingar o.fl. Stærð svæðis er um 90 ha
SL8	Gunnarsholt	Skógarreitir. Minningarreitir um Runólf Sveinsson fyrrverandi landgræðslustjóra, Þórðarlundur, Vigdísarreitir og Gunnlaugsskógur. Í Gunnlaugsskógi eru merktar gönguleiðir og fræðsluskilti. Heildarstærð er um 160 ha.
SL9	Brekkaheiði	Uppgræðsla, m.a. gamlar uppgræðslutilraunir. Svæðið er um 1.770 ha

SL10	Heiði ?	Skógræktarsvæði, stærð svæðis er um 72 ha.
SL11	Hafursholt	Skógræktarsvæði, svæðið er tvískipt. Stærð svæðis er um 30 ha.
SL12	Hvammur	Skógræktarsvæði, stærð svæðis er um 42 ha.
SL13	Skinnhúfa	Skógræktarsvæði, stærð svæðis er um 25 ha.
SL14	Mykjunes	Skógræktarsvæði, stærð svæðis er um 75 ha.
SL15	Þverlækur	Skógræktarsvæði, stærð svæðis er um 5 ha.
SL16	Þverlækur	Skógræktarsvæði, stærð svæðis er um 32 ha.
SL17	Stúfholt	Skógræktarsvæði, stærð svæðis er um 35 ha.
SL18	Langholt	Skógræktarsvæði, stærð svæðis er um 23 ha.
SL19	Vörður	Skógræktarsvæði, stærð svæðis er um 57 ha.
SL20	Hvammur	Skógræktarsvæði, stærð svæðis er um 670 ha.
SL21	Bolholt	Skógræktarsvæði, stærð svæðis er um 42. Ha.
SL22	Bolholt	Skógrækt í landi Bolholts í umsjá Skógræktarfélags Rangæinga. Stærð svæðis er um 340 ha.
SL23	Svínhagi	Skógræktarsvæði, stærð svæðis er um 155 ha.
SL24	Réttarnes	Skógræktarsvæði við Leirubakka og Réttarnes. Stærð svæðis er um 415 ha.
SL25	Rjúpnaveilir	Skógræktarsvæði, stærð svæðis er um 68 ha.
SL26	Árskógar	Landgræðslusvæði, stærð svæðis er um 20.763 ha.
SL27	Vagalág	Uppgræðslurannsóknir. Sand- og melasvæði nýtt til landgræðslu- og skógræktartilrauna, akuryrktu og tilrauna á því sviði. Stærð svæðis er um 850 ha.
SL28	Aldamótaskógur	Samstarfsverkefni Skógræktarfélags Rangæinga og Skógræktarfélags Íslands um skógrækt. Svæðið er beggja vegna Suðurlandsvegur. Stefnt er að gerð stíga og úti-vistarmöguleika í skóginum. Stærð svæðis er um 160 ha.

2.3.3 Afþreyingar- og ferðamannasvæði

Í grein 6.2. í skipulagsreglugerð, nr. 90/2013, er afþreyingar- og ferðamannasvæði skilgreint sem „svæði fyrir afþreyingu og móttöku ferðafólks, þ.m.t. þjónustumiðstöðvar á hálendi og verndarsvæðum, fjallaskálar, tjald- og hjólhýsasvæði og skemmtigarðar“.

Stefna:

- Leitað verði eftir nýjum tækifærum á sviði ferðaþjónustu ásamt því að efla þau tækifæri sem fyrir eru.
- Efla skal þjónustu við ferðamenn allt árið.
- Fjölga afþreyingarmöguleikum til að ferðamenn dvelji lengur í sveitarfélaginu.
- Settar verði almennar reglur um stýringu ferðamanna og uppbyggingu á ferðamannastöðum.
- Við skipulag ferðamannastaða verði hugað sérstaklega að öryggi ferðamanna ásamt greiðum samgöngum og upplýsingum.

Leiðir:

- Útfærðar verði hjóla- göngu- og reiðleiðir um hálendið og byggðina m.a. til að auka möguleika í ferðaþjónustu og tengja betur þjónustusvæði og áhugaverð svæði.
- Bæta nýtingu ferðamannasvæða yfir vetrartímann, m.a. með bættu aðgengi.
- Þyrluumferð og annað yfirflug s.s. flygilda (dróna), trúfli sem minnst ferðamenn og dregið verði úr hættu vegna flugumferðar almennt.
- Við uppbyggingu ferðamannasvæða verði gætt að samræmi í útliti bygginga og lögð áhersla á að mannvirki falli sem best að landslagi. Nota skal byggingarefni sem þarfnast lítills viðhalds.
- Gerð er krafa um vandaðan frágang og að raskað svæði falli sem best að aðliggjandi landi.

- *Fjöldi ferðamanna verði undir þolmörkum viðkomandi svæða og umferð ferðamanna verði stýrt ef þörf krefur.*
- *Búið verði í haginn fyrir ferðamenn með gerð bílastæða, göngustíga, upplýsingum, merkingum og eftir atvikum snyrtingum og öðrum þjónustubyggingum.*
- *Við skipulag ferðamannastaða verði hugað sérstaklega að góðum upplýsingum til ferðamanna og öryggi þeirra, m.a. gagnvart vegtengingum við fjölfarnar leiðir.*
- *Úthlutun lóða á hálendi verður í samræmi við deiliskipulag og eingöngu úthlutað til aðila sem stunda þjónustu eða eftirlit. Lóðum er ekki úthlutað til einkanota.*
- *Gert er ráð fyrir að bæta aðstöðu í fjallaskálum til að mæta auknum kröfum ferðamanna, t.d. með nýtingu jarðhita.*
- *Afmarkaðar verði lóðir fyrir alla skála á hálendinu og taki þær mið af umfangi starfseminnar. Lóðir verði að jafnaði ekki stærri en 1,0 ha og nýtingarhlutfall þeirra fari almennt ekki yfir 0,05.*

Í þessum landnotkunarflokki eru helstu ferðamannasvæði, þ.m.t. fjallaskálar á afréttum og tjaldsvæði í byggð. Í einhverjum tilfellum eru tjaldsvæði rekin samhliða annarri ferðaþjónustu og þá flokkuð undir verslunar- og þjónustusvæði. Einnig er umfangsmeiri rekstur á hálendi flokkaður sem verslunar- og þjónustusvæði.

Í landsskipulagsstefnu er gert ráð fyrir að ferðaþjónusta verði eflað en um leið verði varðveitt þau gæði sem eru undirstaða hennar. Uppbygging ferðamannasvæða á miðhálendinu stuðli að góðri aðstöðu ferðamanna, en jafnframt verði gætt að því að óbyggðaupplifun og náttúrugæði skerðist sem minnst vegna mannvirkja og umferðar. Í hálendismiðstöðvum er gert ráð fyrir rekstri gistingar og tjaldsvæða en einnig getur verið um einhvern verslunar- og veitingarekstur að ræða. Svínárnes fellur undir skilgreiningu skálasvæða skv. landsskipulagsstefnu. Á skálasvæðum er gert ráð fyrir gistingu í gistiskálum auk tjaldsvæða, fræðslu og eftirlits. Önnur uppbyggingasvæði á hálendinu falla undir skilgreiningu fjallaselja samkvæmt landsskipulagsstefnu. Við ákvörðun um staðsetningu fjallaselja skal tekið mið af því að fjarlægð milli jaðar- og hálendismiðstöðva, skálasvæða og fjallaselja sé jafnan hæfileg dagleið fyrir göngufólk. Þjónustustarfsemi í fjallaseljum getur falist í rekstri gistiskála og tjaldsvæðis auk fræðslu og eftirlits. Landsskipulagsstefna gerir ráð fyrir að allir fjallaskálar á afrétti sveitarfélagsins séu í flokki afþreyingar- og ferðamannasvæða³. Svæði sem flokkuðust sem fjallasel í Svæðisskipulagi Miðhálandis Íslands 2015 eru nú skilgreind sem afþreyingar- og ferðamannasvæði í samræmi við landsskipulagsstefnu.

Gert er ráð fyrir svigrúmi á öllum afþreyingar- og ferðamannasvæðum til að viðhalda núverandi mannvirkjum eða reisa ný í stað þeirra sem nú eru. Við endurgerð bygginga á hálendinu eða nýbyggingar verður metið hvort halda skuli í núverandi ásýnd og yfirbragð svæðis eða hvort horft verði til breyttrar ásýndar, m.a. til að aðlaga mannvirki betur að umhverfi. Á skilgreindum fjallaseljum skal gera ráð fyrir upplýsinga- og snyrtiaðstöðu og þar sem gert er ráð fyrir gistingu geti allt að 50 gestir gist í húsum, nema annað sé tekið fram. Á skálasvæðum verður gert ráð fyrir að allt að 150 gestir geti gist í húsum.

Til að hægt sé að útfæra nokkurra daga göngu- og reiðleiðir á hálendinu er þörf á endurbótum og uppbyggingu á fjallaskálum og aðstöðu fyrir ferðamenn. Á hálendinu er almennt gert ráð fyrir að lóðir fyrir fjallasel séu um 1 ha að stærð. Gert er ráð fyrir þeim möguleika að hesthús verði færð fjær gistiskálum (t.d. 500 m) til að skapa meira svigrúm, þetta hefur þó engin áhrif á byggingarmagn á hverjum stað.

Í byggð eru nokkrir núverandi áningarstaðir skilgreindir sem afþreyingar- og ferðamannasvæði. Þetta á t.d. við um Þykkvabæjarfjöru, Ægissíðufoss, Árbæjarfoss, Þjófafoss og Fossabrekkur. Á öllum þessum stöðum er nokkur umferð ferðamanna og sveitarfélagið hefur undanfarin ár verið að búa í haginn með lagningu göngustíga o.fl.

Núverandi og ný afþreyingar- og ferðamannasvæði skulu taka mið af stefnu um umhverfi og yfirbragð byggðar sbr. kafla 2.1, eftir því sem við á. Ganga skal vel frá mannvirkjum og allur frágangur og umgengni taka mið af umhverfinu. Útlit og ásýnd bygginga skal falla sem best að nánasta umhverfi. Ganga þarf vel frá lögnum s.s. frárennsli og tryggja gott aðgengi til tæmingar rotþróa.

³ (Skipulagsstofnun, 2016).

Æskilegt er að fjölga afþreyingarmöguleikum, bæði í byggð og á hálendinu, fyrir íbúa svæðisins og gesti. Samhliða þarf að huga að náttúru- og minjavernd, sjálfbærni staða og rekstrargrundvelli, þjónustu við ferðamenn, að mannvirki falli sem best að landinu og að viðhaldi þeirra sé sinnt eftir þörfum.

Fjallað er um þjónustu og mögulega uppbyggingu á hverjum stað í eftirfarandi töflu:

Afþreyingar- og ferðamannasvæði		
Nr.	Heiti svæðis	Lýsing
AF1	Þykkvabæjarfjara	Áningarstaður / útivistarsvæði; m.a. bílastæði, upplýsingar, snyrtingar og önnur dagdvalaraðstaða. Stærð svæðis er um 1 ha.
AF2	Þykkvibær	Tjaldsvæði við íþróttahúsið: Tjaldsvæði, leikvöllur og aðgangur að snyrtingum. Stærð svæðis er um 2 ha.
AF3	Ægissíðufoss	Áningarstaður / útivistarsvæði; m.a. bílastæði, upplýsingar, snyrtingar og önnur dagdvalaraðstaða.
AF4	Réttarnes	Áningarstaður í Landsveit. Upplýsingar og áning við gömlu Landréttir, í tengslum við göngu- og reiðleiðir með Ytri-Rangá. Stærð svæðis er um 2 ha.
AF5	Galtalækjarskógur	Tjaldsvæði í Landsveit. Heimilt er að byggja upp gistingu í gestahúsum fyrir allt að 50 manns samhliða tjaldsvæði. Stærð svæðis er um 24 ha.
AF6	Lambhagi	Áningarstaður í Mýrarskógi í Landsveit. Á staðnum er aðstaða Skógræktarinnar. Áform eru um að bæta aðstöðu fyrir útivistarfólk. Heimilt er að byggja upp gistingu í húsum fyrir allt að 50 manns. Stærð svæðis er um 1 ha.
AF7	Þjófafoss	Áningarstaður / útivistarsvæði. Útsýnissvæði, göngustígar, bílastæði og þjónustuhús. Stærð svæðis er um 1 ha.
AF8	Foss	Fjallasel á Rangárvöllum. Gistiaðstaða er í gamla íbúðarhúsinu og tjaldsvæði á túnum, aðstaða fyrir hestamenn. Gert er ráð fyrir frekari uppbyggingu á aðstöðu fyrir ferðamenn. Stærð svæðis er um 4 ha.
AF9	Skjólkvíar	Áningarstaður á afrétti. Þjónustustaður í tengslum við gönguferðir á Heklu-svæðinu. Engin mannvirki eru á staðnum. Áformað er að byggja upp öryggis- og upplýsingaþjónustu auk aðstöðu til eftirlits. Einnig heimilt að reka verslun og veitingaþjónustu en ekki er gert ráð fyrir gistingu. Stærð svæðis er um 1 ha.
AF10	Áfangagil	Skálasvæði á afrétti. Á staðnum er gangnamannahús og rétt. Rekin gistiþjónusta á sumrin fyrir göngu- og hestamenn. Gisting er fyrir 38 manns. Hestagerði og heysala. Gert er ráð fyrir frekari uppbyggingu á gistiaðstöðu. Stærð svæðis er um 2 ha.
AF11	Austurbotn	Fjallasel á afrétti. Á staðnum eru tvö veiðihús. Gistiaðstaða fyrir 6-10 manns. Áformað er að bæta gistiaðstöðu. Heimilt að hafa aðstöðu fyrir allt að 25 manns í gistingu.
AF12	Tjaldvatn / Veiðivatnasvæði	Skálasvæði á afrétti. Á staðnum eru 16 gistiskálar og þjónustuhús. Í deiliskipulagi er gert ráð fyrir þremur gistiskálum til viðbótar, ásamt byggingu skemmu. Gert ráð fyrir gistingu fyrir allt að 150 manns. Svæðið er rafvætt. Stærð svæðis er um 23 ha.
AF13	Landmannahellir	Skálasvæði á afrétti. Á staðnum er gangnamannaskáli, hesthús og tjaldsvæði, auk nokkurra minni skála, gistiaðstaða fyrir 92 gesti. Gott vegasamband er um Landamannaleið. Stefnt er að því að styrkja staðinn sem þjónustusvæði fyrir ferðamenn, m.a. með frekari uppbyggingu á gistiaðstöðu. Svæðið er deiliskipulagt og er stærð þess um 20 ha.
AF14	Landmannalaugar	Fjallasel á afrétti. Einungis er gert ráð fyrir dagdvalaraðstöðu og búningsaðstöðu fyrir heitu laugina. Ekki er gert ráð fyrir gistingu eða tjaldsvæði. Stærð svæðis er um 14 ha.
AF15	Vesturdalur/Dalaskofi	Fjallasel á afrétti. Gistiskáli og geymsluhús og er aðstaða fyrir allt að 36 manns í gistingu. Stefnt er að því að styrkja staðinn sem þjónustusvæði fyrir ferðamenn með frekari uppbyggingu á gistingu. Stærð svæðis er um 2 ha.
AF16	Hrafninnusker	Fjallasel á afrétti. Á staðnum er gönguskáli, áningarstaður á gönguleið á milli Landmannalauga og Þórsmerkur. Gisting er fyrir 52. Svæðið er deiliskipulagt.

	Stærð svæðis er um 1 ha.
AF17 Grashagi	Fjallasel á afrétti. Gert er ráð fyrir aðstöðu til útiveru, þjónustuhús, snyrtingar, gisting og dagdvalaraðstaða við heita laug sem er í Grashaga. Stærð svæðis er um 1 ha.
AF18 Laufafell	Fjallasel á afrétti. Gert er ráð fyrir uppbyggingu á gistingu og þjónustu sunnan Laufafells og vestan Markarfljóts, í tengslum við gönguleiðir og aðra umferð. Stærð svæðis er um 1 ha.
AF19 Hungurfit	Fjallasel á afrétti. Á staðnum er gangnamannahús. Í deiliskipulagi er gert ráð fyrir frekari uppbyggingu á gistingu og þjónustu og afmarkaðar 3 lóðir. Gisting er fyrir 40 manns. Stærð svæðis er um 2 ha.
AF20 Krókur	Fjallasel á afrétti. Á staðnum er gangnamannahús. Í deiliskipulagi er gert ráð fyrir frekari uppbyggingu á gistingu og þjónustu og afmarkaðar 3 lóðir. Gisting er fyrir 10 manns. Stærð svæðis er um 2 ha.
AF21 Álftavatn	Skálasvæði á afrétti. Á staðnum eru 3 gistiskálar og er gisting fyrir 72 manns. Í deiliskipulagi er gert ráð fyrir 3 gistiskálum auk aðstöðu fyrir skálaverði og snyrtingu. Stærð svæðis er um 1 ha.
AF22 Hvangil	Skálasvæði á afrétti. Gangnamannahús, gistiskáli, hesthús og hestagerði. Gisting er fyrir 60 manns. Gert er ráð fyrir að bæta gístiaðstöðu og þjónustu við ferðamenn. Svæðið er deiliskipulagt. Stærð svæðis er allt að 2 ha.
AF23 Strútur	Fjallasel á afrétti. Á staðnum er einn skáli. Gisting er fyrir 26 manns. Gert er ráð fyrir að bæta gístiaðstöðu og þjónustu við ferðamenn. Stærð svæðis er um 2 ha.
AF25 Fossabrekkur	Áningarstaður / útivistarsvæði; m.a. bílastæði, upplýsingar, snyrtingar og önnur dagdvalaraðstaða. Stærð svæðis er allt að 1 ha.
AF26 Árbæjarfoss	Áningarstaður / útivistarsvæði; m.a. bílastæði, upplýsingar, snyrtingar og önnur dagdvalaraðstaða. Stærð svæðis er allt að 1 ha.
AF27 Laufafell	Fjallasel á afrétti. Gert ráð fyrir uppbyggingu á gistingu fyrir allt að 30 manns og einnig annarri þjónustu fyrir ferðamenn. Stærð svæðis er um 1 ha.

2.3.4 Verslun og þjónusta

Í grein 6.2. í skipulagsreglugerð, nr. 90/2013, er svæði fyrir verslun- og þjónustu skilgreint sem „svæði þar sem gert er ráð fyrir verslun og þjónustu, þ.m.t. hótelum, gistiheimilum, gistiskálum, veitingahúsum og skemmtistöðum“.

Stefna:

- **Stuðlað verði að nýjum atvinnutækifærum á sviði verslunar og þjónustu.**
- **Þjónusta við ferðamenn verði eflað og afþreyingarmöguleikum fjölgað til að fjölga atvinnutækifærum og renna styrkari stoðum undir byggðarlagið.**
- **Dregið verður úr álagi af völdum ferðamanna þar sem þess er þörf.**
- **Við skipulag þjónustusvæða verði hugað sérstaklega að öryggi ferðamanna ásamt greiðum samgöngum og upplýsingagjöf.**

Leiðir:

- *Við skipulag þjónustusvæða verði hugað sérstaklega að upplýsingagjöf og öryggi ferðamanna, m.a. gagnvart vegtengingum við fjölfarna vegi.*
- *Úthlutun lóða á hálendi verður í samræmi við deiliskipulag og eingöngu úthlutað til aðila til reksturs þjónustu eða tilefirlits. Lóðum er ekki úthlutað til einkanota.*
- *Við gerð deiliskipulags verði skilgreind frekari uppbygging þjónustu. Lögð verður áhersla á góðan frágang lóða. Í deiliskipulagi verði skilgreint umfang og eðli verslunar- og þjónustusvæða.*
- *Unnið verði að markaðssetningu gistimöguleika á svæðinu til að fjölga gistinóttum og lengja dvöl ferðamanna.*

- Með umsókn um ný verslunar- og þjónustusvæði skulu fylgja ýtarlegar upplýsingar um fyrirhugaða uppbyggingu.

Heildarfjöldi erlendra ferðamanna árið 2015 var 1.289.100⁴ og er gert ráð fyrir að þeir verði um 2,5 milljónir árið 2018⁵. Árið 2015 var herbergjanýting á heilsárshótelum á Suðurlandi 50% og hafði aukist úr 43% árið áður. Víða hefur byggst upp ferðaþjónusta á bújörðum samhliða nýtingu jarðanna til búskapar. Gert er ráð fyrir að þessi þróun haldi áfram enda styrkir hún búsetu í sveitarfélaginu. Huga mætti að því að tengja betur uppbyggingu ferðaþjónustu og framleiðslu og sölu afurða á svæðinu.

Þá eru stærri ferðaþjónustustaðir á hálendinu í flokki verslunar og þjónustu enda töluverð starfsemi á þeim svæðum.

Núverandi og ný verslunar- og þjónustusvæði skulu taka mið af stefnu um umhverfi og yfirbragð byggðar í kafla 2.1, eftir því sem við á. Ganga skal vel frá mannvirkjum og allur frágangur og umgengni taki mið af umhverfinu. Útlit og ásýnd bygginga skal falla sem best að nánasta umhverfi. Ganga þarf vel frá lögnum s.s. frárennsli og tryggja gott aðgengi til tæmingar rotþróa. Stuðlað verði að nýjum og fjölbreyttari atvinnutækifærum í dreifbýli á sviði verslunar og þjónustu og er gert ráð fyrir að svæðin geti eflst.

Hér á eftir er yfirlit yfir staði í flokki verslunar- og þjónustusvæða í sveitarfélaginu og tilgreint hvers konar starfsemi fer fram á þeim. Á landbúnaðarsvæðum er einnig heimilt að starfrækja þjónustu fyrir ferðamenn sbr. kafla 2.3.1.

Verslunar- og þjónustusvæði		
Nr.	Heiti svæðis	Lýsing
VP1	Ægissíða	Á svæðinu er rekin ferðatengd þjónusta þ.m.t. gistiaðstaða í smáhýsum. Ekkert deiliskipulag í gildi. Stærð svæðis er um 2 ha.
VP2	Landvegamót	Verslun og bensínsala við vegamót Landvegar og Suðurlandsvegar. Ekkert deiliskipulag í gildi. Stærð svæðis er um 1 ha.
VP3	River-hótel	Ferðaþjónusta Ægissíðu. Hótel- og þjónustulóðir, m.a. í tengslum við veiði í Ytri-Rangá. Í deiliskipulagi er gert ráð fyrir frekari uppbyggingu á gistingu og veitingaþjónustu. Stærð svæðis er um 3 ha.
VP4	Brúarlundur	Félagsheimili í Landsveit, í landi Minni-Valla. Aðstaða fyrir hestahópa og ættarmót. Gert er ráð fyrir gistingu og veitingaþjónustu. Ekkert deiliskipulag í gildi. Stærð svæðis er um 1 ha.
VP5	Leirubakki	Hótel og veitingasala, hestaferðir, safn og tjaldsvæði. Svæðið er deiliskipulagt og er gert ráð fyrir stækkun hótelsins. Stærð svæðis er um 6 ha.
VP6	Uxahryggur	Í deiliskipulagi er gert ráð fyrir uppbyggingu í tengslum við ferðaþjónustu, s.s. gistingu. Stærð svæðis er um 3 ha.
VP7	Galtalækjar-skógur	Á staðnum er gistiaðstaða og tjaldsvæði. Ekkert deiliskipulag í gildi. Stærð svæðis er um 17 ha.
VP8	Árbæjarhellir II	Í deiliskipulagi er gert ráð fyrir byggingu veitinga- og gistiheimilis. Stærð svæðis er um 3 ha.
VP9	Stokkalækur	Ferðaþjónustubýli með gistingu og veitingasölu. Ekkert deiliskipulag í gildi. Stærð svæðis er um 2 ha.
VP10	Hótel Rangá	Hótel á bökkum Eystri-Rangár og húsnæði fyrir starfsfólk. Í deiliskipulagi er gert ráð fyrir frekari uppbyggingu á þjónustu. Stærð svæðis er allt að 5 ha.
VP11	Ármót	Hestatengt ferðaþjónustubýli með gisti- og veitingaaðstöðu. Ekkert deiliskipulag í gildi. Stærð svæðis er allt að 2 ha.
VP13	Heysholt	Gisting og veitingasala. Svæðið er deiliskipulagt og er gert ráð frekari uppbyggingu á verslun, þjónustu og frístundahúsum. Stærð svæðis er um 10 ha.
VP14	Landmannalaugar	Skálasvæði á afrétti. Unnið er að gerð deiliskipulags fyrir Landmannalaugasvæðið. Gert er ráð fyrir gistingu í húsum, tjaldsvæði, veitingasölu, upplýsingamið-

⁴ (Greiningardeild Arion banka, 2016).

⁵ (Sveinn Björnsson, 2011).

		stöð, baðaðstöðu og aðstöðu fyrir eftirlitsaðila. Stærð svæðis er um 15 ha.
VP15	Hálendismiðstöðin Hrauneyjar	Þjónustumiðstöð ferðamanna við Sprengisandsleið, Fjallabaksleið nyrðri og Veiðivatnaleið. Á staðnum er gistihús, veitingasala, verslun, bensínsala, upplýsingagjöf, aðstaða fyrir landverði o.fl. Gisting er fyrir 164 manns. Svæðið er deiliskipulagt og er gert ráð fyrir frekari uppbyggingu, m.a. gestastofu. Stærð svæðis er um 7 ha.
VP16	Hafrafell	Þjónustumiðstöð við hálendisjaðarinn sem m.a. byggir á góðu aðgengi að hálendinu yfir vetrartímann. Gert ráð fyrir gistingu í húsum, veitingasölu og aðstöðu fyrir þjónustu- og eftirlitsaðila. Svæðið er óbyggt og ekkert deiliskipulag í gildi. Staðsetning svæðisins er ónákvæm. Stærð svæðis er um 3 ha.
VP23	Hótel Vos	Hótel í Norður-Nýjabæ. Á hótelinu eru 18 herbergi með gistingu fyrir allt að 50 gesti, einnig aðstaða fyrir veitingasölu. Stærð svæðis er um 1 ha.
VP24	Hótel Lækur	Hótel á Hróarslæk. Gert ráð fyrir veitinga- og gistiþjónustu fyrir allt að 120 gesti. Gert ráð fyrir allt að 50 herbergjum auk gistiskála. Heimilt að hafa fasta búsetu/íbúðir innan svæðis. Stærð svæðis um 10 ha.
VP25	Svínhagi	Gert er ráð fyrir gistingu í smáhúsum og þjónustu við þá. Stærð svæðis er um 2 ha.
VP26	Hagi	Gert er ráð fyrir aðstöðu fyrir ráðstefnuhald, gistingu og veitingasölu. Stærð svæðis er um 2 ha.

2.3.5 Samfélagsþjónusta

Í grein 6.2. í skipulagsreglugerð, nr. 90/2013, er svæði fyrir samfélagsþjónustu skilgreint sem „svæði fyrir stofnanir og fyrirtæki sem óháð eignaraðild veita almenna þjónustu við samfélagið, svo sem menntastofnanir, heilbrigðisstofnanir, menningarstofnanir, félagslegar stofnanir, trúarstofnanir og aðrar þjónustustofnanir ríkis, sveitarfélaga eða annarra aðila“.

Stefna:

- **Stuðlað verði að betri þjónustu við íbúa til að renna styrkari stoðum undir byggð á svæðinu.**
- **Starfsemi núverandi þjónustustofnana verði eflid.**
- **Efla starfsemi menningar og fræða.**

Leiðir:

- Vel verði búið að söfnum og menningarstofnunum og sá auður sem í þeim felst nýttur til að laða að gesti og miðla þekkingu um sögu og menningu svæðisins.
- Efla starfsemi í Gunnarsholti á sviði rannsókna, fræða og þekkingar.
- Efla Odda á Rangárvöllum sem fræða- og þekkingarsetur.

Margar þjónustustofnanir í dreifbýli eru háðar sérstökum skilyrðum í lögum eða samningum, s.s. sóknarkirkjur, félagsheimili og skólar. Stefnit er að því að Gunnarsholt eflist enn frekar sem rannsókn- og þekkingarsetur, m.a. í tengslum við landgræðsluskóla Sameinuðu þjóðanna sem þar er starfræktur. Ennfremur er gert ráð fyrir að Oddi styrkist sem fræða- og þekkingarsetur sem byggir m.a. á sögu og minjum sem tengist staðnum.

Svæði fyrir samfélagsþjónustu skulu taka mið af stefnu um umhverfi og yfirbragð byggðar í kafla 2.1, eftir því sem við á. Ganga skal vel frá mannvirkjum og allur frágangur og umgengni taka mið af umhverfinu. Útlit og ásýnd bygginga skal falla sem best að nánasta umhverfi. Ganga þarf vel frá lögnum s.s. frárennsli og tryggja gott aðgengi til tæmingar rotþróa.

Í Rangárbingi ytra eru eftirtaldar þjónustustofnanir:

Samfélagsþjónusta		
Nr.	Heiti svæðis	Lýsing
S1	Oddakirkja	Kirkja og kirkjugarður. Stærð svæðis er um 1 ha.
S2	Keldur	Kirkja og kirkjugarður. Keldnabærinn hefur verið í vörslu Þjóðminjasafns frá 1947.

	Hann var friðaður árið 1990 skv. 36. gr. Þjóðminjalaga ásamt Keldnakirkju, sem var reist árið 1875. Stærð svæðis er um 1 ha.	
S3	Árbæjarkirkja	Kirkja og kirkjugarður. Kirkjan var byggð árið 1887, friðuð árið 1990 skv. Þjóðminjalögum. Stærð svæðis er um 1 ha.
S4	Laugalandsskóli	Skóli, íþróttahús, sundlaug, leikskóli og starfsmannaíbúðir. Einnig tjaldsvæði á sumrin. Stærð svæðis er um 5 ha.
S5	Marteinstungukirkja	Kirkja og kirkjugarður. Marteinstungukirkja var byggð árið 1896. Kirkjan var friðuð árið 1990 skv. Þjóðminjalögum. Stærð svæðis er um 1 ha.
S6	Hagakirkja	Kirkja og kirkjugarður. Hagakirkja var byggð árið 1891. Kirkjan var friðuð árið 1990 skv. Þjóðminjalögum. Stærð svæðis er um 1 ha.
S7	Skarðskirkja	Kirkja og kirkjugarður. Skarðskirkja var byggð árið 1936. Stærð svæðis er um 1 ha.
S8	Gunnarsholt	Skrifstofur Landgræðslu ríkisins, lagersvæði, fræverkunarstöð, Sagnagarður og Háskólasetur. Stærð svæðis er um 20 ha.
S9	Hábæjarkirkja	Hábæjarkirkja og kirkjugarður í Þykkvabæ. Stærð svæðis er um 1 ha.
S10	Íþróttahúsið Þykkvabæ	Íþróttahús og leiksvæði, tjaldsvæði. Stærð svæðis er um 1 ha.

2.3.6 Íþróttasvæði

Í grein 6.2. í skipulagsreglugerð, nr. 90/2013, er svæði fyrir íþróttaaðstöðu skilgreint sem *”svæði fyrir landfreka íþróttaaðstöðu aðra en þá sem þjónar tilteknu hverfi, svo sem skeiðvelli og hesthúsabyggð, akstursíþróttasvæði, skotæfingasvæði, golfvelli og stærri íþróttamiðstöðvar”*.

Stefna:

- Leitast verði við að byggja upp fjölbreytta íþróttaaðstöðu í sveitarfélaginu.

Leiðir:

- *Stuðlað verði að viðhaldi og góðri nýtingu á núverandi íþróttamannvirkjum.*
- *Íþróttamannvirkjum verði fjölgað ef þörf krefur.*
- *Aðstaða til íþróttaiðkana og útivistar verði eflað enn frekar.*

Í Rangárþingi ytra er einn golfvöllur og gert er ráð fyrir öðrum. Á nokkrum bæjum í sveitarfélaginu eru reiðvellar til einkanota og teljast þeir til landbúnaðarsvæða.

Eftirtalin íþróttasvæði eru í Rangárþingi ytra:

Íþróttasvæði			
Nr.	Heiti svæðis	Lýsing	Jörð
ÍÞ1	Strandarvöllur	Golfvöllur, stærð svæðis er um 91 ha.	Strönd
ÍÞ2	Skotæfingasvæði	Skotæfingasvæði. Stærð svæðisins er um 50 ha.	Geitasandur
ÍÞ3	Golfvöllur	Stærð svæðis er um 40 ha.	Jarlsstaðir

2.3.7 Iðnaðarsvæði

Í grein 6.2. í skipulagsreglugerð, nr. 90/2013, er iðnaðarsvæði skilgreint sem *„svæði fyrir umfangsmikla iðnaðarstarfsemi eða starfsemi sem er talin geta haft mengun í för með sér, svo sem verksmiðjur, virkjanir, þ.m.t. vatnsfallsvirkjanir, jarðhitavirkjanir, sjávarfallavirkjanir og vindmyllur, tengivirki, veitustöðvar, skólpælu- og hreinsistöðvar, endurvinnslustöðvar, brennslustöðvar, förgunarstöðvar, sorpurðunarsvæði, flokkunarmiðstöðvar og birgðastöðvar fyrir mengandi efni“*.

Stefna:

- Skapa ákjósanleg skilyrði fyrir nýja atvinnustarfsemi, s.s. framleiðslu- og matvælaíðnað samhliða því að styrkja þá starfsemi sem fyrir er.
- Unnið verði að umbótum í sorphirðumálum, m.a. með meiri flokkun sorps, endurvinnslu og endurnýtingu. Samvinna verði áfram við nágrannasveitarfélög í sorpmálum.
- Umfang og staðsetning starfsemi sem getur haft mengun í för með sér verður vandlega ígrunduð m.t.t. áhrifa á byggð og náttúru.
- Unnið verður að uppbyggingu iðnaðarsvæða til að renna styrkari stoðum undir byggð á svæðinu.
- Rannsóknir á jarðhita og annarri orkunýtingu verði eflidar.
- Heimiluð er bygging vindrafstöðva allt að 100 m hárra, að uppfylltum ákveðnum skilyrðum.

Leiðir:

- Skilgreind verða iðnaðarsvæði sem nýtir raforku sem framleidd er á svæðinu.
- Ekki verður virkjað á svæðum sem hafa mikið verndargildi.
- Sveitarfélagið vinnur áfram að hagkvæmustu lausnum í sorpmálum og stuðlar að frekari flokkun og endurnýtingu sorps.
- Íbúum verði gert auðveldara fyrir með flokkun sorps og lögð áhersla á jarðgerð lífræns úrgangs samhliða fræðslu til íbúa um hvernig hægt sé að lágmarka myndun úrgangs.
- Sorpgámum verði komið fyrir á helstu ferðamannastöðum. Ástand gámasvæða verði bætt.
- Ný iðnaðarsvæði verði í sem mestri sátt við umhverfið.
- Unnið verður með hlutaðeigandi stofnunum, s.s. á sviði heilbrigðiseftirlits, þegar fjallað er um mengandi starfsemi, m.a. vegna fráveitu, hljóð- eða lyktarmengunar.

Rangárþing ytra er aðili að Sorpstöð Suðurlands sem er byggðasamlag flestra sveitarfélaga á Suðurlandi. Unnin hefur verið svæðisáætlun um meðhöndlun úrgangs og er stefna um sorpförgun háð útfærslu svæðisáætlunarinnar. Stefnt er að því að flokka og endurvinnna sorp eins og kostur er og leitast við að minnka flutningskostnað og magn þess sorps sem þarf að urða, í anda staðardagskrár 21. Íbúar flokka sorp sem er hirt reglulega frá hverju heimili. Flokkunarstöð er á Strönd og staðbundnar gámasstöðvar eru í sveitarfélaginu og þar er möguleiki á flokkun sorps í gáma.

Í tengslum við endurskoðun aðalskipulagsins lét sveitarfélagið vinna stefnumótun fyrir nýtingu vindorku í Rangárþingi ytra. Í stefnumótuninni eru settir fram skilmálar sem nýtast sveitarfélagi og framkvæmdaaðilum við undirbúning vindorkuverkefna.

Á iðnaðarsvæðum er heimilt að reisa 1-10 vindrafstöðvar sem eru í a.m.k. 1 km fjarlægð frá byggð. Uppsett afl getur verið allt að 10 MW og hæð allt að 50 m. Einnig er heimilt að reisa allt að 100 m háar vindrafstöðvar sem eru í a.m.k. 2 km fjarlægð frá byggð. Uppsett afl yfir 10 MW. Ávallt skal vinna deiliskipulag fyrir vindrafstöðvar á iðnaðarsvæðum, þær eru tilkynningarskyldar til Skipulagsstofnunar og ef framleiðsla þeirra fer yfir 10 MW skal vinna umhverfismat. Lagt skal mat á staðsetningu vindrafstöðva í hverju tilfalli fyrir sig. Meðal annars þarf að taka tillit til fjarlægðar frá byggð, landamerkjum, sýnileika, hljóðvistar o.fl. þátta sbr. stefnumótunina (*Birta Kristín Helgadóttir & Eva Dís Þórðardóttir, 2017*).

Tafla 1. Mismunandi heimildir fyrir byggingu vindrafstöðva.

Landnotkun	Hæð í m	Uppsett afl	Fjöldi	Skipulagsferli	Athugasemdir
Stök framkvæmd, óbyggð svæði, verndarsvæði, landbúnaðarsvæði	Allt að 20	Allt að 2 MW	1	Deiliskipulag	Lágmarksfjarlægð frá byggð er 300 m. Heimilt að byggja nær eigin íbúðarhúsi.
Iðnaðarsvæði	Allt að 50	Allt að 10 MW	1-10	Deiliskipulag, tilkynningarskyld	A.m.k. 1 km fjarlægð frá byggð.
Iðnaðarsvæði	Allt að 100	Yfir 10 MW	1+	Umhverfismat og deiliskipulag	A.m.k. 2 km fjarlægð frá byggð.

Miðlunarlón nokkurra virkjana eru að hluta til á Landmannafrétti, þ.e. Hrauneyjalón, Krókslón, Þórisvatn og Sultartangalón. Í neðri hluta Þjórsár er hafin vinna við byggingu Hvammsvirkjunar þar sem Þjórsá verður stífluð á mótis við Skarðsfjall.

Vatnsaflsvirkjanir allt að 200 kW, minni vindrafstöðvar, spennistöðvar og dælumannvirki upp að ákveðinni stærð, eru heimilaðar á landbúnaðarlandi og óbyggðum svæðum í byggð sbr. ákvæði í kafla 2.3.8.

Iðnaðarsvæði í sveitarfélaginu eru eftirtalin:

Iðnaðarsvæði			
Nr.	Heiti	Lýsing	Jarðir
11	Strönd	Svæði sem er að hluta ætlað fyrir orkufrekan iðnað sem hefur litla mengun í för með sér. Stærð svæðisins er um 83 ha.	Strönd
12	Geitasandur	Svæði ætlað fyrir þaueldi alifugla. Stærð svæðis er um 6 ha.	Geitasandur
13	Rauðalækur	Á staðnum er starfrækt bílaverkstæði og söðlasmíðaverkstæði. Stærð svæðis er um 2 ha.	Rauðalækur
14	Gámavöllur	Gámavöllur við Ásveg. Stærð svæðis er um 1 ha.	Meiri-Tunga
15	Dæluhús hitaveitu	Dæluhús Orkuveitu Reykjavíkur. Stærð svæðis er um 1 ha.	Laugaland
17	Kaldárholt	Dælustöð og miðlunartankur Orkuveitu Reykjavíkur. Stærð svæðis er um 0,5 ha.	Kaldárholt
19	Laugar	Fiskeldisstöð. Stærð svæðis er um 6 ha.	Vindás og Flagbjarnarholt
110	Hvammsvirkjun	Aðalstífla og inntak Hvammsvirkjunar, verða ofan við Ölmóðsey, stöðvarhús og tengivirki í landi Hvamms. Stærð miðlunarlóns, Hagalóns, er um 4,0 km ² miðað við lónshæð í 116 m.y.s. Ráðgert er að virkjunin tengist Búrfellslínu I. Uppsett afl um 70 MW. Mat á umhverfisáhrifum Hvammsvirkjunar liggur fyrir og unnið er að deiliskipulagi fyrir virkjunina. Stærð svæðis er um 43 ha.	Hvammur, Skarð og Yrjar. Einnig nokkrar jarðir í Skeiða- og Gnúpverjahreppi.
111	Fellsmúli	Fiskeldisstöð. Stærð svæðis er um 1 ha.	Fellsmúli
112	Stóri-Klofi	Dæluhús hitaveitu. Stærð svæðis er um 0,5 ha.	Stóri-Klofi
113	Gunnarsholt	Svæði sem er að hluta til ætlað fyrir orkufrekan iðnað sem hefur litla mengun í för með sér. Einnig er gert ráð fyrir að endurgera virkjun í Hróarslæk. Stærð svæðisins er um 22 ha.	Gunnarsholt
114	Dæluhús hitaveitu	Dæluhús hitaveitu. Stærð svæðis er um 0,5 ha.	Ketilhúshagi
115	Fiskeldisstöð	Fiskeldisstöð. Stærð svæðisins er allt að 5 ha.	Galtalækur
116	Steypustöð	Steypustöð. Stærð svæðis er allt að 5 ha.	Jarlsstaðir
117	Vindrafstöð	Tvær vindrafstöðvar. Hæð allt að 55 m að miðju hverfils, uppsett afl um 1,9 MW. Stærð svæðis um 1 ha.	Hábær
118	Ísakot	Stífla, yfirfall og varnargarðar tengdir Búrfellsvirkjun. Einnig stífla í farvegi Þjórsár við Klofaey. Stærð svæðis er um 1 ha.	Afréttur
119	Yfirfall Sultartangalóns	Yfirfall, stíflur og leiðigarðar. Stærð svæðis er um 1 ha.	Afréttur
120	Yfirfall Krókslóns	Yfirfall, stíflur og leiðigarðar. Stærð svæðis er um 1 ha.	Afréttur
121	Þykkvibær	Kartöfluverksmiðja og athafnasvæðið hennar. Stærð svæðis er um 5 ha.	Þykkvibær
122	Gámavöllur	Gámavöllur í Þykkvabæ. Stærð svæðis er um 1 ha.	Norður-Nýibær
123	Tengivirki Búðarháslínu	Tengivirki fyrir Búðarháslínu 1. Stærð svæðis er um 1 ha.	Afréttur
124	Geitasandur	Svæði fyrir alifugla eða aðra starfsemi sem gefur frá sér lykt. Stærð svæðis er um 6 ha.	Geitasandur

Sultartangalón	Sultartangalón og stífla er að hluta til í Rangárþingi ytra. Lónið er 20 km ² .	Afréttur
Sporðöldulón	Stífla sem beinir frávatni Hrauneyjafossvirkjunar úr farvegi Tungnaár í Sporðöldulón. Stíflan er einnig í Ásahreppi.	Afréttur
Hrauneyjalón	Hrauneyjalón er miðlunarlón Hrauneyjafossvirkjunar. Stærð lónsins er 9,0 km ² . Stífla Hrauneyjalóns er að hluta til í Rangárþingi ytra.	Afréttur
Krókslón	Krókslón er miðlunarlón Sigölduvirkjunar. Stærð lónsins er 14 km ² .	Afréttur
Þórisvatnsmiðlun	Þórisvatn. Orkumannvirki hafa verið byggð og er stærð þórisvatns 92 km ² .	Afréttur

2.3.8 Stakar framkvæmdir

Í grein 4.3.1. í skipulagsreglugerð, nr. 90/2013, er fjallað um „*Hvernig farið skuli með stakar skipulags-skyldar framkvæmdir sem ekki er talin þörf á að afmarka sérstaka landnotkun fyrir, enda sé um að ræða framkvæmdir sem ekki eru taldar líklegar til að valda verulegum áhrifum á umhverfið. Hér er átt við smávirkjanir, litlar spennistöðvar, minni háttar mannvirki, stök fjarskiptamöstur, stakar vindmyllur o.þ.h. Þetta getur einnig átt við um stök frístundahús, stök íbúðarhús og aðra mannvirkjagerð á landbúnaðarsvæðum án tengsla við búrekstur. Stefna um hvar eða við hvaða aðstæður framangreind mannvirkjagerð er heimil eða óheimil og aðrar skipulagsforsendur fyrir gerð deiliskipulags eða veitingu leyfa til framkvæmda“.*

Nokkur ásókn er í að byggja stök mannvirki sem ekki tengjast beint þeirri landnotkun sem skilgreind er á viðkomandi svæði. Þetta á við um ýmis konar uppbyggingu og atvinnustarfsemi sem oft styrkir þá starfsemi sem fyrir er, s.s. ferðaþjónustu eða landbúnað. Þá er ásókn í fasta búsetu í dreifbýli og byggingu stakra frístundahúsa, aðallega frá einstaklingum sem tengjast viðkomandi svæði á einn eða annan hátt eða sækjast eftir ábúð í dreifbýli til að sinna áhugamálum s.s. hestamennsku, skógrækt eða nálægð við náttúruna. Einnig á þetta við um fjarskiptamöstur, byggingu rafstöðva, þjónustu- og dvalarhúsa sem gerð eru til eftirlits eða vegna öryggismála.

Stefna:

- **Stuðla að auknu öryggi íbúa og ferðafólks.**
- **Styrkja byggð í sveitarfélaginu.**
- **Auka umhverfisvæna orkunýtingu.**
- **Stuðla að verndun lands og bættri umgengni um viðkvæm svæði.**

Leiðir:

- *Smávirkjanir verði nýttar við rekstur fjallaskála, fjarskiptamastra o.fl. til að forðast langar lagnir eða nýtingu díselrafstöðva.*
- *Auka möguleika íbúa til eigin orkuöflunar með uppsetningu smávirkjana.*
- *Auka möguleika á fjölbreyttari landnýtingu á landbúnaðarlandi með nýjum íbúum sem ekki starfa við landbúnað.*
- *Stuðla að bættri umgengni m.a. með uppsetningu upplýsingaskilta, salerna / áningarstaða við vegi, göngu- og reiðleiðir.*

Stakar framkvæmdir eru heimilar án þess að afmarka sérstaka landnotkun í aðalskipulagi, eins og nánar er lýst hér á eftir. Þetta gildir t.d. fyrir stök íbúðar- og frístundahús, þjónustuhús, fjarskiptamöstur og litlar virkjanir og vindrafstöðvar. Þá verður heimilt að útbúa áningarstaði, t.d. í tengslum við göngu- og reiðleiðir eða útsýnissvæði.

Á landbúnaðarsvæðum, óbyggðum svæðum og strandsvæðum er heimilt, að undangengnu deiliskipulagi eða grenndarkynningu og eftir atvikum framkvæmdaleyfi, að byggja stök mannvirki án þess að skilgreina sérstaklega breytta landnotkun í aðalskipulagi. Framkvæmdaaðili skal leggja fram til sveitarstjórnar afstöðumynd eða drög að deiliskipulagi þar sem fyrirhugaðri framkvæmd er lýst, til að hægt sé

að taka afstöðu til hvort vinna skuli deiliskipulag eða leggja fram gögn til grenndarkynningar. Í hverju tilfelli verði lagt mat á líkleg áhrif á landslag, verndarsvæði, náttúru, minjar o.fl. Þá þarf að skoða sýnileika slíkra mannvirkja og meta mögulega hljóð- og lyktarmengun. Leitast skal við að staðsetja stök mannvirki þannig að þau falli að landi og skerði ekki víðerni. Í öllum tilfellum skal afla tilskilinna leyfa, s.s framkvæmda- eða byggingaleyfis frá sveitarstjórn. Ekki er heimilt að byggja frístunda- eða íbúðarhús á óbyggðum svæðum eða strandsvæðum.

Mannvirki skulu taka mið af stefnu um umhverfi og yfirbragð byggðar (kafla 2.1) eftir því sem við á:

- **Íveruhús.** Á landbúnaðarlandi og eftir atvikum landi til skógræktar og landgræðslu, er heimilt að reisa stök frístundahús og íbúðarhús. Almennt skulu ný hús reist í nágrenni núverandi byggðar og/eða veitukerfa s.s. vega til að nýta sem best það þjónustukerfi sem fyrir er. Þar sem byggð eru stök hús fjær núverandi byggð er áhersla á nálægð við veitukerfi s.s. núverandi vegakerfi. Stök hús skulu að jafnaði reist utan verndarsvæða, nema sérstakar aðstæður séu fyrir hendi s.s. ónákvæm afmörkun verndarsvæðis eða fyrirhuguð tenging við verndarsvæðið. Forðast skal að byggja á landi, sem ætla má að sé mjög gott til jarðræktar.
 - Stök íbúðahús sem ekki tengjast búrekstri skulu að jafnaði reist á rúmgóðum lóðum/landspildum m.a. til að auka möguleika á áhugabúskap í smáum stíl.
 - Stök frístundahús skulu að jafnaði vera á 0,5 – 1 ha lóðum.
- **Fjarskiptamöstur.** Heimilt er að reisa allt að 20 m há möstur ásamt allt að 20 m² aðstöðuhúsi, lögnum og vegum að þeim. Gert er ráð fyrir að skoðað verði í hverju tilfelli fyrir sig hvort og þá hvar fjarskiptamöstur verða heimiluð. Meðal annars verður tekið tillit til hljóðvistar og fjarlægðar frá landamerkjum, öðrum mannvirkjum, sýnileika og áhrifa á náttúru og landslag.
- **Litlar virkjanir.** Heimilt er að reisa litlar virkjanir ásamt allt að 20 m² aðstöðuhúsi, lögnum og vegi að virkjuninni. Gert er ráð fyrir að skoðað verði í hverju tilfelli fyrir sig hvort og þá hvar virkjanir verða heimilaðar. Meðal annars verður tekið tillit til hljóðvistar og fjarlægðar frá landamerkjum, öðrum mannvirkjum, sýnileika og áhrifa á náttúru og landslag. Vindrafstöðvar verða þó aldrei heimilaðar innan þéttbýlis né á frístundasvæðum.
 - Heimilt er að reisa eina vindrafstöð á landbúnaðarlandi, óbyggðum svæðum og verndarsvæðum. Hæð getur verið allt að 20 m miðað við miðju hverfils, uppsett orkuvinnsla allt að 2MW. Lágmarksfjarlægð frá byggð er 300 m. Heimilt er að byggja nær eigin íbúðarhúsi.
 - Vatnsafsvirkjanir í tengslum við þjónustustarfsemi s.s. til að sjá stökum húsum eða fjarskiptasendum fyrir umhverfisvænni raforku. Stærð getur verið allt að 200 kW.
 - Heimilt er að reisa örvirkjanir (allt að 100 kW) í tengslum við staðbundna nýtingu, fjarri almennum veituleiðum s.s. til að sjá farskiptasendum fyrir orku.
 - Sólarcellur, þó aldrei stærri að flatarmáli en 250 m².
- **Heitt vatn.** Heimilt er að virkja heitt vatn (borholur), allt að 2.500 kW enda sé um einkaveitur að ræða.
- **Kalt vatn.** Heimilt er að nýta kalt vatn (borholur) til einkanota, þar sem ekki er um eftirlitskylda starfsemi að ræða, sbr. 12. gr. reglugerðar um neysluvatn nr. 536/2001.
- **Veitumannvirki.** Heimilt er að reisa t.d. spennistöðvar og dæluhús fyrir vatns- og hitaveitu. Stærð bygginga getur verið allt að 20 m².
- **Þjónustuhús og kynningaraðstaða.** Heimilt er að gera áningarstaði við megin ferðaleiðir s.s. göngu- og reiðleiðir og á áhugaverðum útsýnisstöðum. Á slíkum stöðum er heimilt að setja upp upplýsingaskilti og byggja allt að 30 m² þjónustuhús sem getur t.d. verið snyrtiaðstaða og/eða aðstaða fyrir eftirlitsaðila. Heimilt er að vera með áningahólf fyrir hesta á hentugum stöðum í tengslum við reiðleiðir. Undir þetta falla einnig neyðarskýli á hálendi.

Að jafnaði skulu lóðir skilgreindar undir stök mannvirki. Lóðastærðir skulu taka mið af umfangi mannvirkis/framkvæmdar og að jafnaði ekki fara yfir 1,0 ha. Stærri landspildur (t.d. 20 ha og stærri) og eyðingarjarðir kunna að verða endurbyggðar án þess að staðbundin atvinna, s.s. landbúnaður sé stundaður á þeim, enda sé landið áfram skilgreint sem landbúnaðarland.

Þar sem stök mannvirki eru byggð skal ganga vel frá mannvirkjum og nágreppi, allur frágangur og umgengni skal taka mið af umhverfinu. Útlit og ásýnd skal falla sem best að nánasta umhverfi (sbr. kafla 2.1). Ganga þarf vel frá lögnum s.s. frárennsli og tryggja gott aðgengi til tæmingar rotþróa.

Fyrir umfangsmeiri starfsemi skal skilgreina sérstaka landnotkun í aðalskipulagi.

2.3.9 Efnistöku- og efnislosunarsvæði

Í grein 6.2. í skipulagsreglugerð, nr. 90/2013, eru efnistöku- og efnislosunarsvæði skilgreind sem „svæði þar sem ráðgert er að taka, vinna eða losa jarðefni. Efnistökusvæði eru svæði á landi, í sjó, ám eða vötnum þar sem fram fer eða fyrirhuguð er efnistaka eða efnisvinnsla, svo sem malarnám, sandnám, grjótnám, gjallnám eða vikurnám. Efnislosunarsvæði eru svæði á landi, í sjó, ám eða vötnum þar sem fram fer eða fyrirhuguð er landfylling eða losun jarðefna, sem eru hrein og ómengið, svo sem jarðefni sem til falla vegna byggingarframkvæmda“.

Stefna:

- Lögð er áhersla á nægt framboð efnistökusvæða og að þau séu í námunda við notkunarstað efnis.
- Efnistaka fer að jafnaði ekki fram á svæðum sem hafa sérstakt verndargildi, s.s. friðlýstum svæðum, svæðum á náttúruminjasrá og hverfisverndarsvæðum.
- Efnistökusvæði skulu hafa framkvæmdaleyfi skv. lögum.
- Áhersla er á góða umgengni á nýtingartíma og vandaðan frágang við verklok.

Leiðir:

- Þau efnistökusvæði sem eru skilgreind í aðalskipulaginu eru til mismunandi nota og uppfylla fyrirhugaðar þarfir á skipulagstímanum.
- Við veitingu framkvæmdaleyfis verði sett skilyrði um skipulega nýtingu, góða umgengni og frágang að vinnslu lokinni.
- Á skipulagstímanum skal fylgja því eftir að öll efnistöku og efnislosunarsvæði hafi framkvæmdaleyfi.
- Vanda skal umgengi á vinnslutíma og tryggja sem best að ekki verði fok frá námum. Námur sem nýttar eru yfir lengra tímabil skal lokað eftir því sem kostur er, milli þess sem þær eru nýttar.

Gerð er grein fyrir þeim svæðum þar sem efnistaka fer fram eða er fyrirhuguð. Áfram er gert ráð fyrir efnistöku á þeim svæðum sem þegar eru nýtt en einnig á nokkrum nýjum svæðum. Gert er ráð fyrir ríflegum svæðum fyrir efnistöku til þess að hægt sé að nýta þá tegund efnis sem best hentar hverju sinni og til að draga úr því að aka þurfi langar leiðir með efni.

Flestar námur í sveitarfélaginu eru nýttar til vegagerðar, en einnig eru vikurnámur í Næfurholtslandi efst á Rangárvöllum og Landsveit. Gott burðarefni er vandfundið í einhverju magni og því eru námur margar en efnismagn fremur lítið. Námur, sem lenda utan væntanlegra lónstæða, við virkjanir í neðri hluta Þjórsár eru sýndar sem og fyrirhuguð haugsvæði. Í töflu hér á eftir er yfirlit yfir námur og haugsvæði á skipulagssvæðinu og getið er um líklegt efnismagn vinnanlegs efnis. Námurnar eru í vinnslu, nema annað sé tekið fram. Flestar námur á hálendinu eru nýttar í þágu orkuvinnslu.

Öll efnistökusvæði sem sýnd eru í aðalskipulagi skulu hafa framkvæmdaleyfi. Heimilt er landeiganda að taka efni til eigin nota án þess að fá framkvæmdaleyfi eða náma sé skilgreind í aðalskipulagi.

Sveitarstjórn veitir framkvæmdaleyfi á grundvelli áætlunar um efnistöku eða til haugsetningar efnis. Framkvæmdaleyfi skal gefið út til tiltekins tíma þar sem gerð er grein fyrir stærð svæðis, vinnsludýpi, magni og gerð efnis sem heimilt er að nýta samkvæmt leyfinu. Þá skal koma fram vinnslutími og hvernig frágangi verði háttað við lok framkvæmda. Efnistaka úr ám verður einungis unnin í samráði við viðkomandi veiðifélög og þar til bæra eftirlitsaðila, s.s. Fiskistofu og Heilbrigðiseftirlit.

Heilbrigðiseftirlit Suðurlands veitir starfsleyfi fyrir vinnslu jarðefna, sbr. reglugerð nr. 785/1999, m.s.br., um starfsleyfi fyrir atvinnurekstur sem getur haft i för með sér mengun.

Eftirfarandi reglur gilda um efnistöku:

- Þegar efnistökusvæði er valið þarf að líta á jarðefni sem auðlind og nýta efni til þess sem það er best til fallið.
- Að efnistakan sé ekki á landi sem hefur hátt verndargildi. Taka skal tillit til jarðmyndana og vistkerfa sem njóta verndar skv. 61. gr. laga um náttúruvernd nr. 60/2013, einnig skal leitast við að haga mannvirkjum og framkvæmdum við ár og stöðuvötn þannig að sem minnst röskun verði á bökkum og næsta umhverfi vatnsins skv. 62. gr. laganna.
- Einnig skal taka tillit til þekktra fornminja. Efnistaka fari ekki nær friðlýstum fornminjum og öðrum merkjum minjum en 100 m og ekki nær öðrum minjum en 20 m.
- Að landslagsheildin þoli efnistöku án þess að heildarsvipmót hennar raskist.
- Að efnistökusvæði sé lítt sýnilegt frá fjölförnum stöðum, sérstaklega ef efnistökusvæðið verður opið í einhvern tíma.
- Að vegalengd frá efnistökusvæði að framkvæmdastað sé innan hóflegra marka.
- Áætlanir um efnistöku skulu vera í samræmi við skipulagsáætlanir og taka mið af þeim verndarákvæðum sem þar eru sett fram, s.s vegna hverfisverndar, svæða á náttúruminjaskrá, friðlýstra svæða og friðlýstra fornminja.
- Við efnistöku úr árfarvegum skal þess gætt að hafa sem minnst áhrif á lífríki ána og valda ekki landbroti. Öll efnistaka nærri ám og vötnum skal unnin í samráði við veiðifélög. Efnistaka allt að 100 metrum frá bakka er háð leyfi Fiskistofu skv. 33 gr. laga um lax og silungsveiði nr. 61/2006.
- Gerð er krafa um góða umgengni, skipulögð vinnubrögð og snyrtilegan frágang að lokinni vinnslu.
- Landeigendum er heimil efnistaka til eigin nota á sínum jörðum.
- Með umsókn um framkvæmdaleyfi skal leggja fram verkáætlun og tímasetta nýtingaráætlun ásamt afstöðumynd og áætlun um frágang að vinnslu lokinni.
- Við frágang efnistökusvæða verði leitast við að raskað svæði verði sem líkast aðliggjandi landi varðandi landslag og gróðurfar.

Eftirfarandi yfirlit yfir efnistökusvæði er sett fram með fyrirvara um framkvæmdaleyfi, sem í fæstum tilvikum liggur fyrir:

Efnistökusvæði			
Nr.	Heiti svæðis	Lýsing	Jörð
E1	Háfsnes	Sandnáma, efnismagn allt að 50.000 m ³ . Stærð er um 2 ha.	Sameiginlegt land
E2	Þykkvabæjarfjara	Sandnáma, efnismagn allt að 50.000 m ³ . Stærð er um 2 ha.	Sameiginlegt land
E3	Þykkvabæjarfjara	Sandnáma, efnismagn allt að 50.000 m ³ . Stærð er um 2 ha.	Sameiginlegt land
E4	Þykkvabæjarfjara	Malarkenndur sandur, efnismagn allt að 50.000 m ³ . Stærð er um 2 ha.	Sameiginlegt land
E5	Fjarkastokkur	Malar og sandnáma, efnismagn allt að 50.000 m ³ . Stærð er um 1 ha.	Sameiginlegt land
E6	Hrafntóftir syðri	Malar- og sandnáma, efnismagn allt að 50.000 m ³ . Stærð er um 2 ha.	Hrafntóftir 2
E7	Hrafntóftir nyrðri	Malar- og sandnáma, efnismagn allt að 50.000 m ³ . Stærð er um 2 ha.	Hrafntóftir 2
E8	Ægissíðufoss	Malar- og sandnáma, efnismagn allt að 50.000 m ³ . Stærð er um 1 ha.	Hrafntóftir
E9	Efri-Rauðilækur	Setnáma, efnismagn allt að 50.000 m ³ . Stærð er um 1 ha.	Efri-Rauðilækur
E10	Meiri-Tunga	Setnáma, efnismagn allt að 50.000 m ³ . Stærð er um 2 ha.	Meiri-Tunga

E11	Ásvegur	Setnáma, efnismagn allt að 50.000 m ³ . Stærð er um 2 ha.	Meiri-Tunga
E12	Þjóðólfshaganáma	Setnáma, efnismagn allt að 50.000 m ³ . Stærð er um 2 ha.	Þjóðólfshagi
E13	Kaldakinn	Setnáma, efnismagn allt að 50.000 m ³ . Stærð er um 2 ha.	Kaldakinn
E14	Hvammur	Bergnáma, efnismagn er allt að 50.000 m ³ . Stærð er um 2 ha.	Hvammur
E15	Hvammsgryfja	Setnáma, efnismagn allt að 50.000 m ³ . Stærð er um 2 ha.	Lýtingsstaðir
E16	Hvammsgryfja	Setnáma, efnismagn allt að 50.000 m ³ . Stærð er um 2 ha.	Lýtingsstaðir
E17	Gíslholt	Setnáma, efnismagn allt að 50.000 m ³ . Stærð er um 2 ha.	Gíslholt
E18	Kattholt	Setnáma, efnismagn allt að 50.000 m ³ . Stærð er um 2 ha.	Kambur
E19	Kaldárholtsnáma	Setnáma, efnismagn allt að 50.000 m ³ . Stærð er um 2 ha.	Kaldárholt
E20	Akbraut	Malar- og sandnáma, efnismagn allt að 190.000 m ² . Stærð er um 21 ha.	Akbraut
E21	Lækur	Fokmoldarnáma, efnismagn allt að 50.000 m ³ . Stærð er um 2 ha.	Lækur
E22	Lækur	Grjótnáma, efnismagn allt að 80.000 m ² . Stærð er um 7 ha.	Lækur
E23	Lækur	Malar- og sandnáma, efnismagn allt að 150.000 m ² . Stærð er um 3 ha.	Lækur
E24	Flagbjarnarholtseyrar	Malarnáma, efnismagn allt að 50.000 m ³ . Stærð er um 2 ha.	Flagbjarnarholt
E25	Flagbjarnarholt	Jökulruðningur, efnismagn allt að 50.000 m ³ . Stærð er um 2 ha.	Laugar
E26	Varghóll	Setnáma, efnismagn allt að 50.000 m ³ . Stærð er um 2 ha.	Varghóll
E27	Mykjunes II	Setnáma, efnismagn allt að 50.000 m ³ . Stærð er um 2 ha.	Mykjunes II
E28	Hrólfstaðahellir	Setnáma, efnismagn allt að 50.000 m ³ . Stærð er um 2 ha.	Hrólfstaðahellir
E29	Lækjarbotnanáma	Bergnáma – efnismagn allt að 50.000 m ³ . Stærð er um 2 ha.	Lækjarbotnar
E30	Minnivallanáma	Bergnáma, efnismagn allt að 50.000 m ³ . Náman er innan fjarsvæðis vatnsverndar. Ekki er heimilt að geyma í henni mengandi efni, s.s. olíur. Stærð er um 1 ha.	Minnivellir
E31	Fellsmúlanáma	Bergnáma, efnismagn er allt að 500.000 m ³ . Náman er innan fjarsvæðis vatnsverndar. Ekki er heimilt að geyma í henni mengandi efni, s.s. olíur. Stærð er um 2 ha.	Fellsmúli
E32	Skarðsfjall	Setnáma með skriðuefni, efnismagn allt að 50.000 m ³ . Náman er innan fjarsvæðis vatnsverndar. Ekki er heimilt að geyma í henni mengandi efni, s.s. olíur. Stærð er um 2 ha.	Skarð
E33	Skarð	Fokmoldarnáma, efnismagn allt að 75.000 m ² . Stærð er um 3 ha.	Skarð

E34	Skarð	Fokmoldarnáma, efnismagn allt að 185.000 m ² . Stærð er um 18 ha.	Skarð
E35	Klofanáma	Setnáma, efnismagn allt að 50.000 m ³ . Stærð er um 2 ha.	Klofi
E36	Galtalækur	Setnáma, efnismagn allt að 50.000 m ³ . Stærð er um 2 ha.	Galtalækur
E37	Næfurholt	Setnáma, efnismagn allt að 50.000 m ³ . Stærð er um 2 ha.	Næfurholt
E38	Haukadalur	Setnáma, efnismagn allt að 50.000 m ³ . Stærð er um 2 ha.	Haukadalur
E39	Selsund	Setnáma, efnismagn allt að 50.000 m ³ . Náman er innan fjarsvæðis vatnsverndar. Ekki er heimilt að geyma í henni mengandi efni, s.s. olíur. Stærð er um 2 ha.	Selsund
E40	Stórholtsnáma	Setnáma með mól, efnismagn allt að 50.000 m ³ . Stærð er um 2 ha.	Pingskálar
E41	Heiði	Setnáma, efnismagn allt að 50.000 m ³ . Stærð er um 2 ha.	Heiði
E42	Snjallsteinshöfði	Setnáma, efnismagn allt að 50.000 m ³ . Stærð er um 2 ha.	Snjallsteinshöfði
E43	Geldingalækur	Setnáma, efnismagn allt að 50.000 m ³ . Stærð er um 2 ha.	Geldingalækur
E45	Hróarslækjargryfja	Setnáma, efnismagn allt að 50.000 m ³ . Stærð er um 2 ha.	Hróarslækur
E46	Keldur	Setnáma, efnismagn allt að 50.000 m ³ . Náman er innan fjarsvæðis vatnsverndar. Ekki er heimilt að geyma í henni mengandi efni, s.s. olíur. Stærð er um 1 ha.	Keldur
E47	Stokkalækur	Setnáma, efnismagn allt að 50.000 m ³ . Stærð er um 2 ha.	Stokkalækur
E48	Stokkalækur	Storkuberg, efnismagn allt að 50.000 m ³ . Stærð er um 2 ha.	Stokkalækur
E49	Geitasandur	Setnáma, efnismagn allt að 50.000 m ³ . Stærð er um 2 ha.	Gunnarsholt
E50	Geitasandur	Setnáma, efnismagn allt að 50.000 m ³ . Stærð er um 2 ha.	Gunnarsholt
E51	Geitasandur	Setnáma, efnismagn allt að 50.000 m ³ . Stærð er um 2 ha.	Stóra-Hof
E52	Strandasíki	Setnáma, efnismagn allt að 50.000 m ³ . Stærð er um 2 ha.	Lambhagi
E53	Oddavegur	Setnáma, efnismagn er 200.000-500.000 m ³ . Stærð er um 2 ha.	Vindás
E54	Vestra-Fróðholt	Setnáma, efnismagn allt að 50.000 m ³ . Stærð er um 2 ha.	Vestra-Fróðholt
E55	Pingskálar	Malar- og sandnáma, unnið verður allt að 50.000 m ³ . Stærð er um 2 ha.	Pingskálar
E56	Svínhagi	Bergnáma, unnið verður allt að 50.000 m ³ . Stærð er um 2 ha.	Svínhagi
E57	Merkurhraun	Bergnáma, unnið verður allt að 50.000 m ³ . Stærð er um 2 ha.	Galtalækur II
E58	Jarlsstaðir	Berg- og hraunnáma, unnir verða allt að 45.000 m ³ . Að vinnslu lokinni verður gengið frá námu og hún	Jarlsstaðir

		grædd upp, í síðasta lagi árið 2020. Stærð er um 2 ha.	
E59	Jarlsstaðir	Setnáma á bökkum Ytri – Rangár unnir verða allt að 50.000 m ³ . Stærð er um 2 ha.	Jarlsstaðir
E68	Fossabrekkur	Vikurnáma. Efnismagn er yfir 50.000 m ³ . Stærð er um 2 ha.	Afréttur
E69	Næfurholtsbjallar	Vikurnáma, efnismagn allt að 50.000 m ³ . Stærð er um 2 ha.	Afréttur
E70	Tungnaá	Sunnan ármóta Tungnaár og Köldukvíslar er fyllingar- og steypuefni. Mati á umhverfisáhrifum er lokið. Unnir verða allt að 50.000 m ³ . Stærð er um 27 ha.	Afréttur
E71	Ármót Köldukvíslar og Tungnaár	Sunnan ármóta Tungnaár og Köldukvíslar er náma fyrir fyllingar- og steypuefni. Mati á umhverfisáhrifum er lokið. Unnir verða allt að 50.000 m ³ . Stærð er um 2 ha.	Afréttur
E72	Sigalda	Grjótnáma. Mati á umhverfisáhrifum er lokið. Unnir verða allt að 50.000 m ³ . Stærð er um 2 ha.	Afréttur
E73	Sigalda innri	Grjótnáma. Mati á umhverfisáhrifum er lokið. Unnir verða allt að 50.000 m ³ . Stærð er um 2 ha.	Afréttur
	Afréttur	Veganámur á afrétti til endurbóta á Fjallabaksleið nyrðri og syðri, Dómadalsleið????	

Efnislosunarsvæði

Nr.	Heiti svæðis	Lýsing	Jörð
E63	Hvammur	Haugsetning á framkvæmdatíma Hvammsvirkjunar. Efnismagn allt að 570.000 m ² . Stærð er um 56 ha.	Hvammur
E64	Hvammur	Haugsetning á framkvæmdatíma Hvammsvirkjunar. Efnismagn allt að 55.000 m ² . Stærð er um 5 ha.	Hvammur
E65	Skarð	Haugsetning á framkvæmdatíma Hvammsvirkjunar. Efnismagn allt að 310.000 m ² . Stærð er um 30 ha.	Skarð
E66	Skarð	Haugsetning á framkvæmdatíma Hvammsvirkjunar. Efnismagn allt að 75.000 m ² . Stærð er um 7 ha.	Skarð
E67	Skarð	Haugsetning á framkvæmdatíma Hvammsvirkjunar. Efnismagn allt að 345.000 m ² . Stærð er um 33 ha.	Skarð og Yrjur

2.4 ÓBYGGÐ SVÆÐI EÐA SVÆÐI MEÐ TAKMÖRKUNUM

Fjallað er um óbyggð svæði (kafla 2.4.1), opin svæði (kafla 2.4.2), kirkjugarða og grafreiti (kafla 0), strandsvæði (kafla 2.4.4) og varúðarsvæði (kafla 2.4.5).

2.4.1 Óbyggð svæði

Í grein 6.2. í skipulagsreglugerð, nr. 90/2013, eru óbyggð svæði skilgreind sem „svæði þar sem ekki er gert ráð fyrir búsetu né atvinnustarfsemi, svo sem hálendi, heiðar og afréttir, að mestu án mannvirkja annarra en þeirra sem þjóna útivist, afréttarnotum, öryggismálum og fjarskiptum“.

Hálendissvæði sveitarfélagsins eru að miklu leyti skilgreind sem óbyggð svæði, auk svæða í ofanverðri byggðinni, s.s. eyðibygðir í ofanverðri Landsveit og á Rangárvöllum.

Stefna:

- Stuðlað verði að verndun og endurheimt gróðurfars.
- Landeigendum verði áfram tryggður nytja- og beitarréttur á afréttum.
- Bæta öryggi íbúa og ferðamanna.
- Umferð um hálendissvæði verði undir þölmörkum viðkvæmra svæða.

Leiðir:

- Heimilaðar eru ýmsar stakar framkvæmdi sbr. kafla 2.3.8. Þ.á.m. bygging örvirkjana til að sjá farsímasendum fyrir umhverfissvænni raforku.
- Heimilaður er upprekstur á afrétti og aðrar þær nýttar sem landeigendur hafa haft af afréttum.
- Mörkuð verður langtímastefna um nýtingu lands og auðlinda í sátt við náttúruna.
- Áfram verður hófleg beit á afréttum og landnýting í samræmi við landgæði. Unnið verði að beitarstýringu í samráði við Landgræðslu ríkisins.
- Unnið verði að endurheimt landgæða m.a. með landgræðslu og skógrækt.
- Áfram verði unnið að skipulagi ferðaleiða og umferðar, m.a. í samvinnu við nágrannasveitarfélög og Umhverfisstofnun.

Landnotkunin óbyggð svæði er ríkjandi landnotkun á Landmanna- og Rangárvallaafréttum og fer víðast saman með mismunandi verndarsvæðum, s.s. náttúruvernd eða hverfisvernd. Óbyggð svæði í sveitarfélaginu eru í Þjórsárhrauni ofan Lækjarbotna, í Réttarnesi, Merkurhrauni, Flatahrauni og í Hekluhraunum á Rangárvöllum. Á þessum svæðum eru öll helstu vatnsverndarsvæðin í sveitarfélaginu. Á nokkrum stöðum eru áform um skógrækt. Þá er stór hluti Hekluskýgassvæðisins innan óbyggðra svæða.

Beitarnot eru almennt heimil á óbyggðum svæðum, en beitarnýting eru þau landnot sem eiga sér lengsta hefð á hálandinu. Dregið hefur úr beitarálagi á síðustu áratugum vegna breytinga á búskaparháttum og æskilegt er að létta enn frekar beit á vangrónum svæðum. Í samvinnu við Landgræðsluna er unnið að beitarstjórn, uppgræðslu og/eða friðun á viðkvæmustu svæðum afréttanna.

Mikil umferð er um hálandið og tryggja verður að sú umferð ofbjóði ekki þölmörkum landsins. Til að vinna því framgang verður á skipulagstímanum unnið skipulag sem ætlað er að ramma inn stefnu ríkis, sveitarfélaga og annarra hagsmunaaðila til lengri tíma.

Heimilt er að reisa stök mannvirki á óbyggðum svæðum, einnig er heimilt að reisa örvirkjanir til að sjá t.d. farsímasendum fyrir umhverfissvænni raforku sbr. ákvæði í kafla 2.3.8.

2.4.2 Opín svæði

Í grein 6.2. í skipulagsreglugerð, nr. 90/2013, eru opin svæði skilgreind sem „svæði fyrir útivist, aðallega í tengslum við þéttbýli, með aðstöðu sem almennri útivist tilheyrir, svo sem stígum og áningarstöðum, auk þjónustu sem veitt er á forsendum útivistar“.

Stefna:

- Lögð er áhersla á að efla möguleika á sviði útivistar.

Leiðir:

- Auðveldað verði aðgengi að opnum svæðum með góðu skipulagi, leiðbeiningum og aðgengilegum gönguleiðum.
- Stuðla að nýtingu svæða til leikja, tómsunda og annarra útivistar.
- Merkingar verði bættar og lögð áhersla stígagerð á opnum svæðum.
- Stuðla að aukinni skógrækt til útivistar og skjóls.

Opín svæði eru talin upp í eftirfarandi töflu:

Opín svæði		
Nr.	Heiti svæðis	Lýsing
OP1	Galtalækjar-skógur	Útivistarsvæði í Galtalækjarskógi. Stærð svæðisins er um 25 ha.

2.4.3 Kirkjugarðar og grafreitir

Í grein 6.2 í skipulagsreglugerð, nr. 90/2013, eru kirkjugarðar og grafreitir skilgreind sem „svæði fyrir kirkjugarða og grafreiti“.

Kirkjugarðar eru almennt flokkaðir með kirkjustöðum undir landnotkunarflokknum samfélagsþjónusta, þar sem kirkjugarðar í sveitarfélaginu eru við kirkjurnar. Háfskirkjugarður er í landi Háfs og er það eini kirkjugarðurinn sem ekki er við kirkju. Þá er heimagrafreitur í Næfurholti.

Grafreitir í Þykkvabæ		
Nr.	Heiti	Lýsing
K1	Háfskirkjugarður	Kirkjugarður í landi Háfs. Stærð svæðis er um 0,5 ha.
K2	Næfurholt	Kirkjugarður í landi Næfurholts, þar sem áður stóð bænhús. Stærð svæðis er um 0,5 ha.

2.4.4 Strandsvæði

Í grein 6.2 í skipulagsreglugerð, nr. 90/2013, eru strandsvæði skilgreind sem „Svæði innan netlaga og meðfram sjó, ám eða vötnum þar sem aðgengi almennings er tryggt og mannvirkjagerð er haldið í lágmarki“.

Stefna:

- Lögð er áhersla á að efla möguleika á sviði útivistar.
- Stuðlað skal að viðhaldi vistkerfa, styrkingu gróðurs og sjálfbærri nýtingu auðlinda.

Leiðir:

- Unnið verði að landgræðslu og skógrækt til landbóta, útivistar og skjóls, m.a. með það að markmiði að draga út sandfoki á gróin svæði.
- Fjaran verði gerð aðgengileg til útivistar í samráði við landeigendur.

Þykkvabæjarfjara ásamt bökkum og eyrum neðan til í Þjórsá er skilgreint sem strandsvæði. Strandsvæði nær út að ætluðum netlögum. Strandsvæðið verður gert aðgengilegt eftir því sem kostur er, í samráði við landeigendur. Í flestum tilfellum er um að ræða fjörusvæði, sandströnd og lítt gróin svæði á mörkum sands og gróðurlendis. Nokkurt fuglalíf er í fjörunni auk sela við ósa Þjórsár. Svæðið er tilvalið til útivistar.

Strandsvæði		
Nr.	Heiti svæðis	Lýsing
ST1	Ströndin	Strandsvæði í Þykkvabæ og sandsvæði með Þjórsá frá árósum að Sandhólaferju. Strandsvæðið nær út að ætluðum netlögum.

2.4.5 Varúðarsvæði

Í grein 6.3 í skipulagsreglugerð, nr. 90/2013, eru varúðarsvæði skilgreind sem „svæði þar sem heilsu eða öryggi kann að vera ógnað, svo sem vegna hávaða, mengunar, hættulegra efna og annarra takmarkana sem setja þarf í varúðarskyni. Svæði í biðflokki samkvæmt verndar- og orkunýtingaráætlun“.

Í Rammaáætlun, öðrum áfanga, er fjallað um virkjanakosti í Rangárþingi ytra⁶. Þrír þessara virkjanakosta eru í biðflokki skv. flokkun virkjanakosta í þingsályktun um áætlun um vernd og orkunýtingu landsvæða⁷. Virkjanir í biðflokki skv. ofangreindri þingsályktun eru taldar upp í töflu hér að neðan og sýndar á skipulagsuppráttum. Ekki hefur verið tekin afstaða til virkjanakosta í sveitarstjórn.

⁶ (Alþingi Íslands, 2016).

⁷ (Stefán Gíslason ritstjóri, 2016).

Svæði í biðflokki í þingsályktun um áætlun um vernd og orkunýtingu landsvæða		
Nr.	Heiti	Lýsing
VA1	Holtavirkjun	Inntakslón og stífla Holtavirkjunar yrði í Árneskvísl við Hamar. Stöðvarhús yrði staðsett í landi Akbrautar. Stærð miðlunarlóns, Árneslóns, er um 4,8 km ² miðað við vatnshæð í 71 m.y.s. Orkuvinnslugeta Holtavirkjunar er um 336 Gwst/ári og uppsett afl 41 MW.
VA2	Urriðafoss-virkjun	Með Urriðafossvirkjun er nýtt um 40 m fallhæð í neðanverðri Þjórsá. Gert er ráð fyrir að stífla Þjórsá ofan gömlu Þjórsárbrúar og við það myndist um 9 km ² inntakslón sem verður að mestu í núverandi farvegi árinna. Stöðvarhús verður neðanjarðar í landi Þjórsártúns, en stíflumannvirki eru að mestu vestan Þjórsár í Flóahreppi og Skeiða- og Gnúpverjahreppi. Uppsett afl virkjunar er áætlað allt að 150 MW.
VA3	Torfajökuls-svæðið	Botnafjöll, Grashagi og Sandfell. Svæðið hefur ekki verið afmarkað og því ekki sýnt á skipulagsuppdrætti.

2.5 SAMGÖNGUR

Til samgangna teljast öll helstu samgöngumannvirki s.s. vegir, brýr, göngu-, reið- og reiðhjólaleiðir, flugvellir og flugbrautir. Samkvæmt 6. gr. vegalaga nr. 80/2007 skiptist vegakerfi landsins „...í þjóðvegi, sveitarfélagsvegi, almenna stíga og einkavegi. Þjóðvegir og sveitarfélagsvegir skulu mynda eðlilegt, samfellt vegakerfi til tengingar byggða landsins“⁸.

Samkvæmt 9. gr. vegalaga nr. 80/2007 þá eru vegir innan þéttbýlis „...sveitarfélagsvegir sem eru í umsjá sveitarfélaga og ætlaðir almenningi til frjálsrar umferðar“ (Alþingi Íslands, 2007).

Samkvæmt 10. gr. vegalaga nr. 80/2007 þá teljast almennir stígar vera „...reiðstígar, göngu- og hjólreiðastígar sem ætlaðir eru almenningi til frjálsrar umferðar og haldið er við af fé ríkis eða sveitarfélaga“⁹.

Stefna:

- Leita hagkvæmra lausna í vegagerð og stuðla að umferðar- og rekstraröryggi ásamt samtengingu byggðar, m.a. vegna skólaaksturs og atvinnusóknar og ferðaþjónustu.
- Stuðla að endurbótum meginvega í byggð og að þeir verði byggðir upp með bundnu slitlagi.
- Nýjar vegtengingar við aðalvegi verði lágmarkaðar og leitast við að samnýta sem mest núverandi tengingar.
- Bættar samgöngur verði við nágrannabyggðarlög til að stækka atvinnusvæði og til að efla möguleika á sviði ferðaþjónustu.
- Bæta umferðaröryggi.
- Haldið verði áfram samgöngubótum á hálendinu og uppbyggingu vega.
- Stuðlað verði að fjölbreyttum göngu-, reið- og reiðhjólaleiðum og þeim verði vel við haldið.
- Við uppbyggingu og endurbætur á vegum verði gert ráð fyrir breiðri vegöxl fyrir reiðhjólumferð.
- Almenningsamgöngur verði eflar.

Leiðir:

- Suðurlandsvegur verði breikkaður í 2+1 veg í gegnum sveitarfélagið.
- Vegtengingar tengivega við Suðurlandsveg verði gerðar öruggari. Bæta þarf öryggi vegfarenda og íbúa við Suðurlandsveg, sérstaklega þar sem byggð er við veg.
- Stuðlað verði að betri almenningsamgöngum á Suðurlandi í samstarfi við nágrannasveitarfélög.
- Unnið verði markvist að merkingu vega og leiða, sérstaklega á afréttum.
- Vegur af Landmannaleið í Skjólkvíar við Heklu verði heilsársvegur og gerður fær öllum bílum.
- Vegur frá Keldum að Hafrafelli og Fossi verði byggður upp og bættur verulega.
- Fjallabaksleið nyrðri verði bætt verulega sem stofnvegur.

⁸ (Alþingi Íslands, 2007).

⁹ (Vegagerðin, 2014).

- *Vegir að ferðamannastöðum og þjónustusvæðum á afréttunum verði bættir verulega, m.a. til að þeir verji sig fyrir vatnságangi, auðvelda áætlunarferðir um hálendið og séu færir lengur.*
- *Lögð er áhersla á gerð reiðhjólaleiðar samsíða Suðurlandsvegi.*

Skipting vegakerfisins í aðalskipulaginu er, samkvæmt flokkunarkerfi Vegagerðarinnar, stofnvegir, tengivegir og héraðsvegir. Eru þeir taldir upp í töflum hér aftar í samræmi við vegaskrá¹⁰. Héraðsvegir eru sýndir á aðalskipulagsupprætti og þeir helstu taldir upp. Aðrir vegir og slóðar eru sýndir til skýringar.

Í 32. gr. laga um náttúruvernd, nr. 60/2013, segir að sveitarfélög skuli gera í aðalskipulagi skrá yfir vegi þar sem umferð vélknúinna ökutækja er heimil og hlýtur hún samþykkt samhliða afgreiðslu aðalskipulags eða breytinga á aðalskipulagi. Rangárþing ytra hefur flokkað vegi á hálendinu þar sem umferð vélknúinna ökutækja er heimil. Þessi flokkun er sýnd á skýringarupprætti 6 í viðauka. Sambærileg flokkun hefur ekki verið unnin fyrir byggðina enda mjög flókið og tímafrekt verkefni sem þarf að vinnast í samráði við landeigendur, stofnanir og félagasamtök. Flokkun vega á láglandinu verður unnin á skipulagstímanum.

Skipulagið staðfestir núverandi vegakerfi Vegagerðarinnar sem og samgönguáætlun, sem gerð hefur verið til 2022 og þingsályktunartillögu fyrir árin 2011-2022¹¹. Fjallabaksleið nyrðri er skilgreind sem stofnvegur á hálendi. Í samgönguáætlun er lagt til að um 4 km kafli á Hagabraut verði endurgerður og lagður bundnu slitlagi.

Í „Vegvísi í ferðaþjónustu“ kemur fram að bæta þurfi uppbyggingu og viðhald heilsársvega, æskilegt sé að skilgreina ferðamannaleiðir og að góðar og öruggar samgöngur séu forsenda þess að ferðamenn dreifist sem víðast um landið¹².

Samgöngur um sveitarfélagið og tengingar við nágrennabyggðarlög hafa farið batnandi síðustu ár. Gert er ráð fyrir að haldið verði áfram að byggja upp og bæta vegi, bæði í byggð og á hálendinu. Ráðgert er að vegur af Landmannaleið að Skjólkvíum verði endurbættur og fær stærri hluta ársins. Mikil umferð göngufólks er á Heklu og er vilji til að fært sé þangað stærri hluta ársins. Samhliða uppbyggingu skálasvæðis við Hafrafell er þörf á endurbótum á vegi þangað. Þá er gert ráð fyrir að vegur um Fjallabaksleið nyrðri verði lagfærður og byggður lítillaga upp. Vegur frá Háfshverfi að Sandhólaferju verður endurbættur og komið inn á vegaskrá að nýju. Þá er gert ráð fyrir greiðfærri leið í Þykkvabæjarfjöru á mótis við Snasir og vestan Norður-Nýjabæjar.

Í samráði við íbúa, Vegagerðina og e.t.v. fleiri aðila verður skoðað hvernig hægt er að bæta umferðaröryggi á Rauðalæk og Lyngási.

2.5.1 Vegir á afréttum

Samkvæmt 8. gr. vegalaga nr. 80/2007 þá eru stofnvegir á hálendi vegir sem eru mikilvægir fyrir flutninga og ferðaþjónustu. Landsvegir eru aftur á móti vegir yfir fjöll og heiðar. Á landsvegum skal yfirleitt einungis gera ráð fyrir árstíðabundinni umferð og minna eftirliti og þjónustu en á öðrum þjóðvegum¹³.

Lega og skilgreining vega á hálendinu er í samræmi við verkefnið „Ávallt á vegi“ sem unnið var í samvinnu við Umhverfisstofnun. Gert er ráð fyrir að stofnvegir á hálendi og vegir að skálasvæðum verði góðir hálendisvegir og að fjallaskálar (gönguskálar) séu allir í vegasambandi svo auðvelt sé að koma farangri ferðamanna á milli skála.

Í Svæðisskipulagi miðhálandis Íslands 2015 eru aðalfjallvegir skilgreindir sem *“stofnvegir á hálendi, byggðir sem fólksbilafærir sumarvegir með brúuðum ám. Þeir tengja saman byggðarlög þvert yfir hálendið og liggja um helstu byggingarsvæði þess”* (Umhverfissráðuneytið og Skipulagsstofnun, 1999). Fjallabaksleið nyrðri er eini stofnvegurinn á afréttunum.

¹⁰ (Alþingi Íslands, 2011).

¹¹ (Atvinnuvega- og nýsköpunarráðuneytið & Samtök ferðaþjónustunnar, 2015).

¹² (Alþingi Íslands, 2007).

¹³ (Alþingi Íslands, 2007).

Í Svæðisskipulagi miðhálandis Íslands 2015 eru fjallvegir skilgreindir sem „ferðamannaleiðir innan hér-aða, í mörgum tilfellum e.k. ofanbyggðavegir, jafnan opnir skemur en aðalfjallvegir. Ruddir eða ofaní- bornir vegir og hættulegustu ár brúaðar“ (Umhverfisstofnun og Skipulagsstofnun, 1999).

Sveitarstjórn vill að Fjallabaksleið nyrðri verði endurbætt og vegurinn byggður lítillega upp og sé fær stærri hluta ársins. Sömuleiðis að Fjallabaksleið syðri verði byggð lítillega upp frá Keldum inn að Hafrafelli. Vegirnir verði lagðir í landið eftir því sem kostur er. Þá er þörf á endurbótum á vegi að Skjólkvíum við Heklu og vilji til að vestasta hluta Dómadalsleiðar verði breytt og sá hluti, ásamt vegi að Skjólkvíum, verði heilsársvegur. Mikil þörf er talin á þessari breytingu vegna fjölda ferðamanna sem leggur leið sína á Heklu, jafnvel allan ársins hring.

Á afréttunum eru eftirtaldir vegir (sem eru ýmist skilgreindir sem stofnvegir eða landsvegir skv. vegalögum):

Stofnvegir og landsvegir		
Vegnr.	Heiti	Lýsing
208	Fjallabaksleið nyrðri	Stofnvegur á hálandi. Liggur af Sprengisandsleið norðan Hrauneyjalóns að Landmannalaugavegi (F224) og áfram um Hólaskjól austur í Skaftártungu. Gert er ráð fyrir endurbótum á veginum og að hann verði byggður lítillega upp.
F210	Fjallabaksleið syðri	Landsvegur. Liggur frá Snæbýli í Skaftártungu, um Mælifellssand, Hvanngil að Álftavatni þar um Sátubotna að Laufafelli um Skyggnishlíðar að Hafrafelli. Tengist Rangárvallavegi (264) við Keldur. Gert er ráð fyrir að leiðin frá Keldum inn að Hafrafelli og Fossi verði byggð lítillega upp og sé fær stærstan hluta ársins.
F224	Landmannalaugavegur	Landsvegur. Liggur frá Fjallabaksleið nyrðri (208) að Landmannalaugum.
F225	Landmannaleið (Dómadalsleið)	Landsvegur. Liggur af Fjallabaksleið nyrðri (208) við Frostastaðavatn, um Dómadal og Landmannahelli að Landvegi (26). Gert er ráð fyrir færslu á vestasta hluta leiðarinnar. Sá hluti verði byggður lítillega upp og fær stærstan hluta ársins að afleggjara að Skjólkvíum.
F228	Veiðivatnaleið	Landsvegur. Liggur af Landvegi (26) sunnan Vatnsfellsvirkjunar að Tjaldvatni í Veiðivötnum. Leiðin er að hluta til á Holtamannaafretti.
F229	Jökulheimaleið	Landsvegur. Liggur frá Veiðivatnaleið (F228) í Jökulheima. Leiðin er að hluta til á Holtamannaafretti.
F261	Emstruleið	Landsvegur. Liggur frá Fjallabaksleið syðri (F210) við Hvanngil og til byggða í Fljótshlíð (261).

Aðrir hálandisvegir

Vegir eru oft ruddir slóðar, eftir atvikum malarbornir á afmörkuðum stöðum. Gert er ráð fyrir að slíkir vegir opnast þegar snjóá leysir og séu áfram torfarnar leiðir. Slíkir vegir verða eftir atvikum nýttir fyrir ferðafólk, til að þjónusta fjallaskála s.s. með farangur ferðafólks, aðdrætti og hreinsun fráveitukerfa. Einnig er vegakerfið nauðsynlegt út frá öryggissjónarmiðum.

2.5.2 Vegir í byggð

Vegakerfi í byggð skiptist í stofnvegi, tengivegi og héraðsvegi.

Vegasamgöngur á landi og tengingar við nágrannabyggðalög eru nokkuð góðar í sveitarfélaginu. Suðurlandsvegur sem liggur í gegnum sveitarfélagið er skilgreindur sem stofnvegur, sem og Landvegur.

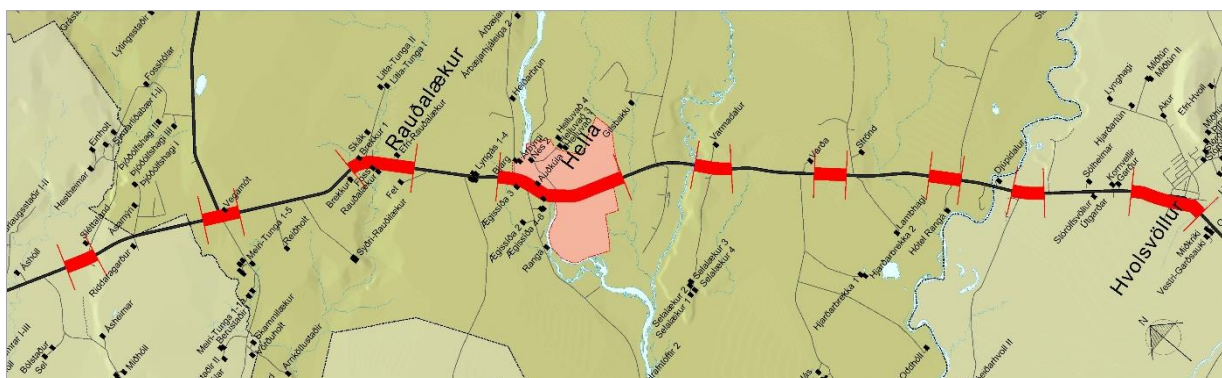
Um reiðleiðir er fjallað í kafla 2.5.4, helstu gönguleiðir í kafla 2.5.5 og reiðhjólaleiðir í kafla 2.5.6.

STOFNVEGIR

Samkvæmt 8. gr. vegalaga nr. 80/2007 þá teljast stofnvegir vera vegir sem tengja saman byggðir landsins. Við það vegakerfi sem þannig fæst skal tengja þéttbýlisstaði með u.þ.b. 100 íbúa eða fleiri¹⁴.

Suðurlandsvegur liggur í gegnum sveitarfélagið frá vestri til austurs, Landvegur liggur af honum upp Holt og Landsveit og áfram inn á hálendið. Þá er Þjórsárdalsvegur stofnvegur en hann liggur frá brú yfir Þjórsá við Sultartangavirkjun að Landvegi.

Vegagerðin ráðgerir að í framtíðinni verði Suðurlandsvegur þriggja akreina vegur (2+1). Við þessa breytingu verða til svokölluð skiptisvæði þar sem akstursstefnu er breytt (Mynd 3). Tengingar hliðarvega við Suðurlandsveg verða einungis leyfðar á skiptisvæðum. Þetta þýðir að breyta þarf legu nokkurra hliðarvega í sveitarfélaginu til að þeir tengist Suðurlandsvegi á skiptisvæðum. Eftir er að útfæra breytta legu hliðarvega og verður það gert í samvinnu sveitarstjórnar, landeigenda og Vegagerðarinnar.

Mynd 3. Líkleg staðsetning skiptisvæða m.v. að Suðurlandsvegur verði 2+1 vegur. (Heimild: Vegagerðin).

Samgöngur á landi og tengingar við nágrennabyggðarlög er nokkuð góð í sveitarfélaginu. Vegna fjarlægðar í næsta áætlanaflogvöll og góðra veltenginga við aðra landshluta eru flugsamgöngur lítið notaðar. Lýsing vegakerfisins er samkvæmt flokkunarkerfi Vegagerðarinnar í stofnvegi, tengivegi og héraðsvegi. Stofnvegir í byggð eru eftirtaldir:

Stofnvegir		
Vegnr.	Heiti	Lýsing
1	Suðurlandsvegur	Suðurlandsvegur liggur þvert í gegnum sveitarfélagið frá sveitarfélagamörkun vestan Landvegamóta að Eystri-Rangá.
26	Landvegur	Liggur af Suðurlandsvegi hjá Landvegamótum upp Holt og Land, framhjá Búrfelli, Hrauneyjum og að Sprengisandsleið (F26).
32	Þjórsárdalsvegur	Liggur af Landvegi (26) sunnan Ferjufitar og niður í Þjórsárdal.

TENGIVEGIR

Samkvæmt 8. gr. vegalaga nr. 80/2007 þá eru tengivegir vegir utan þéttbýlis sem liggja af stofnvegi á stofnveg eða af stofnvegi á tengiveg og eru a.m.k. 2 km langir, vegir sem tengja landsvegi við stofnvegi, vegir sem ná til þéttbýlisstaða með færri en 100 íbúa og tengja þá við stofnvegakerfið, vegir að helstu flugvöllum og höfnum og vegir að fjölsóttum ferðamannastöðum utan þéttbýlis¹⁵.

Haldið verði áfram endurbótum tengivega almennt til þess að stytta vegalengdir og bæta samgöngur í sveitarfélaginu. Gert er ráð fyrir veltengingu yfir Þjórsá ofan við fossinn Búða, frá Landvegi (26) um land Minni-Valla og Vindáss og mun hann tengjast Þjórsárdalsvegi (32) á móts við Árnes. Einnig er gert

¹⁴ (Alþingi Íslands, 2007).

¹⁵ (Alþingi Íslands, 2007).

ráð fyrir að fundið verði heppilegt vega- og brúarstæði til að tengja Þingskálaveg og Landveg og/eða Árbæjarveg. Áfram verður unnið að því að bæta öryggisþátt vega í sveitarfélaginu með sérstaka áherslu á vegtengingar vestan Hellu, þ.e. við Þykkvabæjarveg, Árbæjarveg, Lyngás og Rauðalæk.

Tengivegir í sveitarfélaginu eru eftirfarandi:

Tengivegir		
Vegnr.	Heiti	Lýsing
23	Búðafossvegur	Ný vegtenging af Landvegi (26) vestan við Minni-Velli og á Þjórsárdalsveg (32) við Árnes.
25	Þykkvabæjarvegur	Liggur af Suðurlandsvegi vestan Hellu í Þykkvabæ.
252	Landeyjavegur	Liggur af Suðurlandsvegi austan Þverár, um Fróðholt og áfram til suðurs í Vestur-Landeyjar.
264	Rangárvallavegur	Liggur af Suðurlandsvegi vestan Eystri-Rangár upp Rangárvelli, um Keldur og Gunnarsholt niður Rangárvelli á Suðurlandsveg vestan Varmadals.
268	Þingskálavegur	Liggur af Rangárvallavegi, um hjá Þingskálum, Haukadal og Næfurholti inn á Landveg, ofan Galtalækjar.
271	Árbæjarvegur	Liggur af Suðurlandsvegi vestan Ytri-Rangár um Árbæ og Nónholt á Landveg (26) hjá Köldukinn.
272	Bjallavegur	Liggur af Landvegi á móts við Lækjarbotna og á Árbæjarveg.
275	Ásvegur	Liggur af Suðurlandsvegi við Landvegamót um Meiri-Tungu gegnum Áshverfi að Sandhólaferju. Gert er ráð fyrir að vegurinn frá Sandhólaferju í Þykkvabæ verði byggður upp. Vegurinn er að hluta til í Ásahreppi.
281	Sumarliðabæjarvegur	Liggur af Landvegi við Þjóðólfsþaga, um Fosshóla og á Suðurlandsveg neðan Sléttalands í Ásahreppi.
284	Heiðarvegur	Liggur af Hagabraut, inn á Suðurlandsveg við Selholt í Ásahreppi.
286	Hagabraut	Liggur af Landvegi sunnan Lýtingsstaða, um Haga, Saurbæ, Skammbæisstaði og á Landveg vestan Skeiðvalla.

HÉRAÐSVEGIR / AÐRIR VEGIR

Samkvæmt 8. gr. vegalaga nr. 80/2007 með síðari breytingum nr. 14/2015 þá eru héraðsvegir „vegir sem liggja að býlum, starfrækslu atvinnufyrirtækja, kirkjustöðum, opinberum skólum og öðrum opinberum stofnunum utan þéttbýlis, eru ákveðnir í staðfestu skipulagi og taldir upp í vegaskrá. Landeigandi skal þó kosta og vera veghaldari síðustu 50 m að framangreindum stöðum ef vegur endar þar“¹⁶.

Helstu héraðsvegir eru eftirtaldir:

Héraðsvegir	
Heiti vegar	Lýsing
Bugavegur	Liggur af Suðurlandsvegi vestan við Lyngás niður í Vetleifsholtshverfi í Ásahreppi
Háfsvegur	Liggur frá megin aðkomu að Þykkvabæ og til vesturs að Háfi.
Heklubraut	Liggur af Gunnarsholtsvegi (2738) ofan við Gunnarsholt og tengist Þingskálavegi (268) við Selsund.
Oddavegur	Liggur af Suðurlandsvegi vestan við Strönd að Odda og inn á Landeyjaveg (252), með brú yfir Þverá, á móts við Vestra-Fróðholt.
Reynifellsvegur (Vatnsdalsleið)	Liggur af Fjallabaksleið syðri (F210) við Eystri-Rangá um land Reynifells og Vatnsdals á Fljótshlíðarveg (261).
Selalækjarvegur	Liggur af Suðurlandsvegi við Varmadal að Selalæk.

¹⁶ (Samgönguráðuneytið, 2007).

Ýmsar minni háttar breytingar verða gerðar, aðallega til að bæta öryggi vegfarenda og vegna nýrra tenginga. Má þar nefna nýja tengingu Heklubrautar á Þingskálaveg, sem einnig mun breyta aðkomu að íbúðarsvæði norðan Gunnarsholts, þ.m.t. að Akurhóli og Kornbrekkum.

2.5.3 Flugvellir

Flugvellir flokkast í fjóra flokka skv. 4 gr. reglugerðar um flugvelli nr. 464/2007; flugvöll I, flugvöll II, þyrluflugvöll og landingarstað. Flugvellir í flokki I þurfa rekstrarleyfi, aðrir flokkar flugvalla eru skráningarskildir¹⁷.

Í grein 6.3 í skipulagsreglugerð nr. 90/2013 segir: Hindranafloetur flugvallar er svæði í nágrenni flugvallarsvæðis og á áhrifasvæði flugvallar sem háð er takmörkunum á hæð mannvirkja og gróðurs vegna flugtaks og landinga sem settar eru í skipulagsreglum flugvalla, sbr. lög um loftferðir nr. 60/1998 m.s.br.

Stefna:

- Tryggt aðgengi verði að fullnægjandi landingarsvæðum út frá öryggissjónarmiðum.
- Stuðlað verði að góðri aðstöðu fyrir flugáhugamenn í sátt við umhverfið.

Leiðir:

- Stuðla að góðu viðhaldi á flugbrautum í öryggisskyni, m.a. á hálendinu.

Flugbrautir í byggð eru einkum nýttar í þágu ferðamennsku og sportflugs og á hálendinu í þágu ferðamennsku, veiðinytja og landgræðslu. Einnig hafa flugbrautir hlutverk sem öryggisvellir þegar slys ber að höndum. Landingarstöðum sem sýndir eru á skipulagsuppdrætti er ýmist haldið við af Flugmála- stjórn eða landeigendum.

Í Rangárþingi ytra eru eftirtaldar flugbrautir:

Flugbrautir		
Nr.	Heiti brautar	Lýsing
	Geitasandur A	Svifflugvöllur Svifflugakademíunnar.
	Geitasandur B	Flugbraut í einkaeign.
BI07	Litli-Oddi	Flugbraut í einkaeign.
BI06	Haukadalur	Flugbraut í einkaeign.
	Næfurholt	Flugbraut í einkaeign.
FV6	Skálavatn	BISV. Brautin er malarbraut, 718 x 37 m og er um 2 km frá Skálavatni í Veiðivötnum. Lítið flugskýli er á staðnum.
FV7	Svínhagi	Flugbraut í einkaeign.

Í reglugerð um starfrækslu fjarstýrðra loftfara, nr. 990/2017, segir í 12. gr. að ekki sé heimilt að fljúga fjarstýrðu loftfari yfir mannfjölda. Innan þéttbýlis er eingöngu heimilt að fljúga fjarstýrðu loftfari sem vegur að hámarki 3 kg. Þá er óheimilt að fljúga fjarstýrðu loftfari í meiri hæð en 120 m.

2.5.4 Reiðleiðir

Reiðleiðir fylgja gjarnan vegslóðum, smalaleiðum eða gömlum þjóðleiðum. Megin reiðstígar tengja saman byggð og hálendi, en eru jafnframt reiðleiðir innan byggðarinnar. Þessar leiðir eru mikið notaðar og eru mikilvægar fyrir viðgang og vöxt ferðaþjónustu í sveitarfélaginu.

Stefna:

- Meginreiðleiðir séu greiðfærar stærstan hluta ársins og malarbornar þar sem þess gerist þörf.
- Umferð hestamanna valdi ekki spjöllum á gróðurlendi og sögu- og náttúruminum.
- Auka öryggi hestamanna og annarrar umferðar.

¹⁷ (Steinsholt sf., 2014).

Leiðir:

- Byggt verði upp skilvirkt reiðstígakerfi í samvinnu við hestamannafélag, landeigendur, Vegagerðina o.fl.
- Reiðleiðir verði færðar frá stofn- og tengivegum til að bæta öryggi hestamanna og bílaumferðar.
- Unnin verði framkvæmdaáætlun fyrir reiðvegagerð sem felur í sér forgangsröðun verkefna.
- Byggt verði upp reiðleiðakerfi milli áningar- og þjónustustaða á afréttunum.
- Öll hestaumferð fari eftir skilgreindum reiðleiðum.
- Áningarhólf verði útbúin þar sem ekki er hætt á landspjöllum.
- Allt fóður fyrir hesta verði flutt á áningarstaði, sérstaklega á hálendisvæðum.

Megin reiðleiðir tengja saman byggð og hálendi, en eru jafnframt reiðleiðir innan byggðarinnar. Þessar leiðir eru mikið notaðar og eru mikilvægar fyrir viðgang og vöxt ferðaþjónustu í sveitarfélaginu.

Lega reiðleiða er ekki nákvæm á skipulagsuppdrætti. Gert er ráð fyrir reiðleið með Suðurlandsvegi og öðrum helstu vegum á svæðinu en leitast verður við að aðskilja reiðstíga frá akandi umferð. Þar sem reiðstígar liggja um einkalönd utan þjóðvega er umferð jafnan háð leyfi landeigenda.

Afréttirnir eru að mörgu leyti vel fallnir til lengri og skemmri útreiðatúra. Ýmsir hringleiðamöguleikar eru úr byggð inn á hálendið sem og milli byggðarlaga. Á skipulagsuppdrætti eru sýndar helstu reiðleiðir á milli áningarstaða á hálendinu. Reiðleiðir eru eingöngu sýndar á svæðum sem eru taldar þola umferð hesta. Áhersla er á að ekki séu stærri hópar í ferð en 50-80 hross og að 2-4 hestar séu á hvern knapa í hálendisferðum sbr. Rammaskipulag Suðrhálendis¹⁸. Gert er ráð fyrir að fóður verði flutt á áningarstaði þar sem óviða er ráðlegt að beita hestum á hálendinu.

2.5.5 Gönguleiðir

Góðar gönguleiðir eru mikilvæg grunnþjónusta við íbúa og gesti á hverjum stað. Þær bjóða bæði upp á valkost í ferðamáta og gefa kost á útivist, heilbrigðu lífni og samverustundum. Að auki gera þær íbúum og gestum kleift að fræðast um náttúru, menningu og sögu á svæðinu.

Markmið:

- **Gönguleiðum verði fjölgað, bæði styttri og lengri leiðum.**
- **Lögð er áhersla á almenna útivist í Rangárþingi ytra og að stutt sé við uppbyggingu ferðaþjónustu á svæðinu. Byggðar verði upp megin gönguleiðir að áhugaverðum stöðum og milli áningarstaða á afréttunum.**

Leiðir:

- Merktar verða fjölbreyttar gönguleiðir sem nýtast íbúum til útivistar og geta jafnframt verið grundvöllur fyrir uppbyggingu ferðaþjónustu.
- Æskilegt er að hluti gönguleiðanna tengist náttúru, sögu og menningu svæðisins. Umferð göngufólks valdi ekki spjöllum á landi.
- Komið verði á skipulögðum gönguferðum í sveitarfélaginu til að efla umhverfisfræðslu.
- Bættar verði merkingar og viðhald á stikum á gönguleiðinni á Heklu.

Fjöl margar gönguleiðir eru í sveitarfélaginu bæði í byggð og á hálendinu. Má þar nefna Laugavegin sem liggur frá Landmannalaugum til Þórsmerkur og Hellismannaleið sem liggur frá Rjúpnavöllum í Landsveit í Landmannalaugar.

Afréttirnir eru einkar áhugaverðir til lengri gönguferða og hafa gönguferðir um svæðið átt vaxandi vinsældum að fagna á seinni árum. Á skipulagsuppdrætti eru sýndar nokkrar leiðir sem tengja saman svæði, s.s. byggðalög eða merka ferðamannastaði á hálendinu. Leiðirnar liggja á milli áningarstaða ferðamanna þar sem möguleikar eru eða verða á gístiaðstöðu og annarri þjónustu. Lega gönguleiða á hálendinu er einungis til leiðbeiningar á skipulagsuppdrætti þar sem í flestum tilfellum er ekki um eiginlega mannvirkjagerð að ræða.

¹⁸ (Eva Dís Þórðardóttir & Gísli Rafn Guðmundsson, 2014).

2.5.6 Reiðhjóla- og fjallahjólaleiðir

Hjólreiðar verða sífellt vinsælli bæði sem ferðamáti og sem hluti af daglegri hreyfingu íbúa. Stefnt er að uppbyggingu reiðhjólaleiða í sveitarfélaginu og að þær verði sem mest aðskildar frá akvegum. Til að byrja með er þó gert ráð fyrir að við uppbyggingu og endurbætur á vegum verði gert ráð fyrir breiðri vegöxl fyrir reiðhjólumferð.

Stefna:

- Mikilvægt er að byggðar verði upp reiðhjólaleiðir um sveitarfélagið og að þær styðji við uppbyggingu ferðapjónustu á svæðinu.
- Stuðla að fjölbreyttum útivistamöguleikum fyrir íbúa.

Leiðir:

- Gerðir verði hjólreiðastígar samhliða Suðurlandsvegi.
- Við endurgerð annarra stofn- og tengivega verði gerð breið vegöxl eða samhliða hjólaleið.
- Unnið verði, í samvinnu við landeigendur og ferðapjónustuaðila að gerð fjallahjólaleiða.
- Kortlagðar verði hjólreiðaleiðir í sveitarfélaginu í samvinnu við íbúa, landeigendur og almenning.
- Æskilegt er að aðskilja reiðhjólaleiðir frá akvegum.

Stefnt er að því að í framtíðinni verði sem flestar reiðhjólaleiðir aðskildar frá akvegum. Til að byrja með er þó gert ráð fyrir að við uppbyggingu og endurbætur á vegum verði gert ráð fyrir breiðri vegöxl fyrir reiðhjólumferð.

Unnið er að því að Ísland verði hluti af EuroVelo verkefninu, en það er net langra reiðhjólaleiða víðsvegar um Evrópu. Leiðirnar í þessu neti þurfa að uppfylla ákveðin skilyrði s.s. um hámarksumferð. Ein reiðhjólaleið á Íslandi er til skoðunar í þessu verkefni. Liggur hún frá Keflavíkflugvelli til Seyðisfjarðar. Leiðin fylgir Suðurstöndinni og kemur upp á Suðurlandsveg við Þjórsárbrú, fer þaðan um Heiðarveg, Hagaveg, Landveg og Árbæjarveg. Fylgir síðan Suðurlandsvegi á Hvolsvöll¹⁹. Gert er ráð fyrir malbikaðri reiðhjólaleið milli Hellu og Hvolsvallar og nýtist hún sem hluti af EuroVelo leiðinni.

2.6 VEITUR

Í þessum kafla er fjallað um hin ýmsu veitumannvirki í Rangárþingi ytra. Í grein 6.2. í skipulagsreglugerð, nr. 90/2013, eru veitur skilgreindar sem „vatnsveita, hitaveita, rafveita, fjarskiptalagnir- og mannvirki, fráveita og helgunarsvæði þeirra, þegar það á við“.

Fjallað er um hin ýmsu veitumannvirki í sveitarfélaginu. Almennt er gert ráð fyrir að veitur séu lagðar meðfram vegum og forðast skal að leggja þær innan verndarsvæða. Sækja þarf um framkvæmdaleyfi fyrir stofnlögnum. Gert er ráð fyrir að stofnlagnir séu sýndar á skipulagsuppráttum sem og rafstrengir/háspennulínur 66 kW og stærri.

2.6.1 Vatnsveita

Stefna:

- Öll byggð í Rangárþingi ytra njóti nægjanlegs og góðs neysluvatns.
- Stefnt er að því að framtíðarvatnsból fyrir Rangárþing ytra verði við Kerauga við Tjörvastaði, í Vatnagarðslæk og í Geldingalæk.

Leiðir:

- Sveitarstjórn vinni markvisst að því að efla þjónustu vatnsveitunnar.
- Sveitarfélagið sjái til þess að vatnsból séu afgirt og engar framkvæmdir sem geta ógnað vatnsverndarsvæðum verði leyfðar á grann- eða fjarsvæðum þeirra.
- Skoðaðir verði möguleikar á samstarfi við nágrannasveitarfélög á sviði neysluvatnsmála.
- Unnið verði að virkjun öflugra vatnstökusvæða fyrir Hellu.

Í samstarfi við Ásahrepp er rekin Vatnsveita Ásahrepps og Rangárþings ytra. Vatnsveitan nýtir fjölmörg vatnsból víða um sveitarfélagið. Í Holtum nýtir Vatnsveitan lindir í landi Bjálmholts, Götu, Kvíarholts og

¹⁹ (Alþingi Íslands, 2012b).

Hreiðurs. Vatnsveitan sækir einnig vatn í lindir í landi Helluvaðs, annars vegar skammt ofan byggðar á Hellu og við Traðaholt sem er rúmum 4 km ofan Hellu. Miðlunargeymir er á hæð fyrir ofan Heiðvang.

Stefnt er að því að ráðast í stærri samveitu og er þá helst horft til þess að virkjað yrði við Ker- auga/Lækjarbotnum, Geldingalæk og Vatnagarðslæk. Þá yrðu núverandi veitur samtengdar og mun slík framkvæmd bæta rekstaröryggi veitunnar til langrar framtíðar.

Nýir stórnotendur vatns geta ekki gengið að því vísu að fá að tengjast vatnsveitu sveitarfélagsins, eða að sveitarfélagið geti aflað nægjanlegs neysluvatns á annan hátt.

2.6.2 Fráveita

Stefna:

- Að öll byggð sé tengd viðurkenndum rotþróum.
- Sameiginlegar fráveitur verði þar sem þéttleiki byggðar, landslag og náttúrufarslegar aðstæður leyfa.
- Þar sem lagning safnræsa þykir ekki álitlegur kostur skal nýta önnur kerfi sem vernda umhverfið jafn vel.

Leiðir:

- Fráveituvatni frá einstökum húsum, sem ekki verður leitt í sameiginleg fráveitukerfi, verði veitt um rotþró og siturleiðslu sbr. reglugerð nr. 798/1999 um fráveitur og skolp.
- Tryggt aðgengi að rotþró/fráveitum til tæmingar, tryggt verði að förgun útgangs verði fullnægjandi, einnig á hálandissvæðum sveitarfélagsins.

Mikill meirihluti íbúðar- og frístundahúsa í dreifbýli eru tengd viðurkenndum rotþróum. Lögð er áhersla á að öll byggð í sveitarfélaginu sé tengd viðurkenndum fráveitum og stendur sveitarfélagið fyrir losun þeirra. Unnið verður að því, í samráði við Heilbrigðiseftirlit Suðurlands, að finna leiðir til nýtingar úrgangs, m.a. til uppgræðslu.

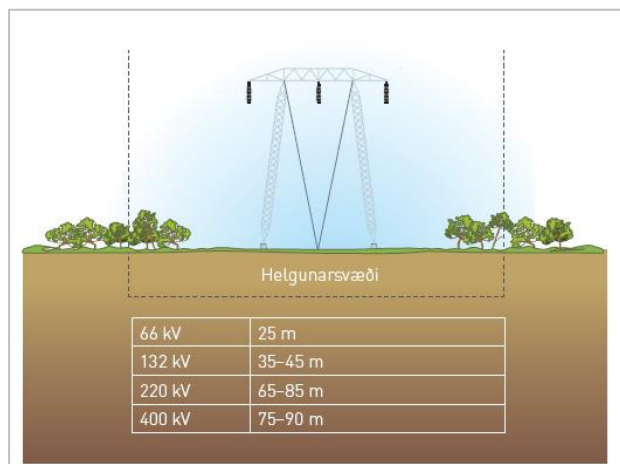
Náttúrufarslegar aðstæður og stærðir lóða ráða mestu um hvernig eðlilegast er að útfæra fráveitur í dreifðum byggðum. Gert er ráð fyrir samveitum þar sem aðstæður leyfa. Þar sem lagning safnræsa þykir ekki álitlegur kostur, annaðhvort vegna þess að það hefur ekki umhverfisbætandi áhrif eða það hefur í för með sér óhóflegan kostnað, skal nýta önnur kerfi sem vernda umhverfið jafn vel sbr. 18. gr. reglugerðar nr. 798/1999 um fráveitur og skolp. Á viðkvæmum svæðum, t.d. nálægt vatnsverndarsvæðum eða þar sem grunnvatnsstaða er há, verða almennt gerðar meiri kröfur til hreinsibúnaðar.

2.6.3 Rafveita

Flutningslínur Landsnets með 66 kW spennu liggja að tengivirkjum á Hellu og Hvolsvelli. Á hálandinu eru nokkrar 220 kW háspennulínur. Skipulagsáætlunin staðfestir núverandi flutningskerfi Landsnets og dreifikerfi RARIK.

Stefna:

- Að öll byggð njóti raftengingar á sem hagstæðustu verði.
- Sem flestar háspennulínur verði settar í jörð og þar sem háspennulínur eru lagðar ofanjarðar verði leitast við að draga úr sjónrænum áhrifum.

Leiðir:

- Þrífösun rafmagns verði komið á í dreifbýli.
- Allar nýlagnir með 33 kW eða lægri spennu verði settar í jörð.
- Við endurnýjun eða aðrar nýlagnir raflína verða þær lagðar í jörð sé þess kostur.

Mynd 4. Helgunarsvæði háspennulína skv. staðli ÍST EN 50341-3-12:2001.

Helgunarsvæði háspennulína er misbreitt en almennt gildir að því hærri spenna, því breiðara helgunarsvæði (Mynd 4). Helgunarsvæði jarðstrengja er að jafnaði mun minna en loflína. Innan helgunarsvæðis háspennulína er óheimilt að reisa mannvirki, planta trjám eða aðrar framkvæmdir nema í samráði við Landsnet.

Raflínur 33 kW eða meira, hvort heldur er um jarðstrengi eða loftlínur að ræða eru framkvæmdaleyfisskyldar og eftir atvikum tilkynningarskyldar s.s. á verndarsvæðum. Stofnlínur og strengir 66 kW og stærri eru sýndir á skipulagsuppráttum.

Unnið er að umhverfismati fyrir Sprengisandslínu frá tengivirki við Langöldu norður í Bárðardal. Ekki er gerð grein fyrir línunni á uppráttum þar sem endanleg lega hennar liggur ekki fyrir út frá umhverfisáhrifum.

Eftirtaldar háspennulínur liggja um sveitarfélagið:

Háspennulínur	
Heiti línu	Lýsing
Hellulína 1	Liggur frá Flúðum að tengivirki vestan Hellu, 66 kW.
Hellulína 2	Liggur í jörð frá Hellu að Hvolsvelli meðfram þjóðvegi nr. 1, 66 kW.
Selfosslína 2	Liggur frá Selfossi að Hellu, 66 kW.
Hvolsvallarína 1	Liggur frá Búrfellsstöð að Hvolsvelli, 66 kW.
Búrfellslínur 1 og 2	Liggja um sveitarfélagið frá Búrfellsstöð til höfuðborgarsvæðisins, 220 kW.
Búrfellslína 3	Liggur frá Búrfellsstöð að Sandskeiði. Línan er byggð sem 400 kW lína.
Jarðstrengur Hvammsvirkjun	Við Hvammsvirkjun er gert ráð fyrir nýju tengivirki við Búrfellslínu 1.
Hrauneyjafosslína 1	Liggur frá Hrauneyjum að tengivirki við Sultartangastöð, 220 kW.
Sigöldulína 2	Liggur frá Sigöldu að Hrauneyjum, 220 kW.
Sigöldulína 3	Liggur frá Sigöldu að Búrfellsvirkjun, 220 kW.
Sigöldulína 4	Liggur frá Sigöldu að Prestbakka á Síðu, 132 kW. Línan fylgir í megindráttum Fjallabaksleið nyrðri. Línan er hluti af byggðalínukerfinu.
Búðarháslína 1	Liggur frá tengivirki við Búðarhásvirkjun að Hrauneyjafosslínu 1 og Sigöldulínu 3, 220 kW. Mun liggja samsíða þeim að tengivirki við Sultartangavirkjun.

2.6.4 Hitaveita

Stefna:

- Sem stærstur hluti byggðar verði tengdur hitaveitu.

Leiðir:

- Haldið verði áfram rannsóknum og möguleikum á að nýta jarðhita til að hita upp húsnæði sem víðast í sveitarfélaginu og til atvinnusköpunar almennt.
- Áhersla er á að sem stærsti hluti byggðarinnar sé tengdur hitaveitu, þar sem aðstæður leyfa.
- Heimilt er að bora eftir heitu vatni (tilraunaholur) á landbúnaðarsvæðum án þess að breyta aðalskipulagi. Slíkar framkvæmdir eru framkvæmdaleyfisskildar.

Hitaveitan nýtir vatn úr borholum við Laugaland og Kaldárholt og er þéttbýlið á Hellu m.a. á dreifingarsvæði hitaveitunnar. Gert er ráð fyrir frekari orkuöflun á vegum Orkuveitu Reykjavíkur og að fleiri býli og sumarhúshverfi tengist veitunni í framtíðinni.

Einnig eru hitaveitur frá borholum í landi Stóra-Klofa, Flagbjarnarholts og Skammbeinsstaða. Auk þess eru einkaveitur í landi Hvamms og Kaldárhólts, en annars staðar eru hús hituð með rafmagni.

Hitaveitur í sveitarfélaginu eru eftirfarandi:

Hitaveitur	
Heiti veitu	Lýsing
Kaldárholt og Laugaland	Borholur í landi Kaldárhólts og Laugalands eru nýttar af Orkuveitu Reykjavíkur. Tæpur tugur býla nýtir vatn frá veitunni auk þess sem hún liggur í öll hús á Hellu og flesta bæi í Ása-hreppi.
Flagbjarnarholt	Borhola við Laugar í landi Flagbjarnarholts. Holan er í eigu landeigenda í Flagbjarnarholti og Vindási. Fiskeldisstöðin að Laugum nýtir holuna auk nærliggjandi jarða. Auk þess nýta sumarhús á þessum jörðum veituna.
Skammbeinsstaðir	Borhola í landi Skammbeinsstaða, sem nýtt er af aðliggjandi jörðum.
Stóri-Klofi	Borhola í landi Stóra-Klofa er á Baðsheiði um 4-5 km norðaustur frá bænum. Holan er í eigu Fiskeldisstöðvarinnar Fellsmúla. Auk fiskeldisstöðvarinnar nýta nærliggjandi jarðir vatn til upphitunar; Leirubakki, Stóri-Klofi, Litli-Klofi, Skarð ásamt Skarðskirkju, Króktún og Fellsmúli. Þá eru allmörg sumarhús á framangreindum jörðum tengd veitunni.

2.6.5 Fjarskipti

Þingsályktun um tólf ára fjarskiptaáætlun, fyrir árin 2011-2022, gerir ráð fyrir að öryggi fjarskiptakerfa á landsvísi, útbreiðsla og afköst verði tryggð. Þá verði settar fram tillögur að úrbótum sem greiði fyrir endurnýjun og uppbyggingu ljósleiðarastofn- og aðgangsneta um land allt²⁰.

Stefna:

- **Haldið verði áfram uppbyggingu fjarskipta í sveitarfélaginu sem stuðlar að bættri þjónustu við íbúa og styrkir atvinnustarfsemi.**
- **Tryggt verði fjarskiptasamband á helstu vegum og ferðmannasvæðum í byggð og á hálendinu.**

Leiðir:

- *Unnið verði að því að ný byggð og eftir atvikum frístundabyggð eigi þess kost að tengjast háhr-aðatenginu.*
- *Sendum fyrir farsíma verði fjölgað eftir því sem þörf krefur. Lögð verði áhersla á öll býli og helstu ferðamannaleiðir á hálendi og nágrenni Heklu.*

Gert er ráð fyrir að GSM sambandi verði komið á í öllu sveitarfélaginu, sértök áhersla er á hálendis-svæði vegna öryggissjónarmiða. Ekki þarf að breyta aðalskipulagi vegna nýrra fjarskiptamastra, sbr. kafla 2.3.8.

Ljósleiðari liggur þvert í gegnum sveitarfélagið frá Þjórsárbrú, um Hellu og austur að Hvolsvelli nokkru norðan Suðurlandsvegur. Frá Hvolsvelli liggur ljósleiðarastrengur yfir Eystri-Rangá við Stóra-Hof, um Gunnarsholt og þverar Ytri-Rangá við Heiði og áfram upp Landsveit og tengist þar lögn sem liggur um Landvegamót, meðfram Landvegi upp hjá Vindási og yfir Þjórsá um Vaðeyri. Þá liggur ljósleiðari meðfram suðurströndinni, um Þykkvabæ og Háfshverfi. Ljósleiðari liggur með Suðurlandsvegi um Hellu og Hvolsvöll og áfram um Landeyjar til Vestmannaeyja. Unnið er að lagningu ljósleiðara á sem flesta bæi í sveitarfélaginu.

²⁰ (Alþingi Íslands, 2015).

2.7 VERNDARSVÆÐI OG MINJAR

Samkvæmt lögum um náttúruvernd nr. 60/2013 þá teljast náttúruverndarsvæði vera; friðlýst svæði og afmörkuð búsvæði friðaðra tegunda. Svæði og náttúrumyndanir á náttúruminjaskrá. Afmörkuð svæði á landi og sjó sem njóta verndar samkvæmt öðrum lögum vegna náttúru eða landslags²¹.

Í þessum kafla er fjallað um svæði sem njóta einhvers konar friðunar eða verndar vegna náttúru eða menningarminja. Einnig þá þætti sem lúta að takmörkun á landnotkun s.s. vegna hverfisverndar, vatnsverndar eða minja.

Með verndarsvæðum er átt við svæði sem verndarkvaðir hvíla á, t.d. vegna náttúruverndar. Um náttúruverndarsvæði gilda ákvæði laga um náttúruvernd nr. 60/2013.

Samkvæmt VIII kafla laganna eru flokka friðlýstra svæða eftirtaldir:

- Náttúruvé
- Óbyggð víðerni
- Þjóðgarðar
- Friðlönd
- Náttúruvætti
- Landslagsverndarsvæði
- Verndarsvæði með sjálfbærri nýtingu náttúruauðlinda.

Samkvæmt 61. gr. laganna þá njóta ákveðnar jarðmyndanir og vistkerfi sérstakrar verndar og skal forðast að raska þeim eins og kostur er. Þær eru eftirtaldar:

- Votlendi 20.000 m² eða stærri, stöðuvötn og tjarnir, 1.000 m² að flatarmáli eða stærri og sjávarfitjar og leirur.
- Sérstæðir eða vistfræðilega mikilvægir birkiskógar og leifar þeirra þar sem eru m.a. gömul tré.
- Eldvörp, eldhraun, gervígígar og hraunhellar sem myndast hafa eftir að jökull hvarf af landinu á síðjökultíma.
- Fossar og nánasta umhverfi þeirra að því leyti að sýn að þeim spillist ekki, hverir og aðrar heitar uppsprettur ásamt lífríki sem tengist þeim og virkri ummyndun og útfellingum, þar á meðal hrúðri og hrúðurbreiðum.

Þá ber, skv. 62. gr. laganna, að leitast við að viðhalda náttúrulegum bakkagróðri við ár og stöðuvötn og haga framkvæmdum þannig að sem minnst röskun verði á bökkum og nánasta umhverfi.

Ekki hefur verið gerð úttekt á jarðmyndunum og vistkerfum á skipulagssvæðinu sem ákvæði 61. gr. náttúruverndarlaga taka til, eða þær kortlagðar, skipulagið er því sett fram með þeim annmörkum. Leita skal umsagnar Umhverfisstofnunar og náttúruverndarnefnda áður en framkvæmda- eða bygg-ingarleyfi er veitt, í þeim tilvikum sem framkvæmdir geta haft í för með sér röskun á þessum landslagsgerðum.

Stefna:

- **Stuðla skal að verndun lítt raskaðra landsvæða og óbyggðra víðerna.**
- **Stuðlað verði að varðveislu sögu-, náttúru- og menningarminja og annarra umhverfislegra gæða.**
- **Auka upplýsingar um merka minja- og sögustaði.**
- **Stuðlað verði að góðri umgengni um hálendið, álag verði undir þolmörkum viðkvæmra svæða og reynt að viðhalda sem stærstum óbyggðum víðernum.**
- **Mannvirkjagerð leiði til eins lítillar röskunar og kostur er, sérstaklega á hálendinu.**
- **Hugað verði að varðveislugildi eldri húsa og mannvirkja.**

²¹ (Alþingi Íslands, 2015) .

Leiðir:

- Kortlagðar verði gamlar þjóðleiðir og kannaðir möguleikar á að nýta þær sem reið- og/eða gönguleiðir.
- Skipulag og merkingar verði bætt, m.a. til að koma í veg fyrir umhverfisspjöll og til að bæta umgengni um viðkvæm svæði.
- Markvisst verði reynt að vernda náttúru- og menningarminjar á svæðinu m.a. með merkingu þeirra og aukinni fræðslu og upplýsingagjöf til ferðamanna.
- Helstu minjar/minjasvæði verði sett undir hverfisvernd og skilgreind verndarákvæði fyrir þær.
- Stuðlað verði að varðveislu birkiskóga- og birkikjarrs.
- Taka skal tillit til þekktra fornminja við skipulag landnýtingar s.s. í landgræðslu og skógræktaráætlunum.
- Vinna að lagfæringu/viðhaldi á völdum minjum, t.d. fornum bæjarstæðum, samgöngumannvirkjum og vatnsaflsvirkjunum.
- Koma í veg fyrir að viðkvæm hálandissvæði spillist t.d. með utanvegaakstri eða átroðningi, m.a. með eflingu eftirlits og bættum merkingum.
- Stefnt er að því að sögu- og fornminjar í Odda verði gerðar aðgengilegar fyrir ferðamenn.
- Merkustu hellar í sveitarfélaginu verði merktir og eftir atvikum gerðir aðgengilegir.
- Bæta skipulag og merkingar á viðkvæmum svæðum.

2.7.1 Friðlýst svæði

Samkvæmt gr. 6.3 í skipulagsreglugerð nr. 90/2013 þá eru friðlýst svæði „svæði á landi og í sjó sem eru friðlýst eða njóta verndar samkvæmt lögum, þ.e. náttúruvætti (sérstæðar náttúrumyndanir), friðlönd, þjóðgarðar og fólkvangar“.

Friðlýst svæði falla í nokkra flokka og er verndarstig þeirra mjög misjafnt og umgengnisreglur einnig. Flestar friðlýsingar eru grundvallaðar á náttúruverndarlögum og um sum friðlýst svæði gilda sérstök lög. Forsenda fyrir friðlýsingu er að verndun sé mikilvæg vegna sérstaks landslags eða lífríkis. Almenníngi er leyfður aðgangur að friðlýstum svæðum eftir tilteknum reglum²². Starfshópur sveitarfélags og Umhverfisstofnunnar vinnur að gerð verndaráætlunar fyrir Friðland að fjallabaki. Þar eru m.a. skoðaðir möguleikar á stækkun friðlandsins. Engar niðurstöður liggja fyrir úr þeirri vinnu.

Friðlýst svæði í Rangárþingi ytra eru talin upp í eftirfarandi töflu:

Friðlýst svæði	
Heiti	Lýsing
Oddaflóð	Friðlandið er um 540 ha að stærð. Oddaflóð er á skrá yfir alþjóðlega mikilvæg fuglasvæði (BirdLife International). Um friðlandi gilda ákveðnar reglur samkvæmt auglýsingu í Stjórnartíðindum B nr. 634/1994.
Friðland að Fjallabaki	Friðland að Fjallabaki var friðlýst skv. náttúruverndarlögum 1979 og er stærð þess um 470 km ² . Torfajökulssvæðið er eitt fjölsóttasta ferðamannasvæði á hálendi Íslands. Um friðlandið gilda ákveðnar reglur eins og lýst er í auglýsingu í Stjórnartíðindum B nr. 354/1979. Unnið er að gerð verndaráætlunar fyrir friðlandið.

2.7.2 Önnur náttúruvernd

Náttúruminjasgrá er skrá yfir öll friðlýst svæði á Íslandi og mörg önnur svæði, sem ástæða þykir til að vernda út frá ákveðnum þáttum enn hafa ekki enn verið friðlýst. Þau svæði sem eru á náttúruminjasgrá geta hýst sjaldgæfar tegundir eða tegundir í útrýmingarhættu. Þau geta verið óvenju tegundarík, viðkvæm fyrir röskun eða að þau eru nauðsynleg til að viðhalda sterkum stofni mikilvægra tegunda. Svæðin geta haft vísindalegt gildi-, félagslegt-, efnahagslegt-, eða menningartengt gildi. Þau geta einnig verið mikilvæg til að viðhalda náttúrulegum þróunarferlum, haft alþjóðlegt náttúruverndargildi eða

²² (Umhverfisstofnun, 1996).

verið einkennandi fyrir náttúruvernd viðkomandi landshluta. Almenn gildir að mannvirkjagerð á svæðum á Náttúruminjaskrá er tilkynningarskyld sbr. lög um mat á umhverfisáhrifum nr. 106/2000, viðauka 2.

Eftirtalin svæði á skipulagssvæðinu eru á náttúruminjaskrá og flokkuð sem aðrar náttúruminjar, lýsing á þeim er tekin úr Náttúruminjaskrá og vísa númerin til hennar ²³:

Svæði á náttúruminjaskrá		
Nr.	Heiti	Lýsing á afmörkun svæða og sérstæði þeirra skv. náttúruminjaskrá
N707	Veiðivötn	Gosminjar, gígaraðir og hraun. Fjöldi lífauðugra vatna, eitt best varðveitta vatnasvæði hálendisins. Mikil lindasvæði. Gróðurvinjar og fjölbreytt fuglalíf.
N727	Lambhagavatn og Langanes	Lífrík vötn og tjarnir sem eru girtar tjarnarstör. Einn mikilvægasti staður Rangárþings fyrir endur, en þar verpa; stökkönd, rauðhöfðaönd, urtönd, grafönd og skúfönd auk álftar. Svæðið er um 100 ha að stærð.
N728	Safamýri	Votlendi sunnan Flóðakeldu og Mýrarskurðar að Kálfalæk, ásamt Frakkavatni og Kringlutjörn. Gróðurmikil vötn og mýrlendi, mikilvægur viðkomustaður farfugla. Lagt er til að votlendi Frakkavatns verði endurheimt.
N730	Hekla	Hekla er eitt þekktasta eldfjall landsins.
N761	Emstrur og Fjallabak	Tindfjallajökull ásamt aðliggjandi fjalllendi. Stórbrotið og fjölbreytt landslag, kjörið til útivistar á jaðri hálendisins. Svæðið er að hluta til í Rangárþingi eystra.

Svæði sem sett eru í verndarflokk skv. 6. gr. laga um verndar- og orkunýtingaráætlun nr. 48/2011 eru skilgreind í flokknum önnur náttúruvernd skv. gr. 6.3 í skipulagsreglugerð nr. 90/2013. Svæðunum er lýst í erindi til verkefnisstjórnar um þriðja áfanga rammaáætlunar²⁴. Svæðin eru sýnd á skipulagsuppdráttum sem hringtákn þar sem afmörkun verndarsvæðis liggur ekki fyrir. Flokkun svæðanna er óbreytt frá öðrum áfanga rammaáætlunar. Eftirtalin svæði í Rangárþingi ytra eru í verndarflokki:

Önnur náttúruvernd – svæði í verndarflokki		
Nr.	Heiti	Lýsing
ÖN1	Bjallavirkjun / Sköflungur	Til að veita Tungnaá að Bjallavirkjun er gert ráð fyrir stíflu- og veitumannvirkjunum í farvegi árinna nokkuð neðan við Hófsvað og fjallið Hnaus. Veitulón Bjallavirkjunar verður við Hnaus þar sem farvegur Tungnaár er hallalítill. Stíflu- og veituvirkin munu mynda lón sem teygir sig um 6 km upp eftir farvegi árinna. Vatni úr lóninu er veitt um lokuvirki að virkjuninni eða skilað aftur niður í farveg Tungnaár um botnrás eða yfirfall. Orkuvinnslugeta er áætluð um 46 MW eða 340 GWst/ári.
ÖN2	Tungnaárlón	Stíflustæði Tungnaárlóns er í farvegi Tungnaár fyrir ofan fyrirhugaða Bjallavirkjun. Lónið er nauðsynleg forsenda þeirrar virkjunar sem miðlunar- og aursöfnunarlón. Stíflan verður við Snjóöldu, þar sem áin rennur í um 200 m breiðum farvegi. Lónið nær upp undir Svartakamb, og vatnar inn í Faxasund og dálítið upp með Lónakvísl. Í skýrslu LV er þess getið að auðvelt sé að koma í veg fyrir að jökulskotið vatn flæði inn í Faxasund. Þá yrði gert þar stöðuvatn með lítilsháttar hærra vatnsborði en í lóninu. Til hliðar við aðalstíflu austanmegin eru botnrásarstífla og steipt yfirfall. Orkugeta miðlunar úr Tungnaárlóni er 270 GWh/ári ofan á núverandi grunnkerfi eftir lúkningu virkjana í Neðri-Þjórsá. Gerð um 535 GJ miðlunar í Tungnaárlóni ein og sér er hagkvæm framkvæmd.

Í 46 gr. náttúruverndarlaga er fjallað um að heimilt sé að friðlýsa óbyggð víðerni og þá með það að markmiði að varðveita og viðhalda einkennum svæðisins. Í lögnum eru óbyggð víðerni skilgreind sem: "svæði í óbyggðum sem er að jafnaði a.m.k. 25 km² að stærð eða þannig að hægt sé að njóta þar einveru og náttúrunnar án truflunar af mannvirkjum eða umferð vélknúinna farartækja og í a.m.k. 5 km fjarlægð frá mannvirkjum og öðrum tæknilegum ummerkjum, svo sem raflinum, orkuverum, miðlunar-lónum og uppbyggðum vegum". Ekki liggur fyrir skilgreining á hvað telst vera uppbyggður vegur en þó

²³ (Orkustofnun, 2015).

²⁴ (Alþingi Íslands, 2012a).

er ljóst að víða hafa vegir á hálendinu verið lagfærðir, lyft upp úr landi og jafnvel ár og lækir brúaðir/gerð ræsi. Landsskipulagsstefna gerir ráð fyrir að gönguskálar skerði ekki víðerni en ekki liggur fyrir hvenær skáli telst vera gönguskáli. Þar sem þar til bærir aðilar hafa ekki lagt fram kort af víðernum landsins verður ekki um slíka afmörkun að ræða í þessu aðalskipulagi. Almennt má segja að sú stefna sem sett er fram í aðalskipulaginu skerðir ekki óbyggð víðerni umfram það sem nú er en það veltur þó nokkuð á hvernig uppbyggðir vegir verða skilgreindir. Þá ber að líta til þess að rykmengun vegna umferðar á þurrum dögum kann einnig að skerða víðernis- og óbyggðaupplifun.

2.7.3 Minjavernd

Í þessum kafla er fjallað um friðlýstar fornminjar, fornminjar sem njóta hverfisverndar ásamt friðuðum eða friðlýstum byggingum.

*Þjóðminjar taka til svæða þar sem eru friðlýstar fornminjar, þekktar fornleifar eða friðuð hús samkvæmt lögum um menningarminjar nr. 80/2012*²⁵.

Í gr. 6.3 í skipulagsreglugerð, nr. 90/2013, er minjavernd skilgreind sem „svæði þar sem eru friðlýstar fornleifar og friðaðar fornminjar, hús og mannvirki sem njóta sjálfkrafa verndar á grundvelli aldurs þeirra samkvæmt lögum um menningarminjar“²⁶.

Samkvæmt 1. gr. í lögum um menningarminjar nr. 80/2012 teljast menningarminjar „ummerki um sögu þjóðarinnar, svo sem fornminjar, menningar- og búsetulandslag, kirkjugripir og minningarmörk, hús og önnur mannvirki, skip og bátar, samgöngutæki, listmunir og nytjahlutir, svo og myndir og aðrar heimildir um menningarsögu þjóðarinnar. Lög þessi ná einnig til staða sem tengjast menningarsögu“²⁷. Allar friðlýstar fornminjar flokkast sem þjóðminjar skv. 2. gr. laganna. Þá kveða löggin á um að allar minjar 100 ára og eldri séu fornminjar sbr. 3. gr. laganna. Þar segir einnig að fornleifar teljist „hvers kyns mannvistarleifar, á landi, í jörðu, í jökli, sjó eða vatni, sem menn hafa gert eða mannaverk eru á.“ Auk friðlýstra fornminja er fjöldi annarra fornminja á svæðinu sem eru vernduð í flokki hverfisverndar en allar fornminjar njóta friðunar skv. 3. gr. laganna. Í 16. gr. segir að skráning fornleifa, húsa og mannvirkja skuli fara fram áður en gengið er frá aðalskipulagi eða deiliskipulagi.

Aðalskráningu fornminja í sveitarfélaginu er lokið og eru friðlýstar minjar og þær minjar sem talið er að hafi hátt verndargildi sýndar á skipulagsupprætti. Þá eru allar minjar sem hafa verið skráðar sýndar á skýringarupprætti 5 í Viðauka I.

Við gerð deiliskipulags á þegar byggðum svæðum verður unnin húsakönnun á skipulagssvæðinu með það að marmiði að skoða verndargildi þeirrar byggðar sem fyrir er og hvort gera þurfi einhverjar ráðstafanir til að vernda þegar byggð hús.

Yfirlit yfir friðlýstar fornminjar er sett fram í töflu hér að neðan og er skv. friðlýsingarskrá²⁸ og skráningarátaki sem unnið var um friðlýstar minjar á Suðurlandi²⁹ árið 2015.

Friðlýstar fornminjar		
Nr.	Jörð	Lýsing
RA279:001	Stóra Hof	Bæjarhóll, bústaður.
RA279:005	Goðalág	Heimild um hof.
RA282:038	Melakot	Rústir eyðibýlis.
RA282:080	Sandgil 1	Rústir eyðibýlis.
RA282:082	Sandgil III	Þúst, býli.
RA282:119	Keldnakot	Rústir eyðibýlis.

²⁵ (Umhverfis- og auðlindaráðuneytið, 2013).

²⁶ (Alþingi Íslands, 2012a).

²⁷ (Fornleifanefnd, 1990).

²⁸ (Eva Kristín Dal og Elín Ósk Hreiðarsdóttir ritstjórar, Birna Lárusdóttir, Kristborg Þórsdóttir, Ragnheiður Gló Gylfadóttir, & Stefán Ólafsson, 2015).

²⁹ (Eva Kristín Dal og Elín Ósk Hreiðarsdóttir ritstjórar, Birna Lárusdóttir, Kristborg Þórsdóttir, Ragnheiður Gló Gylfadóttir, & Stefán Ólafsson, 2015).

RA282:148	Keldur	Kuml, legstaður.
RA284:040	Holt	Bæjarstæði, býli.
RA285:008	Hrappstaðir/- Smiðjunes	Tóftir býlis.
RA285:010	Þorleifsstaða- hellir	Manngerður hellir notaður sem fjárhús.
RA285:037	Þorleifsstaðir	Hleðsla, akur.
RA285:038	Þorleifsstaðir	Heimild um áveitu.
RA285:040	Harðivöllur	Heimild um áveitu.
RA286:017	Akurgerði	Tóft, garðlag, rétt.
RA286:018	Stekkatún	Tóft, garðlag.
RA288:002	Tröllaskógur	Tóftir, býli/kirkja.
RA288:006	Árbær	Kuml.
RA289:007	Eystra Reyðarvatn	Tóftir.
RA300:008	Þingskálar	Tóftir, þingstaður.
RA302:019	Geldingalækur	Hellir, bústaður/fjárhús.
RA307:005	Helluvað	Hellir, skemma.
RA307:006	Helluvað	Hellir, fjárskýli.
RA307:007	Helluvað	Hellir, hlaða.
RA308:004	Gaddstaðir	Hellir, fjárskýli.
RA308:005	Gaddstaðir	Heimild um fjárskýli.
RA318:004	Miðbakk	Bæjarstæði, býli á vesturbakka Hólsár. Staðsetning ókunn.
RA318:005	Efstibakk	Bæjarstæði, býli á vesturbakka Hólsár. Staðsetning ókunn.
RA385:008	Borg	Tóft og garðlag.
RA391:002	Kirkjuhóll	Þúst, kirkja.
RA395:012	Vakurstaðir	Tóft og garðlag, býli.
RA397:001	Pula	Gamla Pula, tóft og garðlag.
RA407:005	Ærhellir	Hellir, fjárhús.
RA407:006	Lýtingsstaðir	Hellir, fjárhús.
RA409:005	Lambahellir	Hellir, lambhús.
RA409:007	Fjárhellir	Hellir, fjárhús.
RA409:018	Stekkatúns- hellir	Hellir, beitarhús/stekkur.
RA410:022	Hellishóll	Hellir, fjárhús.
RA412:004	Brekur	Hellir, fjárhús.
RA414:008	Litla-Tunga	Hellir, fjárhús.
RA416:013	Árbæjarhellis- hellir	Hellir, fjárhús/hlaða.
RA419:027	Hellistúns- hellar	Tveir hellar. Hellir, hlaðar.
RA419:028	Fjóshellir	Meðal stærstu manngerðu hella. Hellir með krossum með latnesku formi.
RA419:029	Búrhellir	Hellir sem er að hluta undir íbúðarhúsinu á Ægissíðu.
RA419:030	Kirkjuhellir	Hellir, fjárhús.
RA419:031	Hrúthellir	Hellir.

RA419:032	Brunnhellir	Hellir, vatnsból.
RA419:033	Skagahellir	Lítill hellir.
RA419:034	Fjánhellir	Hellir, fjárskýli.
RA419:035	Lambahellar	Hellir.
RA434:063	Skarð	Fornar rústir Grænuflatar, sjö tóftir, garðlag og þúst.
RA437:019	Fellsmúli	10 fornar tóftir við Stóruvallalæk, kallaðist Hólmengi.
RA438:001-002	Hvammur	Rústir Árbæjar eru á 4 stöðum við Þjórsá fyrir ofan Ölmóðsey.
RA440:054-056	Hellnar	Hellnahellir er um 50 m langur og þrískiptur sandsteinshellir. Hellishlutarnir nefnast Heyhellir, Göngin og Gamliahellir. Göngin tengja Heyhelli og Gamlahelli. Hellnahellir er stærstur allra manngerðra hella á Íslandi, um 200 m ² að stærð. Lambahellir og Hestahellir eru í norður frá bæjarhúsum. Þeir liggja samhliða og eru tengdir með göngum. Hestahellir er um 13 m á lengd og um 3 m á breidd og víðast hvar með um 2,4 m lofthæð.
RA446:012	Þingholt	Heimild um þingstað í Flagbjarnarholti.
RA450:010	Lunanshóll	Heimild um legstað landnámsmannskin Þorsteins Lunans.
RA450:011	Lunansholt	Forn tóft sunnan undir Skrokkhóli.
RA454:023	Rúnasteinn	Grágrýtissteinn með áletrun.
RA458:003	Akurgarðar	Heimild um akur og áveitugarða.
RA460:001	Hrólfstaðahellir	Rústir Hrólfstaða.
RA460:013-014	Fjánhellir/Heyhellir	Hellar í Hrólfstaðahelli.
RA462:001	Stóru-Vellir	Bæjarhóll.
RA462:002	Stóru-Vellir	Kirkjugarður, kirkja.
RA463:001-002	Stóri-Klofi	Minjar um byggð og kirkju.
RA469:005	Merkihvoll	Bæjarstæði.
RA470:001	Eskiholt	Bæjarstæði.
RA470:003-004	Eskiholt	Bæjarstæði Eskjuholts.
RA470:006	Síðunes	Bæjarstæði, býli.
RA472:001	Skarfanés	Bæjarhóll, býli.

Samkvæmt 29. gr. laga um menningarminjar, nr. 80/2012, þá eru öll hús og mannvirki sem eru eldri en 100 ára friðuð og er óheimilt að raska þeim, breyta, rífa eða flytja úr stað nema með leyfi Minjastofnunar. Samkvæmt 31. gr. laganna er óheimilt að gera nokkrar breytingar á friðlýstu húsi eða mannvirki án vitundar Minjastofnunar Íslands. Eftirtalin mannvirki eru friðuð eða friðlýst:

Friðuð eða friðlýst hús og mannvirki	
Heiti	Lýsing
Marteinstungukirkja	Byggð árið 1896. Friðuð 1. janúar 1990.
Hagakirkja	Byggð árið 1891. Friðuð 1. janúar 1990.
Árbæjarkirkja	Byggð árið 1887. Friðuð 1. janúar 1990.
Keldur / Keldnakirkja	Torfhús, skáli talinn vera að stofni til frá miðöldum. Friðaður 1. janúar 1990. Kirkja byggð árið 1875.

Í 30. gr. laga um menningarminjar nr. 80/2012 er fjallað um verndun annarra húsa og mannvirkja sem ekki eru friðuð eða friðlýst. Undir þetta falla mannvirki sem byggð voru 1925 eða fyrr og kirkjur sem reistar voru 1940 eða fyrr. Upplýsingar eru fengnar úr skrám Fasteignamats ríkisins.

Verndun annarra húsa og mannvirkja	
Heiti	Lýsing
Hvammur 3	Íbúðarhús byggt árið 1896.
Raftholt	Einbýlishús byggt árið 1898.
Keldnaskáli	Fjánhús, hesthús, fjós og safnhús byggt árið 1900.
Stóra Hof	Hesthús byggt árið 1907 og einbýlishús byggt árið 1910.
Selalækur 1	Íbúðarhús byggt árið 1908.
Varmidalur	Tvö íbúðarhús byggt árið 1909.
Árbæjarhellir	Geymsla og hlöðaeldhús byggt árið 1912.
Næfurholt	Íbúðarhús byggt árið 1912.
Múli	Íbúðarhús byggt árið 1912.
Meiri-Tunga 1	Íbúðarhús byggt árið 1913.
Galtalækur	Íbúðarhús byggt árið 1914 og fjánhús og hlaða byggt árið 1920.
Skarð	Fjánhús og hlaða byggt árið 1920.
Heysholt	Smiðja byggt árið 1920.
Arnkötlustaðir	Garðávaxtageymsla byggt árið 1922.
Hábær 1	Einbýlishús byggt árið 1924.
Oddakirkja	Sóknarkirkja byggt árið 1924.
Skinnar	Einbýlishús byggt árið 1925.
Stúfholt	Einbýlishús byggt árið 1925.
Skarðskirkja	Sóknarkirkja byggt árið 1931.

Fornminjar sem njóta hverfisverndar

Nokkrar aðrar minjar eru settar undir hverfisvernd og sýndar á skipulagsuppdráttum. Æskilegt er að unnið verið að varðveislu helstu minja, þær gerðar aðgengilegar og veittar upplýsingar um þær. Aðrar minjar sem skráðar voru í aðalskráningu fornminja eru sýndar á skýringaruppdráttum. Varðandi umfjöllun um þær er vísað í aðalskráningu fornminja og vísa númer minjanna til hennar.

Fornminjar sem njóta hverfisverndar		
Nr.	Heiti	Lýsing
RA263:001	Ártúnakot	Bæjarhóll.
RA268:001	Fróðholt	Bæjarhóll Fróðholts.
RA272:001	Markhóll	Bæjarhóll. Markhóll og Stórholt.
RA276:005	Oddahús	Beitarhús í landi Strandar. Sauðahús frá Odda.
RA277:016	Vestari-Kirkjubær	Beitarhúsatóftirnar Heimarihús.
RA282:001	Keldur	Torfbærinn og útihús.
RA282:016	Keldur	Rétt.
RA282:019	Keldur	Bæjartraðir.
RA282:020	Keldur	Fjós.
RA282:022	Keldur	Hesthús.
RA282:023	Keldur	Hlöður.
RA282:029	Keldur	Mylla.

RA282:037	Keldur	Lambhús.
RA282:054	Porgeirssteinn	Sögustaður úr Njálu.
RA282:069	Fossdalsrétt	Rétt.
RA282:071	Einvígi	Sögustaður úr Njálu.
RA282:073	Gunnarssteinn	Sögustaður úr Njálu.
RA282:115	Kotsvegur	Leið frá Keldum að Dagverðarnesi og áfram til norðurs að Svínhaga. Leiðin er vörðuð.
RA282:128	Bugrúst	Rúst býlis í landi Keldna.
RA282:163	Keldur	Traðir.
RA283:002	Tunga	Fjárskýli.
RA284:015	Reynifell	Fjárborgir.
RA284:020	Reynifell	Fjárborgir.
RA284:026	Reynifell	Fjárborgir.
RA284:044	Reynifell	Fjárborgir.
RA285:011	Þjófahellir	Hellir.
RA288:001	Árbær	Heillegar bæjarrústir og fjöldi minja í heimatúni.
RA288:020	Árbær	Túngarður.
RA288:021	Árbær	Upphlaðnar traðir.
RA288:029 , 030	Árbær	Kálgarðar.
RA288:010 , 022-025, 027, 031	Árbær	Útihús.
RA289:019	Reyðarvatn	Tóftin Illugagerði.
RA291:026	Kot	Fjárskýli.
RA291:030	Kot	Fjárskýli.
RA293:061	Litla-Selsund	Bæjarhóll.
RA296:001	Næfurholt	Bæjarhóll gamla Næfurholts. (Óstaðsett).
RA297:001	Háls	Bæjarhóll. (Óstaðsett).
RA298:007	Svínhagi	Grafreitir.
RA300:008	Þingskálar	Þingbúðatóftir.
RA300:011	Víkingslækur	Bæjarhóll.
RA303:080	Grákollustaðir	Rústir býlis.
RA337:001	Bali	Bæjarhóll.
RA348:001	Norðurbakki	Bæjarhóll.
RA351:001	Skarð	Bæjarhóll.
RA356:001	Bæjarstæði Háfshóls	Heildstætt menningarlandslag með leifum torfbæjar frá 19. öld.
RA357:011	Sandhólaferja	Rústir á Burðarholti.
RA381:006	Kambsrétt	Rétt.
RA384:001	Hreiður	Minjar um Forna-Hreiður.
RA384:019	Kambsrétt	Rétt.
RA387:010	Kot	Minjaheild í hjáleigunni Koti.
RA391:001	Akbraut	Bæjarhóll og smiðja.
RA401:014	Marteinstunga	Seljatóftir.

RA401:020	Marteinstunga	Kvíatóft.
RA407:004	Kambsrétt	Rétt.
RA411:003	Syðri- Rauðalækur	Fjós.
RA411:004	Syðri- Rauðalækur	Hesthús.
RA411:005	Syðri- Rauðalækur	Hesthús.
RA411:009	Syðri- Rauðalækur	Kálgarður.
RA411:042	Syrði- Rauðalækur	Traðir.
RA412:029	Brekkur	Beitarhús.
RA414:010	Vilborgarhóll	Líklega lítið býli.
RA469:005	Merkihvoll	Bæjarhóll.
RA469:017	Mörk	Bæjarhóll.
RA671:008	Forn leið	Upp með Ytri-Rangá er forn leið.
RA673:004	Hald	Ferja og ferjustaður á Tungnaá við Hald.
RA673:009	Hald	Heimild um gerði/rétt. Hestarétt sunnan Tungnaár byggð 1901.

2.7.4 Hverfisvernd

Samkvæmt skipulagsreglugerð nr. 90/2013, gr. 6.3 þá gilda sérstök ákvæði um hverfisverndarsvæði: „Svæði þar sem sveitarstjórn hefur sett ákvæði um hverfisvernd til að vernda sérkenni eldri byggðar eða annarra menningarlegu minja, náttúruminjar, landslag eða gróður vegna sögulegs, náttúrulegs eða menningarlegs gildis, án þess að um friðun sé að ræða samkvæmt öðrum lögum“³⁰.

Hverfisvernd er alhliða vernd sem getur tekið til náttúruminjar, landslags eða fornleifa. Mörg þessara svæða hafa einnig nokkuð útivistargildi. Sveitarstjórn setur fram í aðalskipulagi hvaða þættir á viðkomandi svæði skulu njóta tiltekinna verndar. Ennfremur hvaða réttindi og kvaðir eru samfara hverfisvernd og geta takmarkað framkvæmdir og landnotkun svæðisins.

Hverfisvernd vegna náttúruverndar

Nokkur mikilvæg votlendissvæði og kjarrlendi eru skilgreind sem hverfisverndarsvæði, einkum vegna sérstæðs fuglalífs og gróðurs. Auk þess hafa mörg lindavötn á svæðinu og næsta nágrenni þeirra mikið gildi fyrir fuglalíf, sem veiðisvæði og til almennrar útivistar. Dæmi um slík lindavötn eru Minnivallalækur, Skarðslækur, Víkingslækur, Geldingalækur og Hróarslækur.

Ákvæði hverfisverndar vegna náttúruverndar eru þessi:

- Þar sem um er að ræða vötn eða tjarnir tekur verndarsvæðið, auk þeirra, að lágmarki til 50 m beltis á bökkum þeirra.
- Hefðbundnar nytjar, svo sem beit og veiðar, geta haldist eins og verið hefur. Sveitarstjórn getur þó sett reglur um takmörkun og beitarstýringu á svæðinu.
- Halda skal byggingarframkvæmdum í lágmarki og þess gætt að þær leiði til eins líttillar röskunar og kostur er.
- Vanda skal til allra framkvæmda sem heimilaðar verða, ganga frá byggingum og umhverfi svo fljótt sem verða má og tryggja góðan frágang fráveitu.
- Framræsla votlendis á hverfisverndarsvæðum er óheimil. Þá skal takmarka notkun áburðar (tilbúins sem og húsdýraáburðar).

³⁰ (Umhverfis- og auðlindaráðuneytið, 2013).

- Nokkur vatnsmikil lindasvæði eru vernduð sem hugsanleg framtíðarvatnsból.

Yfirlit yfir þau hverfisverndarsvæði sem auðkennd eru á skipulagsupprætti er tekið saman í töflu hér að neðan. Þar kemur einnig fram hvaða þættir standa á bak við verndargildi þeirra:

Hverfisverndarsvæði			
Nr.	Heiti svæðis	Lýsing	Jörð/jarðir
HV1	Hrútsvatn	Mýrlendi Vettleifsholtsbuga, Hrútsvatn, Bakkaflóð að Hellis-tjörn og Flóðakeldu ásamt Andalæk, Fiskivatni og Háfsós. Samfelld mýrlendi ásamt tjörnum og starengjum, mikið fuglalíf. Lagt er til að votlendi Hrútsvatns verði endurheimt. Vettleifsholtsbugar eru á skrá yfir alþjóðlega mikilvæg fuglasvæði (BirdLife International).	Nokkrar jarðir í Rangárþingi ytra og Ásahreppi
HV2	Tjarnir við Árbakka	Suðaustur af Árbakka er lítt raskað mýrlendi með þremur tjörnum, sú stærsta nefnist Rolla. Auðugt fuglalíf og fjölbreytt gróðurfar. Ein af fáum heillegum hallamýrum á Suðurlandsundirlöndinu. Endurheimt votlendis æskileg.	Árbakki
HV3	Kolavatn og Kola-vatnsmýri	Lítið stöðuvatn og mýrlendi austan þess. Fjölbreytt fuglalíf s.s. mófuglar, endur, álf og brandugla. Stærð svæðisins er um 2 km ² .	Þjóðólshagi II og Marteinstunga
HV4	Pulutjörn	Lítill og óspillt tjörn með grónum bökkum. Í tjörninni er mikill vatnagróður. Mikið fuglalíf, einkum endur.	Pula
HV5	Hagaleira	Mýri og tjarnir í dalverpi milli holta. Frjósamt votlendi og auðugt fuglalíf; s.s. endur, gæs og álf. Einnig nokkrar tegundir vaðfugla og mófugla. Eitt af fáum óspilltum votlendissvæðum í Holtum. Stærð svæðisins er um 50 ha.	Hagi og Guttormshagi
HV6	Stúfholtstjörn	Grunn og gróðurrik tjörn við Stúfholt. Mikið fuglalíf. Mikilvægasti varpstaður flórgoða á Suðurlandsundirlöndinu.	Stúfholt
HV7	Mýri við Heysholt	Mýri og grunnar tjarnir við Heysholt og Flagbjarnarholt. Fjölbreyttur votlendisgróður og mikið fuglalíf s.s. endur, vaðfuglar, álf og gæs. Stærð svæðisins er um 0,5 km ² .	Heysholt
HV8	Mýrarskógur (Lambhagi – Skarfanés)	Fallegt skóglendi, víðiflesjur og mólendi. Svæðið hefur verið friðað fyrir beit um árabíl. Mikið og fjölbreytt fuglalíf, einkum mófuglar. Áhugavert útivistarsvæði. Stærð svæðisins er um 13 km ² .	Skarfanés og fleiri eyðijarðir efst í Landsveit
HV9	Merkihvolsskógur	Fallegt náttúrulegt skóglendi, mikið og fjölbreytt fuglalíf, einkum mófuglar. Svæðið er í eigu og umsjá Rangárþings ytra.	Merkihvoll
HV11	Tjörn við Oddhól	Falleg tjörn og umhverfis hana er gróskumikill starargróður og flóðapunktur. Mikið og fjölbreytt fuglalíf.	Oddhóll
HV12	Þorleifsstaðir, Reynifell	Hverfisvernd vegna menningarminja. Eyðibýlin Árbær, Foss, Reynifell, Hrappstaðir, Þorleifsstaðir og Rauðnefsstaðir eru sett undir hverfisvernd til að leitast við að vernda menningarminjar og heimildir um búsetu á svæðinu. Margar minjar og greinilegar. Halda skal byggingarframkvæmdum í lágmarki og óheimilt er að hrófla við minjum, nema að höfðu samráði við Minjastofnun. Gert er ráð fyrir að gera minjum og sögu svæðisins skil.	Árbær, Foss, Þorleifsstaðir, Reynifell, Hrappstaðir, Rauðnefsstaðir
HV13	Rangárvalla- og Landmannaafréttur	Afréttarsvæðin sunnan Tungnaár. Stór samfelld svæði gosminja, víðlend hraunasvæði og eldstöðvar, þ.á.m. Hekla og Torfajökull.	Afréttur
HV14	Veiðivötn	Stór og samfelld óröskuð landslagsheild á Landmannaafrétti norðan Tungnaár. Gosminjar, lindir og vatnasvið Veiðivatna.	Afréttur

2.7.5 Vatnsvernd

Í gr. 6.3 í skipulagsreglugerð, nr. 90/2013, eru vatnsverndarsvæði skilgreind sem „svæði sem heilbrigðisnefnd sveitarfélags hefur ákvarðað sem vatnsverndarsvæði umhverfis hvert vatnsból, annars vegar grannsvæði (VG) og hins vegar fjarsvæði (VF) sbr. reglugerð um neysluvatn“.

Vatnsverndarsvæði flokkast í þrjú flokka skv. 13. gr. reglugerðar nr. 796/1999 m.s.b. um varnir gegn mengun vatns. Flokkarnir eru brunnsvæði, grannsvæði og fjarsvæði³¹.

Um vatnsverndarsvæði gilda ákvæði reglugerðar um neysluvatn nr. 536/2001 og reglugerð um varnir gegn mengun vatns nr. 796/1999.

Stefna:

- Lögð er áhersla á nægt framboð neysluvatns fyrir íbúa og atvinnustarfsemi.
- Áhersla verður á að tryggja vatnsgæði til framtíðar.

Leiðir:

- Vatnsból verði afgirt og friðuð fyrir óviðkomandi umferð.
- Engar framkvæmdir sem ógnað geti brunnsvæðum verði leyfðar á grann- eða fjarsvæðum þeirra.
- Mörk vatnsverndarsvæða verða endurskoðuð þegar betri gögn liggja fyrir um gæði vatnsbóla og aðrennslissvæði þeirra.

Ekki eru skilgreind skilgreint vatnsverndarsvæði í flokki II við öll vatnsból.

Verndarsvæðum vatnsbóla er skipt í þrjú flokka; brunnsvæði, grannsvæði og fjarsvæði og eru þau afmörkuð á skipulagsupprætti.

Brunnsvæði

Verndarákvæði brunnsvæða skv. 13. gr. laga um varnir gegn mengun vatns nr. 796/1999 m.s.br. eru þessi: „Brunnsvæði er næsta nágrenni vatnsbólsins. Það skal vera algjörlega friðuð fyrir óviðkomandi umferð og framkvæmdum öðrum en þeim, sem nauðsynlegar eru vegna vatnsveitunnar. Heilbrigðisnefnd getur, þar sem þörf krefur, krafist þess að svæðið skuli girt mannheldri girðingu, sem sé minnst 5 metra frá vatnsbóli“.

Vatnsból og 5 m svæði umhverfis þau eru sýnd á skipulagsuppráttum. Hluti vatnsbóla hefur verið hnitsettur af Heilbrigðiseftirliti Suðurlands og eru þau þá staðsett á skipulagsupprætti m.v. það. Í öðrum tilfellum er staðsetning ónákvæm. Þá hefur afmörkun nokkurra vatnsverndarsvæða verið breytt í samræmi við nákvæmari staðsetningu vatnsbóla og nákvæmari kortagrunna.

Í Rangárbingi ytra eru eftirtalin brunnsvæði:

Brunnsvæði			
Nr	Brunnsvæði	Lýsing svæðis	Jarðir
VB1	Selalækur	Vatnsveita fyrir Selalækjarbæi.	Selalækur
VB2	Hella	Helluveita sækir vatn í lindir í landi Helluvaðs og Ness u.þ.b. 4 km ofan við byggðina á Hellu.	Helluvað og Nes
VB3	Bjálmholt	Bjálmholtssveita nýtir lindir sem eru hluti Vatnsveitunnar.	Bjálmholt
VB4	Gata	Götuveita nýtir lindir sem eru hluti Vatnsveitunnar.	Gata
VB5	Kamsheiði	Vatnsgrafarlækjarveita og Kvíarholtsveita. Lindir í Kambsheiði í landi Hreiðurs og Kvíarholts, sem eru hluti vatnsveitunnar.	Hreiður og Kvíarholt
VB6	Akbraut	Einkaveita – verður flutt til ef þörf krefur.	Akbraut
VB7	Hjallanes	Einkaveita í landi Hjallanes.	Hjallanes
VB8	Tvíbytnulækur	Tvíbytnulækur fær vatn sitt úr lindum við jaðar Þjórsár-	Lækjarbotnar

³¹ (Umhverfissráðuneytið, 1999).

	(Gildrulækur)	hrauns. Rennsli er breytilegt, 0,15 - 0,4 m ³ /s.	
VB9	Kerauga	Einstakt lindarauga undir hárrí hraunbrún um 1 km austur af Bjalla. Vatnsrennsli er breytilegt, 0,3-0,6 m ³ /s. Aðstæður eru ákjósanlegar til vinnslu og mengunarhætta er lítil. Gert er ráð fyrir að þetta verði framtíðarvatnsból fyrir svæðið.	Bjalli og Tjörvastaðir
VB10	Geldingalækur	Lindir Geldingalækjar um 1 km austan við bæinn Geldingalæk. Vatnsrennsli er breytilegt, 400-600 l/s. Aðstæður eru ákjósanlegar til vinnslu og mengunarhætta lítil. Gert er ráð fyrir að þetta verði framtíðarvatnsból fyrir svæðið.	Geldingalækur
VB11	Gunnarsholt	Gunnarsholtsveita sækir vatn í lindir við upptök Gunnarsholtslækjar og lind austan við Kornbrekkur.	Gunnarsholt
VB12	Höfðasandur	Vatnsból, borhola, sem þjónar frístundabyggð úr landi Svínhaga og Haukadals.	Svínhagi
VB13	Kanastaðabotnar	Lind sem þjónar frísundabyggð úr landi Haukadals.	Haukadalur
VB14	Haukadalur	Vatnsból sem þjónar frístundasvæði í landi Haukadals.	Haukadalur
VB15	Jarlsstaðir	Vatnsból fyrir fyrirhugað frístundasvæði.	Jarlsstaðir
VB16	Skarðslækur	Lind sem þjónar frístundabyggð í landi Skarðs.	Skarð
VB17	Vatnagarðslækur	Aðal lindir Vatnagarðslækjar sem koma undan Flatahrauni um 1 km suður af Glöppubrún. Lindirnar gefa um eða yfir 0,6 m ³ /s. Aðstæður eru ákjósanlegar til vinnslu og mengunarhætta lítil. Gert er ráð fyrir að þetta verði framtíðarvatnsból fyrir svæðið.	Vatnagarðar
VB18	Tjarnarlækur	Tjarnarlækur kemur í tvennu lagi undan Flatahrauni við Glöppubrún. Eystri kvíslin er um 0,5 - 0,6 m ³ /sek. Aðstæður eru ákjósanlegar til vinnslu og mengunarhætta lítil.	Vatnagarðar
VB19	Litlilækur	Merkurhrauni.	
VB20	Merkihvoll	Vatnsból fyrir frístundasvæði.	Merkihvoll
VB21	Áfangagil	Vatnsból fyrir Áfangagil.	Afréttur
VB22	Landmannahellir	Vatnsból fyrir Landmannahelli.	Afréttur
VB23	Veiðivötn	Vatnsból fyrir Veiðivötn.	Afréttur
VB24	Krókur	Vatnsból fyrir Krók.	Afréttur
VB25	Hungurfit	Vatnsból fyrir Krók.	Afréttur
VB26	Hrauneyjar	Vatnsból fyrir Hrauneyjar.	Afréttur
VBxx	Keldur	Einkaveita í landi Keldna. Vantar á uppdrátt.	Keldur

Grannsvæði vatnsbóla

Utan við brunnsvæðið skal ákvarða grannsvæði vatnsbólans og við ákvörðun stærðar þess og lögunar, skal taka tillit til jarðvegsþekju svæðisins og grunnvatnsstrauma sem stefna að vatnsbolinu. Verndarákvæði grannsvæða, skv. 13. gr. laga um varnir gegn mengun vatns nr. 796/1999 m.s.br. eru þessi: „Á grannsvæðum er óheimilt að nota eða hafa birgðir af efnum, sem geta mengað grunnvatn. Hér er m.a. átt við olíu, bensín, og skyld efni, salt, eiturefni til útrýmingar skordýrum eða gróðri og önnur efni sem geta mengað grunnvatn, auk efna sem sérstaklega eru tilgreind í reglugerð um neysluvatn. Ekki skal leyfa nýjar byggingar, sumarbústaði eða sambærilegar byggingar á svæðinu. Vegalagning, áburðar- notkun og önnur starfsemi skal vera undir ströngu eftirliti“.

Grannsvæði vatnsbóla eru í flestum tilfellum sýnd á skipulagsuppdráttum. Afmörkun grannsvæða á hálendi er ónákvæm.

Fjarsvæði vatnsbóla

Fjarsvæði liggur utan þess lands sem telst til brunnsvæða og grannsvæða vatnsbóla. Verndarákvæði fjarsvæða eru þessi skv. skv. 13. gr. laga um varnir gegn mengun vatns nr. 796/1999 m.s.br.: „Þar sem

vitað er um sprungur eða misgengi skal gæta fyllstu varúðar í meðferð efna sem talin eru upp undir grannsvæði vatnsbóla. Stærri geymslur fyrir slík efni eru bannaðar á svæðinu. Heilbrigðisnefnd getur gefið út frekari fyrirhætti varðandi umferð á þessu svæði, svo og um byggingu sumarhúsa og annarra mannvirkja“.

Fjarsvæði vatnsbóla eru í flestum tilfellum sýnd á skipulagsuppráttum. Afmörkun fjarsvæða á hálendi er ónákvæm.

2.7.6 Verndarsvæði vegna strandmengunar og mengunar í ám og vötnum

Verndarsvæði vegna mengunar í ám og vötnum eru svæði sem njóta verndar í samræmi við ákvæði reglugerðar um varnir gegn mengun vatns nr. 796/1999 m.s.br. Í reglugerðinni er kveðið á um að gera skuli grein fyrir langtímamarkmiði fyrir vötn í svæðis- og aðalskipulagi. Grunnvatn og yfirborðsvatn skal flokkað eftir forsendum 9. og 10. greinar reglugerðarinnar í eftirtalda flokka:

- Flokkur A: Ósnortið vatn.
- Flokkur B: Lítið snortið vatn.
- Flokkur C: Nokkuð snortið vatn.
- Flokkur D: Verulega snortið vatn.
- Flokkur E: Ófullnægjandi vatn.

Vatnasvæði í sveitarfélaginu hafa enn sem komið er ekki verið flokkuð.

Stefna:

- **Áhersla er lögð á verndun vatnasvæða í sveitarfélaginu.**

Um vatnasvæði gilda eftirtalin verndarákvæði til varnar mengunar:

- *Öll vötn og tjarnir sem njóta hverfisverndar vegna náttúrufars eru felld undir flokk A. Þessi svæði hafa öll verndargildi vegna sérstaks fuglalífs og gróðurfars auk þess sem sum þeirra hafa ákveðið útivistargildi.*
- *Öll byggð í sveitarfélaginu hafi viðurkenndar rotþrær.*
- *Stefnt er að því að sveitarstjórn (heilbrigðisnefnd), í samvinnu við Heilbrigðiseftirlit Suðurlands og Umhverfisstofnun, flokki vatnasvæði í sveitarfélaginu og setji viðmiðunarmörk vegna gerlamengunar og áburðarefna.*

Stefnt er að því að grunnvatn og yfirborðsvatn verði í flokki A sbr. reglugerð um varnir gegn mengun vatns nr. 796/1999. Þar sem viðtakinn er grunnvatn/ferskvatn er stefnt að tveggja þrepa hreinsun frárennslis.

2.8 NÁTTÚRUVÁ

Í gr. 6.3 í skipulagsreglugerð, nr. 90/2013, eru svæði undir náttúruvá skilgreind sem „svæði þar sem hætta er talin stafa af náttúruhamförum, svo sem snjóflóðum, skriðuföllum, sjávarflóðum, vatnsflóðum, jarðskjálftum, eldvirkni eða veðurfari (ofviðri)“.

Fjallað er um náttúruvá í Forsenduhefti aðalskipulagsins, kafla 2.6. Þar er gerð grein fyrir jarðskjálftum, eldgosum og hugsanlegum hamfarahlaupum í Þjórsá og Markarfljóti vegna eldgosa.

Stefna:

- **Byggð verði utan skilgreindra hættusvæða.**
- **Tryggja skal almannavarnir vegna mögulegra jarðskjálfta, eldgosa og flóða.**
- **Tryggja skal sem öruggast fjarskiptasamband alls staðar í sveitarfélaginu, m.a. fyrir björgunar- og eftirlitsaðila.**
- **Tryggja skal upplýsingaflæði til íbúa og ferðamanna.**

Leiðir:

- Tryggja öruggt fjarskiptasamband sem víðast á svæðinu, fyrir almenning og viðbragðsaðila svo hægt sé að vara við yfirvofandi hættu.
- Lagt verði mat á mögulegar leiðir til að vara ferðamenn við Heklu við eldgosi.
- Veita upplýsingar varðandi náttúruvá og viðbragðsáætlanir gegn þeim.
- Unnið verður að öruggari flóttaleið frá Bakkabæjum í samráði við íbúa og viðeigandi stofnanir.

Eftirfarandi verklagsreglur ættu að draga mjög úr tjóni í skjálftahrinum.

- Ekki verði byggt yfir þekktar jarðskjálftasprungur.
- Ekki verði stofnað til nýrrar byggðar á upptakasvæði stórra skjálfta. Ekki ætti að reisa hús á eða í næsta nágrenni við þekkt upptakamisgengi jarðskjálfta.
- Byggingar (íbúðarhús, útihús eða frístundahús) skulu ekki reistar undir hömrum eða hlíðum þar sem hætta kann að vera á grjóthruni eða skriðum í jarðskjálftum.

Eftirfarandi gildir um byggingar á svæðum sem skilgreind eru sem hættusvæði vegna flóða:

- Huga þarf vel að undirlagi bygginga og að þeim verði lyft upp fyrir þekta flóðhæð.
- Ekki er heimilt að vera með kjallara á þekktum flóðasvæðum.

3 STEFNUMÖRKUN Í ÞÉTTBÝLI - HELLA

Í grein 1.3 í skipulagsreglugerð nr. 90/2013 er þéttbýli skilgreint sem „svæði sem afmörkuð eru sem þéttbýli í aðalskipulagi sveitarfélags annað hvort út frá reiknireglunni um þyrpingu húsa þar sem búa a.m.k. 50 manns og fjarlægð milli húsa fer að jafnaði ekki yfir 200 metra eða með öðrum hætti eftir ákvörðun sveitarstjórnar“.

Tveir þéttbýlisstaðir eru í Rangárþingi ytra, Hella og Þykkvibær. Fjallað er um þéttbýlið í Þykkvabæ þar sem fjallað er um dreifbýli sveitarfélagsins.

Þróun byggðarinnar á Hellu tengist Suðurlandsvegi. Þegar þjóðvegurinn lá yfir gömlu brúna yfir Ytri-Rangá, norðan núverandi brúar, byggðist þar upp ákveðinn kjarni. Með tilfærslu Suðurlandsvegar um 1960 fluttist með honum ýmis þjónusta og hefur nú myndast miðbæjarkjarni meðfram honum. Mikilvægt er að styrkja þennan kjarna enn frekar með skýrri afmörkun miðbæjarsvæðisins og hafa í huga fjölbreytta blöndu menningar, þjónustu- og atvinnustarfsemi.

Leiðarljós við stefnumörkun fyrir Hellu er að styrkja þéttbýlið sem ákjósanlegt svæði til búsetu, atvinnuuppbyggingar og sem viðkomustað ferðamanna. Efla möguleika á fjarvinnu og stækka mögulegt atvinnusvæði samhliða því að bæta skilyrði til fjarnáms. Þá er mikilvægt að við skipulag svæða og hönnun bygginga verði hugað að því að starfsemi geti þróast og breyst svo að hús og svæði geti nýst til annarra nota en upphaflega var áætlað. Þannig er stuðlað að sveigjanleika og lífvænleika byggðarinnar.

Þéttbýlið á Hellu minnkar frá eldra skipulagi, úr 536 ha í um 350 ha.

STEFNA

Hér er fjallað um meginmarkmið og leiðir sem snúa að þéttbýlinu á Hellu.

- Hella eflist sem miðstöð stjórnáslu, menningar og verslunar í sveitarfélaginu.
- Byggð í þéttbýlinu myndi samfellda heild með þungamiðju verslunar og þjónustu í miðbæ.
- Áhersla er á að beina verslun og þjónustu á miðbæjarsvæðið til að hraða uppbyggingu þess.
- Unnið verði að uppbyggingu á sviði öldrunarmála í samstarfi við nágrennasveitarfélögin.

Helstu leiðir

- Sköpuð verði ákjósanleg skilyrði fyrir nýja atvinnustarfsemi, s.s. iðnað, úrvinnslu landbúnaðar-afurða, handverk, o.fl.

- Netsamband verði samkeppnishæft við það sem best gerist til að fjölga atvinnumöguleikum og tækifærum til fjarvinnu.
- Sköpuð verði vinnuaðstaða fyrir lítil fyrirtæki og fólk í fjarvinnslu.
- Unnið verði að uppbyggingu ferðaþjónustu í samvinnu við ferðaþjónustuaðila, landeigendur og íbúa í sveitarfélaginu, til að nýta betur þá möguleika sem Hella hefur sem útivistar- og ferðamannastaður.
- Félagsleg þjónusta verði sem mest miðsvæðis og aðgengileg.
- Frekari uppbygging grunn- og leikskóla á núverandi skólasvæði.
- Stuðlað að aukinni uppbyggingu við Lund, m.a. með áherslu á íbúðir þar sem íbúar geta nýtt sér þjónustu á Lundi.
- Tryggt verði nægilegt framboð lóða undir fjölbreyttar stærðir íbúðar- og atvinnuhúsnæðis og aðra starfsemi.
- Lögð er áhersla á samfellda og miðlæga byggð til að tryggja góða nýtingu lagna- og gatnakerfis.
- Hús verði að hámarki 3 hæðir.
- Yfirbragð byggðar taki mið af núverandi byggð.
- Unnið verði markvisst að fegrin og aðgengi innan þéttbýlis með frágangi opinna svæða og frágangi gatna og göngustíga.
- Yfirbragð byggðar taki mið af umhverfi sínu, ásýnd byggðar sé aðlaðandi og vandað til frágangs lóða.
- Skógrækt verði aukin til að mynda skjól.

3.1 ÍBÚÐAR- OG ATVINNUSVÆÐI

Fjallað er um landnýtingu innan þéttbýlisins á Hellu.

3.1.1 Íbúðarbyggð

Íbúðarhús eru almennt lágrest, á einni til tveim hæðum. Um er að ræða einbýlis- par- eða raðhús og miðað er við að íbúar séu í göngufæri við skólasvæði og miðsvæði.

Stefna

- Stuðlað verði að þéttingu núverandi íbúðarbyggðar með góðum tengslum við miðlæga þjónustu- og útivistarsvæði og í samfellu við núverandi byggð.
- Komið verði til móts við mismunandi þarfir íbúa hvað varðar tegund íbúða.
- Íbúðahverfi séu í göngufæri við skólasvæðið.
- Lögð er áhersla á uppbyggingu á svæðum tengdum núverandi íbúðarbyggð og á auðum lóðum.
- Tryggt verði gott og fjölbreytt framboð lóða.
- Ef rekin er einhvers konar starfsemi á íbúðarlóðum, þurfa að vera næg bílastæði innan lóðar til að anna þeirri starfsemi.

Á þeim svæðum sem teljast til framtíðar íbúðarsvæða er æskilegt að hafa eftirfarandi töflu um nýtingarhlutfall eftir húsagerðum til viðmiðunar, þegar unnið er deiliskipulag eða það endurskoðað.

Húsagerðir	Íbúðir / ha	Nýtingarhlutfall
Einbýlishús	10 - 12	0,20 - 0,4
Raðhús	15 - 25	0,35 - 0,6
Fjölbýlishús (2-5 íbúðir)	25 - 35	0,50 - 0,8

Þéttleiki íbúðarbyggðar á nýjum svæðum skal vera á bilinu 10-35 íbúðir á hektara lands brúttó (húsagötur ásamt opnum svæðum innan hverfa meðtaldar). Gert er ráð fyrir að svæði fyrir íbúðarbyggð fullnægi fyrirhugaðri þörf á skipulagstímanum. Uppbyggingu svæða verður áfangaskipt þannig að ekki séu of stór svæði undir á hverjum tíma. Íbúðarhús skulu vera lágrest, á 1-2 hæðum. Nýtingarhlutfall á

Íbúðarlóðum er almennt 0,2-0,3 en allt að 0,8 þar sem byggðin er þéttust. Íbúðarbyggð er talin upp í eftirfarandi töflu:

Íbúðarbyggð á Hellu				
Nr.	Heiti	Stærð - ha	Fjöldi lóða byggð/óbyggð	Lýsing
ÍB16	Skálar	8,0	62 / 30	Flest hús eru einbýli, ein til tvær hæðir. Deiliskipulag fyrir 6 lóðir á litlum hluta svæðisins. Gert er ráð fyrir að Laufskálar geti byggst lengra til norðurs með einbýlis- og parhúsum á einni hæð.
ÍB17	Tún	3,0	29 / 1	Ekkert deiliskipulag. Einbýlishús og parhús.
ÍB18	Vangar I	5,7	54 / 0	Ekkert deiliskipulag. Flest hús eru einbýlishús á 1-2 hæðum. Svæðið er fullbyggt.
ÍB19	Vangar II	3,3	0 / 50	Ekkert deiliskipulag. Gert er ráð fyrir einbýlishúsum á 1-2 hæðum.
ÍB20	Sandar	4,4	37 / 0	Ekkert deiliskipulag. Fullbyggt, flest hús einbýlishús, 1-2 hæðir.
ÍB21	Öldur I	4,0	41 / 0	Ekkert deiliskipulag. Fullbyggt, fjölbýlishús, einbýlis- og raðhús á 1 hæð.
ÍB22	Öldur II	4,0	31 / 4	Deiliskipulag fyrir 35 lóðir, einbýlishús, parhús og raðhús á einni hæð.
ÍB23	Öldur III	16,1	4 / 130	Deiliskipulag fyrir 61 lóð á hluta svæðisins, einbýlis-, par- og raðhús. Á hluta svæðisins er staðsett til bráðabirgða, móttökusvæði fyrir sorp.
ÍB24	Garður I	1,0	0 / 9	Deiliskipulag fyrir 9 lóðir, einbýlishús og parhús.
ÍB25	Bogatún	5,7	27 / 42	Ekkert deiliskipulag. Rað- og parhús. Gert er ráð fyrir litlum íbúðum, m.a. fyrir eldri borgara.
ÍB26	Bjarg	11,2	0 / 80	Ekkert deiliskipulag. Gert er ráð fyrir einbýlis-, par- og raðhúsum á 1-2 hæðum.
ÍB27	Þrúðvangur	0,4	2 / 0	Ekkert deiliskipulag, einbýlishús á einni hæð. Svæðið er fullbyggt.
Samtals		66,8	286 / 347	

Alls eru um 286 íbúðir á Hellu og ætla má að um 347 lóðir séu óbyggðar. Íbúafjöldi á Hellu 1. janúar 2017 var 816. Miðað við mannfjöldaspá Hagstofunnar upp á 0,59-1,07 % fjölgun íbúa á ári þá má gera ráð fyrir að fjöldi íbúa á Hellu, í loks skipulagstímans, verði á bilinu 870-927. Áætlaður fjöldi óbyggðra lóða er ríflegur út frá þessu viðmiði.

3.1.2 Miðsvæði

Í skipulagsreglugerð nr. 90/2013 er miðsvæði skilgreint sem „svæði fyrir verslunar- og þjónustustarfssemi og stjórnsýslu sem þjónar heilu landsvæði, þéttbýlisstað eða fleiri en einu bæjarhverfi, svo sem verslanir, skrifstofur, þjónustustofnanir, hótél, veitinga- og gistihús, menningarstofnanir og önnur hreinleg atvinnustarfsemi sem talin er samræmast yfirbragði og eðli starfsemi miðsvæðis“.

Miðsvæði er skilgreint beggja vegna Suðurlandsveggar. Á miðsvæði er gert ráð fyrir áframhaldandi uppbyggingu verslunar, á gistingu, þjónustu, hreinlegrar atvinnustarfsemi og menningar. Heimilt er að vera með íbúðir á efri hæð bygginga.

Miðsvæði á Hellu		
Nr.	Heiti	Lýsing
M1	Norðan Suðurlandsveggar	Svæðið er deiliskipulagt og er gert ráð fyrir blandaðri starfsemi verslunar, þjónustu og menningu. M.a. verslun, veitingasölu, hótél- og gistipjónustu, eldsneytissölu, banka og pósthúsi ásamt skrifstofu sveitarfélagsins, heilsugæslu og safnaðarheimili. Þrjár lóðir

	eru óbyggðar. Byggingar geta verið 1-3 hæðir. Stærð svæðis er um 5 ha.
M2	Sunnan Suðurlandsvegur
	Svæðið er deiliskipulagt og er gert ráð fyrir blandaðri starfsemi verslunar og þjónustu. M.a. veitingasölu, hótél- og gistiþjónustu, verslun, eldsneytissölu. Þrjár lóðir eru óbyggðar. Byggingar geta verið 1-3 hæðir. Stærð svæðis er um 11 ha.

3.1.3 Verslun og þjónusta

Á Hellu hefur byggst upp ýmis konar verslun og þjónusta, sérstaklega í tengslum við fjölgun ferðamanna

Sala á gisti- og veitingaþjónustu er heimil í sveitarfélaginu í samræmi við lög nr. 29/2007 um veitingastaði, gististaði og skemmtanahald, með síðari breytingum nr. 67/2016 og reglugerð nr. 1277/2016 um veitingastaði, gististaði og skemmtanahald. Gert er ráð fyrir að unnar verði samræmdar verklagsreglur í samstarfi við nágrannasveitarfélög, ef þurfa þykir. Lögð er áhersla á vandaðan frágang lóða.

Verslun og þjónusta á Hellu		
Nr.	Heiti	Lýsing
VÞ17	Þrúðvangur	Ekkert deiliskipulag til af svæðinu. Svæðið fyrir ferðaþjónustu og verslun, Einnig er heimilt að vera með hreinlega athafnastarfsemi og íbúðir. Byggingar geta verið á 1-2 hæðum og nýtingarhlutfall 0,2-0,4. Stærð svæðis er um 3 ha.
VÞ18	Þrúðvangur	Ekkert deiliskipulag til af svæðinu. Svæðið er fullbyggt, nýtt fyrir prentsmiðju og bókhaldsfyrirtæki. Stærð svæðis er um 0,5 ha.
VÞ19	Rangár-bakkar	Svæðið er deiliskipulagt fyrir veitingahús, ýmis konar gistingu og tjaldsvæði og nýtt fyrir slíka starfsemi. Byggingar geta verið á 1-2 hæðum og nýtingarhlutfall 0,2-0,4. Stærð svæðis er um 5 ha.
VÞ20	Suðurlandsvegur	Ekkert deiliskipulag til af svæðinu og það er óbyggt. Gert er ráð fyrir ýmis konar verslun og þjónustu. Byggingar geta verið á 1-2 hæðum og nýtingarhlutfall 0,2-0,4. Lögð er áhersla á vandaðan frágang lóða. Stærð svæðis er um 4 ha.
VÞ21	Hótél	Svæðið er deiliskipulagt fyrir veitinga- og gististarfsemi og nýtt sem slíkt. Byggingar geta verið allt að 3 hæðir og nýtingarhlutfall 0,2-0,4. Stærð svæðis er um 2 ha.
VÞ22	Suðurlandsvegur	Unnið er að gerð deiliskipulags fyrir svæðið. Gert er ráð fyrir fjölbreyttri þjónustu s.s. gistingu, veitingarekstri, mörkuðum, verslun, eldsneytisafgreiðslu og annarri þjónustu við ferðamenn. Byggingar geta verið á 1-3 hæðum og nýtingarhlutfall 0,2-0,4. Lögð er áhersla á vandaðan frágang lóða. Stærð svæðis er um 7 ha.

3.1.4 Afþreyingar- og ferðamannasvæði

Tjaldsvæði á Hellu er rekið í tengslum við aðra gistingu, VÞ19. Annað svæði er austan Gaddstaðavegar og er það nýtt í tengslum við mót og hátíðir á Gaddstaðflötum:

Afþreyingar og ferðamannasvæði á Hellu		
Nr.	Heiti	Lýsing
AF28	Gaddstaðflatar	Ekkert deiliskipulag til af svæðinu. Er hugsað fyrir tjaldsvæði í tengslum við hestamannamót á Gaddstaðflötum eða fyrir ýmis konar hátíðir. Stærð svæðis er um 8 ha.

3.1.5 Iðnaðarsvæði

Á iðnaðarsvæðum er m.a. sláturhús, trésmiðja og glerverksmiðja auk ýmis konar veitumannvirkja.

Iðnaðarsvæði á Hellu		
Nr.	Heiti	Lýsing
I24	Samverksreitur	Ekkert deiliskipulag til af svæðinu. Á svæðinu er glerverksmiðja og áhaldahús sveitarfélagsins. Byggingar geta verið á 1-3 hæðum. Stærð svæðis er um 2 ha.
I25	Dynskálar	Svæðið er deiliskipulagt. Gert er ráð fyrir 5 lóðum og er ein byggð. Olíutankar á svæð-

		inu eru víkjandi. Á lóðum sem liggja að Suðurlandsvegi er kvöð um gróðurbelti. Stærð svæðis er um 3 ha.
126	Sunnan Suðurlandsveg- ar	Ekkert deiliskipulag til af svæðinu. Svæðið er óbyggt. Bílastæði skulu vera framan við hús og geymslusvæði, ef um slíkt er að ræða, skulu vera aftan við hús. Byggingar geta verið á 1-2 hæðum og nýtingarhlutfall 0,2-0,4. Stærð svæðis er um 4 ha.
127	Hreinsistöð fráveitu	Svæði fyrir hreinsistöð fráveitu við Ytri-Rangá. Ekkert deiliskipulag til af svæðinu. Svæðið er óbyggt. Stærð er um 3,5 ha.
128	Rangár- bakkar	Svæðið er deiliskipulagt fyrir eina lóð og þar er rekið sláturhús. Starfsemin er víkjandi. Stærð svæðis er um 1,3 ha.
129	Trésmiðja	Ekkert deiliskipulag til af svæðinu. Þar er spennistöð og trésmiðja. Stærð svæðis er um 0,6 ha.
130	Dælustöð	Dælustöð fyrir fráveitu. Stærð svæðis er um 300 m ² .
131	Spennistöð	Spennistöð. Stærð svæðis er um 300 m ² .

3.1.6 Athafnasvæði

Athafnasvæði eru þrjú og er eitt þeirra fullbyggt.

Athafnasvæði á Hellu		
Nr.	Heiti	Lýsing
AT2	Dynskálar vestur	Svæðið er deiliskipulagt fyrir 8 lóðir og eru þær allar byggðar. Þar er m.a. verkstæði, dýralæknir, verslun og þvottahús. Byggingar geta verið á 1-2 hæðum og nýtingarhlutfall 0,2-0,4. Kvöð er um gróðurbelti á lóðamörkum sem liggja að Suðurlandsvegi. Stærð svæðis er um 2 ha.
AT3	Dynskálar austur	Svæðið er deiliskipulagt fyrir 6 lóðir og er ein þeirra byggð. Gert er ráð fyrir fjölbreyttri og hreinlegri athafnastarfsemi. Byggingar geta verið á 1-2 hæðum og nýtingarhlutfall 0,2-0,4. Kvöð er um gróðurbelti á lóðamörkum sem liggja að Suðurlandsvegi. Stærð svæðis er um 2,5 ha.
AT4	Sunnan Suðurlandsvegur	Ekkert deiliskipulag er til af svæðinu og það er óbyggt. Gert er ráð fyrir fjölbreyttri og hreinlegri athafnastarfsemi. Byggingar geta verið á 1-2 hæðum og nýtingarhlutfall 0,2-0,4. Stærð svæðis er um 6 ha.

3.1.7 Samfélagsþjónusta

Opinberar stofnanir á Hellu eru; Grunnskólinn á Hellu, Leikskólinn Heklukot, Tónlistarskóli Rangæinga og Lundur hjúkrunar- og dvalarheimili aldraðra. Heilsugæslan er staðsett á miðbæjarsvæði við Suðurlandsveg, ásamt skrifstofu sveitarfélagsins og félagsþjónustu.

Samfélagsþjónusta á Hellu		
Nr.	Heiti	Lýsing
S11	Skólasvæði	Ekkert deiliskipulag til af svæðinu. Á svæðinu er leikskóli, grunnskóli, tónlistarskóli og íþróttamannvirki. Gert er ráð fyrir áframhaldandi uppbyggingu skóla- og íþróttamannvirkja. Byggingar geta verið á 1-2 hæðum og nýtingarhlutfall 0,2-0,4. Stærð svæðis er um 7 ha.
S12	Lundur	Unnið er að gerð deiliskipulags fyrir svæðið. Á Lundi er dvalar- og hjúkrunarheimili fyrir aldraða. Gert er ráð fyrir blandaðri landnotkun, stefnt er á áframhaldandi uppbyggingu á starfseminni og að bæta þjónustuna. Gert ráð fyrir byggingu íbúða sem a.m.k. að hluta til verða þjónustuíbúðir. Byggingar geta verið á 1-3 hæðum og nýtingarhlutfall 0,3-0,6. Stærð svæðis er um 3 ha.

3.1.8 Íþróttasvæði

Á Gaddstaðaflötum hefur verið byggð upp góð aðstaða fyrir hestamót. Búið er að deiliskipuleggja hesthúsahverfi austan við svæðið og er uppbygging þar hafin.

Leiðir

- Aðstaða til íþróttaiðkana og útivistar verði eflað enn frekar og íþróttasvæðið byggt upp.
- Stígar í þéttbýli verði malbikaðir.
- Haldið verði áfram uppbyggingu á aðstöðu fyrir hestamennsku á Gaddstaðaflötum, m.a. með því að stuðla að flutningi hesthúsabyggingar á svæðið.
- Gerð verði göngubrú yfir Ytri-Rangá.

Íþróttasvæði á Hellu		
Nr.	Heiti	Lýsing
Íþ4	Hesthús	Núverandi hesthúsasvæði norðan við Eyjasand. Starfsemin er víkjandi samhliða því að nýtt svæði byggist upp á Gaddstaðaflötum. Stærð svæðis er um 5 ha.
Íþ5	Gaddstaðaflatir	Hluti svæðisins er deiliskipulagður. Þar er gert ráð fyrir reiðhöll og fjölbreyttri stærð hesthúsa. Fjöldi hesthúsa er á bilinu 23-27. Tveir reiðvellir eru á svæðinu og aðstaða fyrir hestamót. Hesthús skulu vera á einni hæð og nýtingarhlutfall lóða allt að 0,3. Stærð svæðis er um 42 ha.

3.1.9 Opin svæði

Opin svæði eru á nokkrum stöðum í þéttbýlinu. Ýmist er gert ráð fyrir að þetta séu leiksvæði eða svæði ætluð til gönguferða og útivistar.

Opin svæði á Hellu		
Nr.	Heiti	Lýsing
OP2	Almenningsgarður	Almenningsgarður miðsvæðis í byggðinni. Er í góðum tengslum við skóla og íþróttasvæði. Á svæðinu er fjarskiptamastur og endurvarpi. Stærð svæðis er um 13 ha.
OP3	Leiksvæði	Leiksvæði við Þingskála og Freyvang. Stærð svæðis er um 0,4 ha.
OP4	Útivistarsvæði	Svæði austarlega í byggðinni og austan við Gaddstaðaflatir, þar sem gert er ráð fyrir göngu- og reiðleiðum. Stærð svæðis er um 40 ha.
OP6	Gaddstaðaflatir	Opið svæði til útivistar. Stærð svæðis er um 3 ha.
OP8	Bjarg	Svæði vestan Ytri-Rangár. Gert er ráð fyrir gönguleið og svæði til útivistar. Stærð svæðis er um 6 ha.
OP9	Skrúðgarður	Útivistarsvæði milli Þrúðvangs og Ytri-Rangár ásamt svæði með Ytri-Rangá við Lund. Svæði með Ytri-Rangá þar sem er m.a. gönguleið og afþreyingarmöguleikar s.s. strandblak, folfvöllur (frisbí-völlur). Stærð svæðis er um 3 ha.

3.1.10 Óbyggð svæði

Óbyggð svæði eru umhverfis flugvöllinn og eyjar í Ytri-Rangá. Einnig umhverfis íbúðarsvæði norðan og austan við Lund.

3.2 SAMGÖNGUR Í ÞÉTTBÝLI

Samkvæmt 9. gr. vegalaga nr. 80/2007 þá eru sveitarfélagsvegir vegir sem eru í umsjá sveitarfélaga og ætlaðir almenningi til frjálsrar umferðar.

Stofnvegur, Suðurlandsvegur, liggur í gegn um Hellu og er hann fjölfarinn af íbúum og ferðamönnum. Húsagötur, eða sveitarfélagsvegir, eru umferðargötur innan hvers hverfis í þéttbýli og tengja þær byggðina við tengi- og/eða stofnvegi.

Stefna:

- Áhersla er á vandaðan frágang á umhverfi Suðurlandsvegur í gegn um Hellu.
- Efla öryggi við vegtengingar inn á Suðurlandsveg.
- Bundið slitlag verði á öllum götum, unnið verði að frágangi gatna- og göngustíga og sett upp lýsing við götur.
- Göngu-, reið- og reiðhjólaleiðum verði fjölgað til að hvetja íbúa og gesti til útivistar.

Leiðir:

- Gatnakerfi skal taka mið af umferðaröryggi, afkastagetu, umhverfi og bæjarmynd.
- Tryggja betur umferðaröryggi m.a. með að öruggum vegtengingum inn á Suðurlandsveg og að hægja á umferð.
- Gatnakerfið miði að hús geti staðið beggja vegna götu sem eykur sparnað í gatnagerð og lögnum
- Gangstéttir verði við allar húsa-götur.
- Net göngu-, reið- og hjólreiðastíga verði vandað og tengist útivistarsvæðum.
- Tryggja örugga reiðleið í gegn um Hellu.
- Göngu- og hjólreiðastígar í þéttbýli séu malbikaðir.

Umferð um Suðurlandsveg hefur aukist verulega, auk þess sem þjónusta hefur aukist þannig að fleiri leggja leið sína á Hellu. Gert er ráð fyrir að hægja enn frekar á umferð austast og vestast í byggðinni m.a. með gerð hringtorga. Þá er gert ráð fyrir að skoðað verði í samráði við Vegagerðina, landeigendur og e.t.v. fleiri aðila, hvernig hægt sé að gera tengingar Árbæjarvegur og Þykkvabæjarvegur við Suðurlandsveg öruggari.

Reiðleiðir

Reiðleiðir liggja um þéttbýlið á Hellu og eru í tengslum við hesthúsa-hverfin. Gert er ráð fyrir að reiðleið í gegn um Hellu verði færð frá þjóðveginum og byggð verði brú yfir Ytri-Rangá, sem jafnframt nýtist göngufólki.

Gönguleiðir

Gönguleiðir liggja víða um Hellu, bæði milli staða innan byggðarinnar og eins á útivistarsvæðum í jaðri hennar og um skógræktarsvæði austan við byggðina. Gert er ráð fyrir að brú yfir Ytri-Rangá verði endurbyggð fyrir göngu- og hjólaumferð.

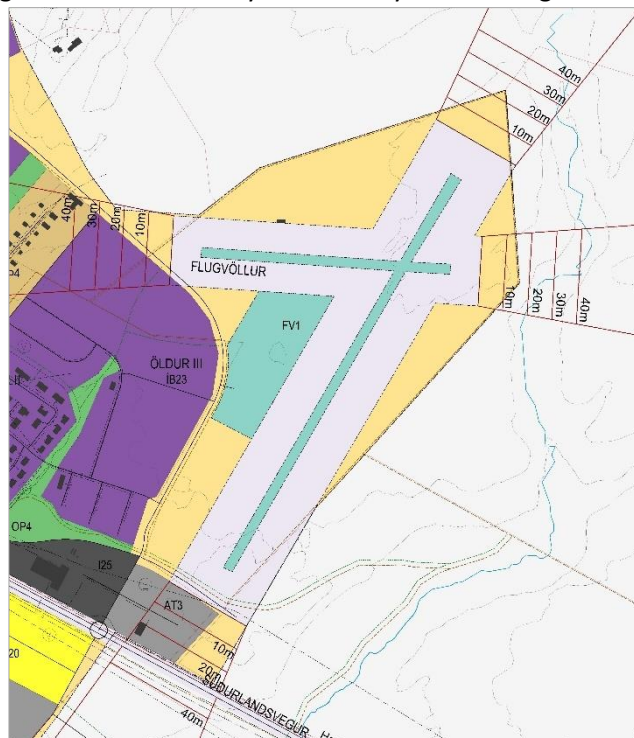
Reiðhjólaleiðir

Gert er ráð fyrir reiðhjólaleið milli Hellu og Hvolsvallar og fylgir hún Suðurlandsvegi. Reiðhjólaleiðin er sýnd á uppdráttum.

Flugvöllur

Flugbrautir eru einkum nýttar í þágu sportflugs en Helluflugvöllur hefur einnig hlutverk út frá öryggissjónarmiði og þjónar hann sjúkraflogi fyrir svæðið. Taka þarf tillit til aðflugssvæðis flugvallarins, öryggissvæðis við gerð deiliskipulags á aðliggjandi svæðum. Fjallað er um öryggissvæði í reglugerð um flugvelli nr. 464/2007.

Nánar er fjallað um samgöngur í kafla 2.5.

Mynd 5. Hindranafletir Helluflugvallar.

Flugvöllur		
Nr.	Heiti svæðis	Lýsing
FV1	Helluflugvöllur	Helluflugvöllur og helgunarsvæði hans. Einnig um 4 ha svæði þar sem gert er ráð fyrir uppbyggingu í tengslum við flugvallarstarfsemi.

3.3 VERNDARSVÆÐI OG MINJAR

Aðalskráning fornminja er langt komin í sveitarfélaginu. Fjallað er um minjar í kafla 2.7.3.

4 SKIPULAGSFERLI

Fjallað er um helstu breytingar sem gerðar hafa verið frá eldra aðalskipulagi. Gerð grein fyrir ferli skipulagslýsingar, athugasemdum við hana og hvernig brugðist var við þeim. Þá er greint frá samráði sem haft var á vinnslutíma aðalskipulagstillögunnar og kynningu á. Að lokum er greint frá auglýsingu aðalskipulagstillögunnar, þeim athugasemdum sem bárust og afgreiðsla þeirra.

4.1 BREYTINGAR FRÁ ELDRA AÐALSKIPULAGI

Tekið hafa gildi ný skipulagslög, nr. 123/2010 og ný skipulagsreglugerð nr. 90/2013. Í reglugerðinni er gert ráð fyrir nýjum skipulagsflokkum s.s. afþreyingar og ferðamannasvæðum, íþróttasvæðum, skógræktar- og landgræðslusvæðum, varúðarsvæðum og annarri náttúruvernd. Í einhverjum tilfellum hefur landnotkun því færst milli landnotkunarflokka. Í nýjum lögum um náttúruvernd, nr. 60/2013, er gert ráð fyrir vernd víðerna auk merkra jarðmyndana og vistkerfa. Í lögum um verndar- og orkunýtingaráætlun nr. 48/2011 eru virkjanakostir skv. öðrum áfanga Rammaáætlunar flokkaðir í varúðarsvæði og aðra náttúruvernd. Landsskipulagsstefna 2015-2026 tók gildi vorið 2016. Í henni er m.a. gert ráð fyrir flokkun landbúnaðarlands, að mörkuð verði stefna um yfirbragð byggðar og að landnotkun styðji við búsetu og samfélag en taki jafnframt tillit til verndarsvæða. Á hálendinu er áhersla á verndun víðerna, landslagsheilda og vistkerfa, stuðlað verði að góðri aðstöðu ferðamanna, góðu aðgengi að hálendinu og að mannvirki og umferð hafi lágmarksáhrif á víðerni og óbyggsaupplifun.

Sveitarfélagamörk

Nokkur breyting er gerð á mörkum sveitarfélags:

Milli Ásahrepps og Rangárbings ytra breytast mörk við Djúpós og austan Ráðagerðis þar sem mörk eru dregin eilítið austar í samráði við landeigendur.

Mörk eru leiðrétt milli bæjanna Arnkötlustaða og Hellatúns og eru breytt mörk í samræmi við sveitarfélagamörk á Aðalskipulagi Ásahrepps 2010-2022. Mörkum er breytt í Sultartangalóni, gagnvart Holtamannafrétti. Þar eru sveitarfélagamörkin dregin í þjóðlendulínu Ásahrepps en ekki Rangárbings ytra. Þá breytist lítillega afmörkun austan Krókslóns, þar sem dregin eru mörk úr útfalli Blautukvíslar og efst í Þveröldu, austan Þórisvatns.

Mörk gagnvart Skeiða- og Gnúpverjahreppi breytast lítillega ofanvert í Þjórsá, í samræmi við þjóðlendumörk. Yrjasker í Þjórsá verður innan sveitarfélagamarka í samræmi við gögn IS50v frá Landmælingum Íslands. Ölmóðsey færast alfarið yfir í Skeiða- og Gnúpverjahrepp í samræmi við IS50v gögn LMÍ. Auk þess færast mörk til í Lækjarey, í samræmi við niðurstöðu dómsmáls um eignarhald.

Mörk breytast nokkuð milli Rangárbings eystra og Rangárbings ytra. Við Bakkabæi, neðan Þverár færast mörk til, eftir landskipti milli Uxahryggjar, Fróðholts og Móeiðarhvals. Gögn frá Fasteignamati um staðfest mörk eru látin ráða þar sveitarfélagamörkum, eftir því sem hægt er. Austan Krappa, breytast mörk í samræmi við mörk í Rangárþingi eystra. Inn á hálendi verður bein lína úr Hæringsfelli í hæsta tind Tindfjalla, Ými og þaðan í Hvítmögu. Við Mýrdalsjökul breytast mörk nokkuð í samræmi við þjóðlendumörk, þar sem mörk færast suður fyrir Bláfjöll, um svonefnda Bláfjallakvísl.

Óveruleg breyting er á mörkum gangvart Skaftárhreppi, þó mörk séu færð í staðfesta þjóðlendulínu, sem þó skarast lítillega þar sem mörk þjóðlendna Skaftártunguafréttar og Rangárvallaafretta skarast lítillega.

Mörkum svæðisskipulags miðhálandis, sem tekin voru óbreytt upp í Landsskipulagsstefnu 2015-2026. Hálandismörkum er breytt nokkuð. Miðað er við að þau mörk fylgi þjóðlendulínu sem afmörkuð hefur verið (sjá skýringarmynd í forsenduhefti) Sú lína afmarkar betur óbyggðahluta hálandis sveitarfélagsins heldur en mörk svæðisskipulagsins, sem dregin voru gróft á sínum tíma og áttu þá að liggja sem næst mörkum afrétta og heimalanda. Þó er dregin miðlína í jökla og þá sem næst gögnum frá Landmælingum (IS50v), en þjóðlendir taka ekki til jökulssvæða.

Láglendi

- Sett er inn heimild fyrir byggingu stakra íbúðar- og frístundahúsa í dreifbýli.
- Áfram er heimiluð önnur atvinnustarfsemi á landbúnaðarlandi en hámarksstærð bygginga minnkun um 1.500 m² í 1.000 m².
- Á nokkrum stöðum þar sem eru áningarstaðir ferðamanna er landnotkun skilgreind sem afþreyingar- og ferðamannasvæði, s.s. við Ægissíðufoss, Þjófafoss og Fossabrekkur.
- Heimiluð er bygging allt að 100 m hárra vindrafstöðva að uppfylltum ákveðnum skilyrðum.
- Heimilaðar eru ýmsar minni framkvæmdir á landbúnaðarlandi og óbyggðum svæðum. S.s. fjar-skiptamöstur, litlar virkjanir, veitumannvirki og þjónustuhús.
- Virkjanakostir í biðflokki skv. rammaáætlun 2 eru skilgreindir sem varúðarsvæði.
- Afmörkun á vatnsverndarsvæði ofan og austan Keldna er breytt.
- Vatnsverndarsvæði við Kerauga og Tvíbytnulæk er breytt og það stækkað.
- Gert er ráð fyrir þjónustusvæði við Hafrafell og uppbyggðum vegi þangað.

Hálendi

- Fellt er út þjónustusvæði við Rauðuskál.
- Gert er ráð fyrir að meginstarfsemi í Landmannalaugum flytjist norður fyrir Námshraun.
- Sett eru inn tvö ný fjallasel, við Laufafell og í Grashaga.
- Vestasti hluti Dómadalsleiðar verði færður norðar og gerður verði heilsársvegur í Skjólkvíar.
- Fjallabaksleið nyrðri verði bætt verulega sem stofnvegur á hálendi og Fjallabaksleið syðri verði lagfærð inn að Markarfljóti.
- Hálendið er sett undir hverfisvernd.

Breytingar í Þykkvabæ

Landnotkun í Þykkvabæ er skilgreind í dreifbýlishluta aðalskipulags. Breytingar frá eldra skipulagi eru:

- Verslunar og þjónustusvæði skilgreint í Norður-Nýjabæ.
- Þéttbýlismörkum er breytt og þéttbýlið minnkað.

Breytingar á Hellu

- Íbúðarsvæðinu ÍB11 er breytt í svæði fyrir samfélagsþjónustu S2, gert er ráð fyrir frekari stækkun hjúkrunar- og dvalarheimilisins Lundar og byggingu þjónustuíbúða.
- Íbúðarsvæðið ÍB13 er felld út.
- Íbúðarsvæðið ÍB12 minnkar og er sameinað ÍB10.
- Afmörkun íbúðarsvæðisins ÍB14 er breytt lítillega.
- Íbúðarsvæðin ÍB1 og ÍB4 eru stækkuð lítillega. Opið svæði OP2 minnkar samsvarandi.
- Íbúðarsvæðið ÍB8 var tvískipt en er sameinað í eitt svæði og stækkað lítillega.
- Miðsvæðið M1 er stækkað austur að Langasandi. Athafnasvæðið AT2 minnkar samsvarandi.
- Verslunar- og þjónustusvæði og opnu svæði sunnan Suðurlandsvegur er breytt í miðsvæði.
- Stofnanasvæðið S1 er stækkað til norðurs og minnkar opið svæði OP2 samsvarandi.
- Verslunar- og þjónustusvæðið VP8 er stækkað til austurs og minnkar OP4 samsvarandi.

- Gert er ráð fyrir hringtorgi við Þykkvabæjarveg og að Árbæjarvegur tengist inn á það.
- Vestan Ytri-Rangár er gert ráð fyrir opnu svæði með ánni, OP8.
- Gert er ráð fyrir opnu svæði með Ytri-Rangá að austanverðu, OP1.
- Athafnasvæðið A5 er fært sunnar (verður AT4) og er minnkað.
- Gert er ráð fyrir verslun- og þjónustu næst Suðurlandsvegi, VP4.
- Iðnaðarsvæðið I3 er fært sunnar og minnkað. Hluta af opna svæðinu O7 er breytt í iðnaðarsvæði.
- Gert er ráð fyrir uppbyggingu á flugvallarsvæðinu FV1.
- Skógræktarsvæði austan byggðarinnar er tekið út fyrir þéttbýlið, afmörkun þess er óbreytt.
- Þéttbýlismörkum er breytt að austan- og norðanverðu og við Bjarg og minnkar þéttbýlið um 170 ha.

4.2 SKIPULAGSLÝSING

Lýsing vegna nýs aðalskipulags fyrir Rangárþing ytra var auglýst í staðarblöðum, Morgunblaðinu og á heimasíðu sveitarfélagsins 21. apríl 2016 og rann athugasemdafrestur út 28. apríl 2016. Einnig var hún send lögbundnum umsagnaraðilum til umsagnar. Helstu athugasemdir eru eftirfarandi:

- Mikilvægt er að koma í veg fyrir að vindrafstöðvar dreifist of víða. Betra að finna hentugan stað og hafa nokkrar saman.
- Sýna þarf aðgát varðandi smávirkjanir því umhverfisáhrif geta verið mikil miðað við ávinning.
- Skilgreina þarf betur smávirkjun m.t.t. uppsetts afls og leyfilegra stærðarmarkna.
- Vantar nánari greiningu á íbúabróun og atvinnu, stöðunni á húsnæðismarkaði og þörfinni fyrir íbúðar- og atvinnuhúsnæði. Þróun ferðaþjónustu og nýtingu á landbúnaðarsvæðum.
- Útfæra þarf stefnu landsskipulagsstefnu um verndun víðernis- og náttúrugæða.
- Gera þarf grein fyrir og marka stefnu um aðra vegi á hálendinu.
- Marka þarf stefnu um gæði og yfirbragð byggðar.
- Tryggja þarf verndun góðs landbúnaðarlands og marka stefnu um starfsemi sem heimil er á landbúnaðarlandi.
- Gera þarf ítarlega grein fyrir uppbyggingu á hálendinu.

Við vinnslu aðalskipulagstillögunnar hefur verið reynt að bregðast við ofangreindum athugasemdum og skýra þá þætti sem þörfuðust frekari skýringar.

4.3 SAMRÁÐ OG KYNNING

Meðan á skipulagsvinnunni stóð var fundað reglulega með vinnuhópi sveitarstjórnar. Einnig var fundað með ýmsum starfsmönnum sveitarfélagsins, hagsmunaaðilum og haldnir íbúafundir. Þá voru aðalskipulagsgögnin aðgengileg á heimasíðu sveitarfélagsins meðan skipulagsvinnan stóð yfir.

- Íbúafundur var haldinn á Hellu í september 2016 þar sem kynntar voru áherslur sveitarstjórnar við endurskoðun aðalskipulagsins.
- Sveitarstjórn og skipulagsráðgjafar fóru í vettvangsferð um Fjallabakssvæðið í ágúst 2017.
- Fundað var með fulltrúum Vegagerðarinnar í september 2017.
- Íbúafundur var í desember 2017 þar sem aðalskipulagstillagan var kynnt.

4.4 AFGREIÐSLA EFTIR KYNNINGU AÐALSKIPULAGS

Aðalskipulagstillagan var kynnt frá xx til xx. Nokkrar ábendingar og athugasemdir bárust á kynningartíma og voru eftirfarandi breytingar gerðar á tillögunni:

- xx

4.5 AFGREIÐSLA EFTIR AUGLÝSINGU AÐALSKIPULAGS

Aðalskipulagstillagan var auglýst frá xxx til xxx. Alls bárust xxx athugasemdir. Þessi kafli verður skrifaður síðar.

5 NIÐURSTAÐA UMHVERFISMATS ÁÆTLANA

5.1 BYGGÐ Í DREIFBÝLI

Stefna um íbúðarbyggð hefur á heildina litið jákvæð eða óveruleg áhrif á umhverfisþætti, byggðin þéttist og líkur eru á að íbúum fjölgi. Fjölbreytt framboð íbúðarsvæða eykur möguleika á að einstaklingar finni sér búsetu þar sem þeim líkar hvað best og eykur þar með vellíðan. Þéttari byggð, í tengslum við núverandi þjónustukerfi stuðlar að bættri nýtingu núverandi kerfa vega og veitna samhliða því að fjölga notendum til að standa undir rekstri þeirra.

Tekið er jákvætt í byggingu stakra íbúðarhúsa í dreifbýli svo fremi sem þau séu í góðum tengslum við núverandi vegi og veitur. Ætla má að þeir sem setjast að í dreifbýli, án tengsla við staðbundna atvinnu sækir í þá vellíðan sem þeir upplifa á slíkum svæðum. Gera má ráð fyrir að stór hluti kostnaðar, sem fylgir nýjum vegtengingum verði greiddur af viðkomandi landeigendum og því sé takmarkaður viðbótarkostnaður á samfélagið. Ný byggð þarf ekki að hafa áhrif á minjar eða verndarsvæði.

Það hefur verið vandkvæðum bundið að meta hvað telst vera jörð og hvenær þriggja húsa kvóti á jörð var fullnýttur. Því gerir núverandi stefna ráð fyrir að nýjar byggingar skuli liggja vel við samgöngum og öðrum veitukerfum og forðast að setja þær niður í verndarsvæðum eða kljúfa ræktað land eða annað hallalítið land sem ætla má að henti vel til jarðræktar.

5.2 FRÍSTUNDABYGGÐ

Nýtt frístundasvæði við Unhól er á ágætu landbúnaðarlandi. Landeigandi hefur hug á uppbyggingu á svæðinu á allt að 25 frístundalóðum. Sveitarstjórn lítur til þess að fáir möguleikar eru á þessu svæði fyrir frístundahús og vill því heimila uppbyggingu í Unhóli.

Þá vill sveitarstjórn fella út frístundasvæðið á Fossi, engin eftirspurn er eftir uppbyggingu þar. Auk þess er svæðið innan grannsvæðis vatnsbóls í Rangárþingi eystra.

5.3 LANDBÚNAÐARSVÆÐI

Engar umtalsverðar breytingar eru gerðar á stefnumörkun um landbúnaðarland utan þess sem snýr að heimildum fyrir uppbyggingu íbúðarhúsa.

5.4 SKÓGRÆKT- OG LANDGRÆÐSLA

Engar verulegar breytingar eru á stefnu varðandi skógrækt og landgræðslu. Skógrækt í atvinnuskyni er áfram afmörkuð á skilgreindum svæðum og einnig þau landgræðslusvæði sem ætluð eru til uppgræðslu, rannsókna eða annarrar verndunar vegna endurheimtar gróðurs til lengri tíma.

5.5 FERÐAÞJÓNUSTA

Hálendi

Það er mat sveitarstjórnar að ekki sé þörf fyrir þjónustusvæði bæði við Skjólkvíar og Rauðuskál, þar sem stutt er milli svæðanna og einnig stutt í Áfangagil. Aðkoma að Skjólkvíum er mun auðveldari, staðurinn stendur lægra og einfaldara er að gera þangað heilsársveg. Það er talið jákvætt að fella út fjallasel við Rauðuskál og byggja frekar upp í Skjólkvíum og Áfangagili. Æskilegt að styrkja Áfanfangagil sem þjónustustað, þar er fjárrétt, liggur allvel við Landvegi og heppilegur upphafsstaður fyrir göngu- og reiðleiðir inn á hálendið.

Hvað varðar uppbyggingu sunnan Laufafells og í Grashaga þá þarf að hafa í huga að rekstrareiningar þurfa að geta staðið undir sér fjárhagslega, sérstaklega þar sem gera skal ráð fyrir stöðugri viðveru umsjónar og/eða eftirlitsaðila. Mikilvægt er að huga að því að dagleiðir bæði gangandi fólks og hesta-

manna séu hæfilega langar og m.v. staðsetningu þessara tveggja skála, að teknu tilliti til nærliggjandi skála, er vandséð að svo geti orðið, en með útfærslu nýrra göngu- og reiðleiða geta þessar skálar orðið hlekkir í þeim leiðum. Út frá öryggisástæðum, útivistarmöguleikum og rekstrarforsendum vill sveitarstjórn heimila uppbyggingu bæði í Grashaga og við Laufafell.

Sveitarstjórn vill að starfsemi í Landmannalaugum verði flutt út fyrir sjálft Laugasvæðið og norður fyrir Námshraun. Einungis verði dagdvalaraðstaða á núverandi stað. Með þessari breytingu er vonast til að draga muni úr ágangi á viðkvæmasta hluta Landmannalauga.

Sveitarstjórn vill að starfsemi í Landmannalaugum verði flutt út fyrir sjálft Laugasvæðið og norður fyrir Námshraun. Einungis verði dagdvalaraðstaða á núverandi stað. Með þessari breytingu er vonast til að draga muni úr ágangi á viðkvæmasta hluta Landmannalauga.

Láglendi

Þjónustusvæði við Hafrafell mun bæta öryggi á svæðinu og bæta aðgengi þar sem gert er ráð fyrir góðum vegi sem getur verið opin allt árið. Þrátt fyrir að mannvirki verði ávallt sýnileg þá liggur svæðið í jaðri hálendisins, neðan skilgreindrar hálendislínu og er í skjóli við Hafrafell. Bætt þjónusta styrkir almenna ferðaþjónustu á svæðinu, sérstaklega með tilliti til vetrarferðamennsku. Ætla má að þjónustumiðstöð dragi úr utanvegaakstri þar sem hjóla- og sleðafólk muni í auknum mæli taka niður tæki sín þar.

Sveitarfélagið telur það hagkvæman kost að byggja upp þjónustumiðstöð við Hafrafell í jaðri hálendisins og við innganginn að Syðra-Fjallabaki. Þjónustumiðstöðin bætir þjónustu við ferðamenn, fjölgar atvinnutækifærum og þar verður hægt að veita ferðamönnum upplýsingar.

5.6 STAKAR FRAMKVÆMDIR

Nauðsynlegt þykir að heimila ýmsar minni framkvæmdir til að styrkja byggð, núverandi rekstur eða til öryggismála og vill sveitarstjórn veita ákveðið svigrúm til þess, án þess að afmarka sérstaklega viðkomandi landnýtingarflokk í aðalskipulagi.

Sveitarfélagið hefur látið vinna stefnumótun fyrir nýtingu vindorku. Taka þarf mið af skilmálum sem þar eru settir fram í tengslum við vindorkuverkefni.

Það er brýnt öryggismál að hafa öflug fjarskiptakerfi og m.a. kann að þurfa að fjölga sendum, sérstaklega á afréttum. Í hverju tilfelli verði lagt mat á líkleg áhrif mannvirkja á landslag, verndarsvæði, náttúru, minjar og samfélag. Jafnframt þarf að huga vel að sýnileika mannvirkja og meta mögulega hljóð- og lyktarmengun. Einnig skal leitast við að staðsetja stök mannvirki þannig að þau skerði ekki víðerni.

5.7 IÐNADARSVÆÐI

Sveitarstjórn er hlynnt frekari orkuöflun í sveitarfélaginu og að möguleikar séu á orkuöflun með fjölbreyttari hætti, en ekki einungis vatnsaflsvirkjanir eins og tíðkast hefur um árabíl. Lögð er áhersla á að slík uppbygging sé í sátt við íbúana og að umhverfisáhrif virkjana/vindrafstöðva séu sem minnst og að tekið sé tillit til svæða sem talin eru mikilvæg út frá verndarsjónarmiðum. Varðandi mögulega uppbyggingu vindorku í sveitarfélaginu þá skal hafa í huga viðmið í skýrslunni „Nýting vindorku í Rangárbingi ytra – Stefnumótun“ (Birta Kristín Helgadóttir & Eva Dís Þórðardóttir, 2017).

5.8 SAMGÖNGUR

Sveitarstjórn vill stuðla að samgöngubótum bæði í byggð og á hálendinu. Markmið með vegabótum á hálendi er til að auka vellíðan akandi, hjólandi og gangandi vegfarenda, auka öryggi þeirra og stuðla að náttúruvernd með því að draga úr rykmengun. Vilji er til þess að Fjallabaksleið nyrðri verði byggð lítillega upp sem ferðamannavegur þannig að vegurinn haldist opinn lengur. Þá er mikil umferð ferðamanna á Heklu og vill sveitarstjórn gera greiðfæran veg að Skjólkvíum, þar sem flestir hefja göngu á Heklu. Slíkur vegur bætir öryggi þeirra sem leggja leið sína á fjallið ef kæmi til eldgoss með stuttum fyrirvara. Þá er greiðfær vegur að Hafrafelli ein af forsendum þess að þar byggist upp þjónusta. Þó gert

sé ráð fyrir að framantaldir hálandisvegir verði byggðir lítilliga upp þá er eftir sem áður hægt að loka vegunum á ákveðnum árstímum ef þurfa þykir, t.d. vegna leysinga.

Í samráði við Vegagerðina þarf að skoða möguleika til að bæta umferðaröryggi á Lyngási, Rauðalæk, Landvegamótum, Gaddstöðum og e.t.v. víðar.

5.9 VERNDARSVÆÐI

Sveitarstjórn vill tryggja að til langrar framtíðar geti íbúar sveitarfélagsins notið heilnæms og góðs neysluvatns.

Vatnsverndarsvæði takmarka möguleika á ýmis konar landnotkun eða kalla á dýrari lausnir, t.d. varðandi fráveitu. Vegna þess hve heilnæmt og gott neysluvatn er mikilvægt fyrir alla íbúa þá er vernd neysluvatns talin vega þyngra til framtíðar litið. Sveitarstjórn vill heimila breytingu á vatnsverndarsvæði í landi Keldna og gera ráð fyrir nýju vatnsverndarsvæði fyrir vatnsbólíð í Krappa, í samræmi við skýrslu ÍSOR. Einnig vill sveitarstjórn breyta og stækka vatnsverndarsvæði fyrir Kerauga og Tvíbytnulæk.

Með því að setja hverfisvernd á hálandissvæðið er leitast við að stuðla að vernd og viðhaldi náttúrulegs umhverfis og víðerna ásamt því að leitast við að draga úr áhrifum mannvirkjagerðar. Gert er ráð fyrir að vinna að eftirliti og verndun svæðisins í samráði við ýmsar stofnanir s.s. Heilbrigðiseftirlit og Umhverfisstofnun.

5.10 ÞÉTTBÝLI Í ÞYKKVABÆ

Sveitarstjórn vill halda í dreifbýlisyfirbragð í sveitarfélaginu og stærsti hluti íbúðarhúsa í Þykkvabæ eru skilgreind lögbýli, þar sem víða er rekin umfangsmikill búrekstur. Fyriræki s.s. Rarik ákveða sjálf, á grunni skilgreiningar Hagstofu Íslands, hvað skuli teljast þéttbýli. Í gildandi skipulagi er skilgreint talsvert stórt þéttbýli í Þykkvabæ en á því svæði er landnotkun að stærstum hluta landbúnaðartengd þó einnig sé þar kirkja, íþróttahús, ferðapjónusta o.fl. Þó ekki sé um að ræða landnotkun sem kallar á að svæðið sé skilgreint sem þéttbýli þá er vilji til að halda í þéttbýlisskilgreiningu á þeim hluta Þykkvabæjar þar sem byggð stendur hvað þéttast, m.a. af sögulegum ástæðum, elsta sveitarþorp á Íslandi. Þó verður reynt að hafa kvaðir það rúmar að t.d. dýrahald rúmist innan þéttbýlis og að skilmálar verði sem líkastir dreifbýli. Litið er svo á að einungis sé um að ræða minniháttar breytingu og því ekki ástæða til að meta áhrif stefnunnar sérstaklega.

5.11 ÞÉTTBÝLI Á HELLU

Lundarsvæðið

Frekari uppbygging á Lundi stuðlar að meiri fjölbreytni í búsetukostum um leið og þjónusta er bætt við eldri borgara og aðra sem þurfa á sérhæfðri þjónustu að halda. Með betri þjónustu við aldraða mun þéttbýlið sinna betur þjónustu við íbúa sveitarfélagsins og aðra íbúa á Suðurlandi. Aukin eftirspurn er eftir plássum á hjúkrunarrýmum auk þess sem ætla má að eftirspurn verði eftir íbúðum þar sem auðvelt verður að nýta ýmsa sérhæfða þjónustu sem í boði er á Lundi. Þá skapast við uppbygginguna ný atvinnutækifæri.

Skóla- og íþróttasvæði

Skóla- og íþróttasvæðið er í góðum tengslum við núverandi byggð og mikilvægt að gera ráð fyrir stækkingun þess, til framtíðar litið, þannig að skólasvæðið geti stækkað samhliða fjölgun íbúa. Góð íþróttastaða styrkir ungmennastarf og eflir heilsurækt íbúa og styrkir þjónustuhlutverk svæðisins. Áhrif af breytttri landnotkun eru jákvæð þar sem skipulagið stuðlar að þéttingu núverandi byggðar og aukinni þjónustu við íbúa sveitarfélags.

Miðsvæði – miðbær

Sveitarstjórn vill efla miðbæjarsvæðið m.a. til að bæta enn frekar þjónustu við íbúa og gesti. Æskilegt er að geta boðið upp á fjölbreytta þjónustu innan þéttbýlis. Áhrif af breytttri landnotkun er talsverð en fyrir liggur að hvort sem miðbæjarsvæði stækkar eða ekki þá er gert ráð fyrir talsverðri uppbyggingu

beggja vegna Suðurlandsvegur. Uppbygging öflugss miðbæjarsvæðis hefur jákvæð áhrif á atvinnulíf og þjónustustig svæðisins.

Ljóst er að bæta þarf öryggi vegfarenda við Suðurlandsveg og skoða þarf leiðir til þess. Hægt er að draga úr umferðarhraða og hringtorg sem nú þegar er ráðgert austarlega í þéttbýlinu mun draga úr hraða og stuðlar að auknu öryggi vegfarenda. Þá þarf að skilgreina vel göngu-, hjóla- og reiðleiðir þar sem þær þvera Suðurlandsveg og ganga þannig frá veginum að ekki sé hægt að þvera hann hvar sem er. Sömu leiðis þarf að skoða tengingar gatna við Suðurlandsveg.

Það er niðurstaða sveitarstjórnar að velja kost 1 og stækka miðsvæðið til austurs og einnig suður fyrir Suðurlandsveg. Stækkun miðsvæðis heimilar íbúðir á efri hæð bygginga sunnan Suðurlandsvegur sem kallar á meiri umferð akandi og gangandi yfir veginn. Sveitarstjórn telur að bæta þurfi vegtengingar við Suðurlandsveg og huga að öruggari leiðum fyrir gangandi að þvera veginn, burtséð frá áformum um aukið byggingamagn sunnan Suðurlandsvegur. Umtalsverð þjónusta er nú þegar starfrækt sunnan Suðurlandsvegur.

Samgöngur – Árbæjarvegur / Þykkvabæjarvegur

Markmiðið með breytingunni er að draga úr umferðarhraða og gera tengingar við Suðurlandsveg öruggari. Með því að gera ráð fyrir hringtorgi við Árbæjarveg, eða skammt austan hans, (valkostur 1) er dregið úr umferðarhraða strax þegar komið er inn í þéttbýlið á Hellu. Umferðarhraði austan hringtorgsins verður alltaf minni og þannig verða vegtengingar á því svæði öruggari. Þykkvabæjarvegur verður tengdur með T-gatnamótum við Suðurlandsveg (valkostur 1).

Eftir er að útfæra þessa breytingu nánar og verður það gert í samráði við Vegagerðina og landeigendur.

Hliðarvegur sunnan Suðurlandsvegur

Hliðarvegur sunnan Suðurlandsvegur er æskilegur til að bæta umferðaflæði um svæðið. Æskilegt er að sá vegur nýtist sem best þeirri uppbyggingu sem ætluð er. Áherslur sveitarstjórnar snúa að því að nýta veginn sem best austast og vestast en núverandi lóðarhafar beggja vegna Gaddstaðavegar leggja áherslu á að auka pláss á sínum lóðum og bæta aðgengi að þeim. Því leggur sveitarstjórn áherslu á að vegurinn henti þeirri uppbyggingu sem best.

6 HEIMILDIR

- Ágústa Edwald ritstjóri, Sigríður Þorgeirsdóttir, & Rúnar Leifsson. (2008). *Fornleifaskráning í Rangárþingi ytra. Áfangaskýrsla 1*. <https://doi.org/FS379-06191>
- Alþingi Íslands. (2007). Vegalög nr. 80/2007. Retrieved from <http://www.althingi.is/lagas/142/2007080.html>
- Alþingi Íslands. (2011). *Tillaga til þingsályktunar um samgönguáætlun fyrir árin 2011-2022*. <https://doi.org/Pingskjal 534 - 393. mál>
- Alþingi Íslands. (2012a). Lög um menningarminjar nr. 80/2012. Ísland. Retrieved from <http://www.althingi.is/altext/stjt/2012.080.html>
- Alþingi Íslands. (2012b). Þingsályktun um fjögurra ára fjarskiptaáætlun fyrir árin 2011-2014, nr. 3/141. Retrieved from <http://www.althingi.is/altext/141/s/0592.html>
- Alþingi Íslands. Lög um náttúruvernd nr. 60/2013 (2015). Iceland. Retrieved from <http://www.althingi.is/lagas/nuna/2013060.html>
- Alþingi Íslands. (2016). *Tillaga til þingsályktunar um áætlun um vernd og orkunýtingu landsvæða*. <https://doi.org/146. lögjafarþing 2016-2016. Þingskjal 291 - 207. mál. Stjórnartillaga>
- Atvinnuvega- og nýsköpunarráðuneytið, & Samtök ferðaþjónustunnar. (2015). *Vegvisir í ferðaþjónustu*. Reykjavík. Retrieved from http://www.ferdamalastofa.is/static/files/ferdamalastofa/tolur_utgafur/Skyrslur/vegvisir_2015.pdf
- Birta Kristín Helgadóttir, & Eva Dís Þórðardóttir. (2017). *Nýting vindorku í Rangárþingi ytra - Stefnumótun*.
- Eva Dís Þórðardóttir, & Gísli Rafn Guðmundsson. (2014). *Hjólaleiðir á Íslandi*. Reykjavík. Retrieved from http://www.ferdamalastofa.is/static/research/files/hjolaleidir_a_islandi.pdf
- Eva Kristín Dal og Elín Ósk Hreiðarsdóttir ritstjórar, Birna Lárusdóttir, Kristborg Þórsdóttir, Ragnheiður Gló Gylfadóttir, & Stefán Ólafsson. (2015). *Friðlýstar minjar á Suðurlandi: skráningarátak*. Reykjavík. <https://doi.org/FS570-14171>
- Ferðamálastofa. (2016). *Ferðaþjónusta á Íslandi í tölum, maí 2016*. Reykjavík. Retrieved from http://www.ferdamalastofa.is/static/files/ferdamalastofa/Frettamyndir/2016/juni/ferdatjon_tolum_16.pdf
- Fornleifanefnd. (1990). *Skrá um friðlýstar fornleifar*.
- Greiningardeild Arion banka. (2016). *Ferðamannalandið Ísland: Draumaland eða Djöflaeyja. Ferðaþjónustuúttekt Greiningardeildar Arion banka*.
- Kristborg Þórsdóttir ritstjóri, Ágústa Edwald, Jakob Orri Jónsson, & Ragnheiður Gló Gylfadóttir. (2010a). *Aðalskráning fornleifa í Rangárþingi ytra. Áfangaskýrsla II. I. bindi*. <https://doi.org/FS446-06192>
- Kristborg Þórsdóttir ritstjóri, Ágústa Edwald, Jakob Orri Jónsson, & Ragnheiður Gló Gylfadóttir. (2010b). *Aðalskráning fornleifa í Rangárþingi ytra. Áfangaskýrsla II. II. bindi*. <https://doi.org/FS446-06192>
- Kristborg Þórsdóttir ritstjóri, Elín Ósk Hreiðarsdóttir, Ragnheiður Gló Gylfadóttir, & Sólveig Guðmundsdóttir Beck. (2014a). *Aðalskráning fornleifa í Rangárþingi ytra. Áfangaskýrsla III. I. bindi*. Reykjavík. <https://doi.org/FS526-06193>
- Kristborg Þórsdóttir ritstjóri, Elín Ósk Hreiðarsdóttir, Ragnheiður Gló Gylfadóttir, & Sólveig Guðmundsdóttir Beck. (2014b). *Aðalskráning fornleifa í Rangárþingi ytra. Áfangaskýrsla III. II. bindi*. <https://doi.org/FS526-06193>
- Orkustofnun. (2015). Tilhögun virkjunarkosta 3. áfanga rammaáætlunar, áfangaskil 20. janúar 2015. Retrieved from <http://os.is/gogn/Rammaaetlun/2015-01-20/Tilhogun-virkjunarkosta-3-afanga-rammaaetlunar-afangaskil-20-januar-2015.pdf>
- Samgönguráðuneytið. (2007). Reglugerð um flugvelli nr. 464/2007. Retrieved from <http://www.reglugerd.is/interpro/dkm/WebGuard.nsf/key2/464-2007>
- Skipulagsstofnun. (2016). *Landsskipulagsstefna 2015-2026*. Retrieved from http://www.landsskipulag.is/media/pdf-skjol/Landsskipulagsstefna_2015-2026_asamt_greinarger.pdf
- Stefán Gíslason ritstjóri. (2016). *Lokaskýrsla verkefnisstjórnar 3. áfanga verndar- og orkunýtingaráætlunar 2013-2017*. Retrieved from <http://www.ramma.is/media/verkefnisstjorn-gogn/RA3-Lokaskyrsla-160826.pdf>

Steinsholt sf. (2014). *Suðurlandsvegur - Rammaskipulag*.

Sveinn Björnsson, ritstjóri. (2011). *Niðurstöður 2. áfanga Rammaáætlunar. Verkefnisstjórn um gerð rammaáætlunar um vernd og nýtingu náttúrusvæða með áherslu á vatnsafl og jarðhitasvæði*.

Umhverfis- og auðlindaráðuneytið. (2013). Skipulagsreglugerð nr. 90/2013. Retrieved from <http://www.reglugerd.is/interpro/dkm/WebGuard.nsf/key2/090-2013>

Umhverfisráðuneytið. (1999). Reglugerð um varnir gegn mengun grunnvatns nr. 796/1999. Retrieved from <http://www.reglugerd.is/reglugerdir/eftir-raduneytum/umhverfis--og-audlindaraduneyti/nr/4482>

Umhverfisráðuneytið og Skipulagsstofnun. (1999). *Svæðisskipulag miðhálandis Íslands 2015*. (Einar E. Sæmundsen, Gísli Gíslason, & Yngvi Þór Loftsson, Eds.). Umhverfisráðuneytið og Skipulagsstofnun.

Umhverfisstofnun. (1996). Náttúruminjaskrá. Retrieved from <http://ust.is/einstaklingar/nattura/natturuminjaskra/>

Vegagerðin. (2014). Vegaskrá 2014. Retrieved from <http://www.vegagerdin.is/vegakerfid/vegaskra/>

7 MYNDASKRÁ

Mynd 1. Rangárþing ytra	3
Mynd 2. Mörk Hekluslóga. (Heimild: Hekluslógar; Hreinn Óskarsson 2009).	16
Mynd 3. Líkleg staðsetning skiptisvæða m.v. að Suðurlandsvegur verði 2+1 vegur. (Heimild: Vegagerðin).....	39
Mynd 4. Helgunarsvæði háspennulína skv. staðli ÍST EN 50341-3-12:2001.	44
Mynd 5. Hindranafletir Helluflugvallar.	66

VIÐAUKI I - SKÝRINGARUPPDRAETTIR